



KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Academiejaar 2024 - 2025

EEN 'GROENE' FAST-FASHION WAARDEKETEN: UTOPIE OF OPTIE?

Promotor: Prof. dr. E. TERRYN

Corrector: Prof dr. M. PANZAVOLTA

Begeleider: L. VAN ACKER

Masterscriptie, ingediend door

Anna SATO

bij het eindexamen voor de graad van
MASTER IN DE RECHTEN



KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Academiejaar 2024 - 2025

EEN 'GROENE' FAST-FASHION WAARDEKETEN: UTOPIE OF OPTIE?

Promotor: Prof. dr. E. TERRYN

Corrector: Prof dr. M. PANZAVOLTA

Begeleider: L. VAN ACKER

Masterscriptie, ingediend door

Anna SATO

bij het eindexamen voor de graad van
MASTER IN DE RECHTEN

KU LEUVEN

*Copyright informatie:
studiewerk van een student in het kader van de academische
opleiding en examenbeoordeling.
Na deze beoordeling vond geen correctie plaats
van het studiewerk.*

SAMENVATTING

Deze thesis met als titel “Een ‘groene’ fast-fashion waardeketen: utopie of optie?” heeft als overkoepelend onderwerp de ecologische duurzaamheid van de fast-fashion waardeketen. Het onderzoekt meer specifiek of het huidige juridisch kader van de Europese Unie een transparante en duurzame fast-fashion waardeketen mogelijk maakt. Het onderzoek focust zich hierbij op drie onderscheiden fases in de waardeketen, namelijk de productie-, communicatie- en afdankfase, waarrond ook de structuur van de thesis is opgebouwd. De keuze hiervoor is ingegeven door de situering in deze fases van de drie problemen uit de probleemstelling.

In de productiefase wordt meer bepaald gekeken naar het materiaal waarmee kleding geproduceerd wordt en de ecologische gevolgen ervan. In de communicatiefase krijgen greenwashing en misleidende groene claims vervolgens bijzondere aandacht. Ten slotte in de afdankfase staan kleding- en textielafval en de verwerking ervan of het gebrek eraan centraal. Voor elk van deze drie fases worden verschillende (nieuwe) Europese instrumenten nader besproken en wordt er vergeleken met de aanpak door Frankrijk, een koploper op het vlak van regelgeving over mode en duurzaamheid. Er wordt meer specifiek nagegaan of de EU-regelgeving ervoor zorgt dat de consument uiteindelijk verzekerd kan zijn dat hij een kledingstuk heeft aangekocht dat gemaakt is van recycleerbare materialen, zonder greenwashing claims op de markt is gebracht en op het einde van zijn levensduur niet op een afvalberg belandt. De evaluatiecriteria die hierbij de rode draad vormen, zijn: duurzaamheid, bescherming van de consument en rechtszekerheid. Door de verschillende instrumenten te beschrijven en daarna te evalueren, hoopt deze thesis zowel de successen als lacunes ervan in kaart te kunnen brengen. De evaluatie zal duidelijk maken dat ondanks stappen in de goede richting, er in elke fase nog tekortkomingen bestaan waardoor het lineaire bedrijfsmodel te weinig uitgedaagd wordt en de transitie naar een duurzamer model bemoeilijkt wordt.

Ten slotte heeft deze thesis als doel om op basis van de beoordelingsresultaten faseoverstijgende aanbevelingen te doen aan het huidige Europees regelgevend kader om het performanter te maken. Hoewel de werkelijke impact afhangt van de gedelegeerde handelingen, de effectieve implementatie en de kwaliteit van toezicht kunnen toch enkele suggesties gegeven worden.

DANKWOORD

Dit dankwoord vormt de afwerking van mijn masterscriptie die op zijn beurt de kers op de taart is van mijn master in de rechten. Dit sluitstuk is een leerrijk proces geweest waarin ik zowel mijn schrijf- als onderzoeksvaardigheden verder heb kunnen aanscherpen. Het was een plezier om te werken aan een onderwerp waar ik ook naast mijn studies interesse voor heb en om de brug te slaan tussen enerzijds de mode-industrie – meer bepaald het pertinente probleem van fast-fashion – en het recht dat hierop betrekking heeft anderzijds. Door het actuele karakter is de duurzaamheid van de fast-fashionwaardeketen een onderwerp dat men zeker in de toekomst ook in het oog moet houden.

Ik zou graag mijn promotor, professor Terryn, willen bedanken om mijn zelf gekozen onderwerp goed te keuren en er vertrouwen in te hebben dat ik dit tot een goed einde zou brengen. Daarnaast zou ik ook graag mijn begeleider, mevrouw Van Acker, willen bedanken om altijd bereidwillig te zijn om te helpen en mij hierdoor op het juiste spoor te houden. Haar cruciale feedback op mijn voorlopige versies hebben ervoor gezorgd dat ik trots ben op het eindresultaat. Ten slotte wil ik mijn (groot)ouders, zus, lief en vrienden bedanken voor de steun en afleiding doorheen mijn rechtenstudies.

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	1
§1 ACTUEEL.....	1
§2 PROBLEEMSTELLING.....	2
§3 RELEVANTIE	3
§4 ONDERZOEKSVRAGEN	5
§5 ONDERZOEKSMETHODE.....	5
§6 STRUCTUUR.....	10
HOOFDSTUK I: DE FAST-FASHION WAARDEKETEN	11
<i>AFDELING I. FAST-FASHION</i>	<i>11</i>
§1 WHAT’S IN A WORD.....	11
§2 ONTSTAAN & INSTANDHOUDING VAN FAST FASHION	13
§3 DE WAARDEKETEN.....	15
<i>AFDELING II. DUURZAAMHEID</i>	<i>16</i>
§1 BEGRIPSDEFINIËRING.....	16
§2 ECOLOGISCHE GEVOLGEN VAN FAST-FASHION	18
§3 NOOD AAN EEN REVOLUTIE	21
§4 ONDERZOEK BINNEN DRIE FASES VAN DE WAARDEKETEN	22
HOOFDSTUK II: DE PRODUCTIEFASE	23
<i>AFDELING I. DE PRODUCTIE VAN TEXTIEL EN KLEDING.....</i>	<i>23</i>
§1 VAN GRONDSTOFFEN TOT FASHION	23
§2 PIJNPUNTEN GRONDSTOFFEN	24
<i>AFDELING II. EU-REGELGEVING</i>	<i>26</i>
§1 EU-STRATEGIE VOOR DUURZAME EN CIRCULAIRE TEXTIEL	26
§2 ECODESIGN VERORDENING	28
§3 RICHTLIJN PASSENDE ZORGVULDIGHEID IN HET BEDRIJFSLEVEN	30
§4 OVERGANGSTRAJECT TEXTIELECOSYSTEEM	33
<i>AFDELING III. FRANSE AANPAK</i>	<i>34</i>
§1 WETSVOORSTEL ANTI FAST-FASHION.....	34
<i>AFDELING IV. TUSSENTIJDSE EVALUATIE</i>	<i>36</i>
HOOFDSTUK III: DE COMMUNICATIEFASE	41
<i>AFDELING I. GREENWASHING IN DE FAST-FASHION INDUSTRIE</i>	<i>41</i>
<i>AFDELING II. EU-REGELGEVING</i>	<i>42</i>
§1 VOORSTEL RICHTLIJN GROENE CLAIMS	42

§2 EMPOWERMENT RICHTLIJN	44
<i>AFDELING III. FRANSE AANPAK</i>	47
§1 LOI CLIMAT ET RÉSILIENCE	47
§2 TOEZICHTHOUDEND ORGAAN JDP	49
<i>AFDELING IV. TUSSENTIJDSE EVALUATIE</i>	50
HOOFDSTUK IV: DE AFDANKFASE	54
<i>AFDELING I. KLEDING- EN TEXTIELAFVAL EN AFVALVERWERKING</i>	54
<i>AFDELING II. EU-REGELGEVING</i>	56
§1 VOORSTEL HERZIENING AFVALRICHTLIJN.....	56
§2 HERZIENE VERORDENING OVERBRENGING AFVALSTOFFEN.....	59
<i>AFDELING III. FRANSE AANPAK</i>	61
§1 AGEW-WET.....	61
<i>AFDELING IV. TUSSENTIJDSE EVALUATIE</i>	62
HOOFDSTUK V: FASEOVERSCHRIJDENDE EVALUATIE & AANBEVELING	66
<i>AFDELING I. GEÏNTEGREERDE BENADERING</i>	66
<i>AFDELING II. REFLECTIE OP DE HUIDIGE REGELGEVING</i>	66
<i>AFDELING III. AANBEVELINGEN</i>	68
BESLUIT	72
BIBLIOGRAFIE	75
BIJLAGEN	99

LIJST MET AFKORTINGEN

ARPP	Autorité de Régulation Professionnelle de la Publicité
C. consom.	Code de la consommation
C. envir.	Code de l'environnement
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
DGCCRF	Direction Générale de la Concurrence, de la Consommation et de la Répression des Fraudes
EG	Europese Gemeenschap
EU	Europese Unie
JDP	Jury de Déontologie Publicitaire
JRC	Joint Research Centre
Kmo's	Kleine en middelgrote ondernemingen
UNEP	United Nations Environment Programme
UPV	Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid

FIGURENLIJST

Figuur 1: De waardeketen in relatie tot de toeleveringsketen en levenscyclus	p. 16
Figuur 2: Het regelgevend kader binnen de drie fases van de fast-fashion waardeketen (eigen ontwerp)	p. 22
Figuur 3: Aanbevelingen binnen de drie fases van de fast-fashion waardeketen (eigen ontwerp)	p. 70

INLEIDING

§1 ACTUEEL

1. Bij Primark een T-shirt voor 12 euro kopen of op Temu een jeans bestellen voor 15 euro: het is nog steeds mogelijk.¹ Door razendsnel trendy kleren tegen spotprijzen aan te bieden vormen deze bedrijven het schoolvoorbeeld van *fast-fashion*. De term beschrijft een inherent niet-duurzaam bedrijfsmodel binnen de mode-industrie dat draait op de massaproductie van goedkope kleding die recente high-fashion trends imiteert.² Dit model zoekt de grenzen op van de draagkracht van de planeet.³ Ondanks het stijgende bewustzijn bij een deel van de consumenten dat er te veel kleren van lage kwaliteit worden gemaakt die vervolgens te snel op de afvalberg belanden, toont het succes van kledingreuzen zoals Shein – die vorig jaar zijn winst verdubbelde tot ruim 2 miljard dollar – aan dat er nog steeds een groot aantal consumenten graag fast-fashion shopt.⁴ De afgelopen jaren is het lineaire bedrijfsprobleem niet aangepakt en vanwege de diversiteit aan producten afkomstig uit verschillende landen hebben modemerken moeite om volledig transparant te zijn over hun toeleveringsketen.⁵ Om hier verandering in te brengen en fast-fashion uit de mode te halen, dwingt de EU nu in het kader van haar Europese Green Deal deze industrie met nieuwe regelgeving tot de grootste transformatie in dertig jaar.⁶ Zou er hierdoor sprake kunnen zijn van een nieuwe revolutie?⁷

¹ NATH G., ‘Zijn duurdere kleren ook ethischer?’, *De Standaard* 27 januari 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240126_97311257.

² TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANĒGAS X., URBANCIC N. en NGUYEN A., ‘Synthetics Anonymous: Fashion brands' addiction to fossil fuels’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 10, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/07/SyntheticsAnonymous_FinalWeb.pdf.

³ COBBING M. en VICAIRE Y., ‘Timeout for fast fashion’, Greenpeace Germany, 2016, 3, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2018/01/6c356f9a-fact-sheet-timeout-for-fast-fashion.pdf>.

⁴ MCNEILL L. en MOORE R., ‘Sustainable fashion consumption and the fast fashion conundrum: fashionable consumers and attitudes to sustainability in clothing choice’, *International journal of consumer studies* 39(3) 2015, (212) 212, DOI: 10.1111/ijcs.12169; X, ‘Chinese kledingreus Shein heeft winst meer dan verdubbeld’, *De Standaard* 31 maart 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240331_92825455.

⁵ STRÄHLE J., ‘Green fashion retail’ in J., STRÄHLE (ed.), *Green Fashion Retail*, Springer, 2017, 1.

⁶ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, De Europese Green Deal, COM (2019) 640 final; DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Ending fast fashion: tougher rules to fight excessive production and consumption’, Persbericht, 27 april 2023, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/4/press_release/20230424IPR82040/20230424IPR82040_en.pdf; NATH G., ‘Een kleerkast vol plastic: hoe fast fashion het milieu kapotmaakt’, *De Standaard* 13 januari 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240109_95458584.

⁷ X, ‘A new revolution for EU fashion and textiles’, *Euractiv* 14 maart 2023, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/opinion/a-new-revolution-for-eu-fashion-and-textiles/>.

§2 PROBLEEMSTELLING

2. In de fast-fashion industrie is er sprake van een tegenstrijdigheid: enerzijds zijn steeds meer consumenten zich bewust van de hoge ecologische tol die deze mode met zich meebrengt en maken ze liever een verantwoorde keuze.⁸ In Duitsland zegt bijvoorbeeld 45% van de mensen dat ze tweedehands kleding kopen om het milieu en het klimaat te beschermen en 80% zegt dat ze meer opletten wanneer ze nieuwe stukken kopen.⁹ Anderzijds zijn er nog steeds veel mensen die aangespoord door de lage prijzen fast-fashion blijven kopen.¹⁰ De kledingproductie is tussen 2000 en 2014 verdubbeld en dit is deels te wijten aan fast-fashion.¹¹ Tot slot heeft het nieuwste fenomeen van *ultrafast-fashion* het bedrijfsmodel tot extreme hoogtes gebracht wat betreft de hoeveelheid en snelheid van productie (zie *infra*, hoofdstuk I).¹²
3. De fast-fashion industrie is opgebouwd rond een lineair bedrijfsmodel dat leidt tot ernstige duurzaamheidsproblemen in de volledige waardeketen.¹³ Ten eerste is de productie sterk afhankelijk van goedkope synthetische vezels. Dit creëert een grote afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en draagt bij aan milieuvervuiling door de uitstoot van microplastics (zie *infra*, hoofdstuk II).¹⁴ Ten tweede worden consumenten geconfronteerd met een overvloed aan duurzaamheidsclaims die niet altijd betrouwbaar zijn, waardoor het moeilijk

⁸ JOY A., SHERRY J.F., VENKATESH A., WANG J. en CHAN R., 'Fast Fashion, Sustainability, and the Ethical Appeal of Luxury Brands', *Fashion Theory* 16(3) 2012, 273, DOI: 10.2752/175174112X13340749707123; LEHMANN M., ARICI G., BOGER S., MARTINEZ-PARDO C., KRUEGER F., SCHNEIDER M., CARRIÈRE-PRADAL B. en SCHOU D., 'Pulse of the fashion industry: 2019 update', Global Fashion Agenda and The Boston Consulting Group, Rapport, 2019, 11, [http:// media-publications.bcg.com/france/Pulse-of-the-Fashion-Industry2019.pdf](http://media-publications.bcg.com/france/Pulse-of-the-Fashion-Industry2019.pdf).

⁹ GREENPEACE GERMANY, 'Nachhaltigkeit ist tragbar', Rapport, 2022, <https://www.greenpeace.de/publikationen/220728-greenpeace-report-nachhaltigkeit-mode.pdf>.

¹⁰ BERBERYAN Z., JASTRAM S.M. en FRIEDMAN B.A., 'Drivers and obstacles of ethical fashion consumption' in HEUER M. en BECKER-LEIFHOLD C. (eds.), *Eco-Friendly and Fair: Fast Fashion and Consumer Behaviour*, Taylor & Francis Group, 2017, 43, DOI: 10.4324/9781351058353.

¹¹ MCKINSEY & COMPANY NEW YORK, 'What is fast fashion?', 7 december 2023, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-fast-fashion/>.

¹² COBBING M., WOHLGEMUTH V. en VICAIRE Y., 'Greenwash Danger Zone', Greenpeace Germany, Rapport, 2023, 3, https://www.greenpeace.de/publikationen/Greenpeace_Report_Greenwash_Danger_Zone.pdf.

¹³ BREWER M.K., 'Slow Fashion in a Fast Fashion World: Promoting Sustainability and Responsibility', *Laws* 8(4), 24, 2019, 2, DOI: 10.3390/laws8040024; MORAN C.A., EICHELHANN E. en BUGGY C.J., 'The challenge of 'Depeche Mode' in the fashion industry – Does the industry have the capacity to become sustainable through circular economic principles, a scoping review', *Sustainable Environment* 7(1) 2021, 1, DOI: 10.1080/27658511.2021.1975916.

¹⁴ BROOKS A., *Clothing Poverty: The Hidden World of Fast Fashion and Second-Hand Clothes*, Bloomsbury Academic & Professional, 2019, 350-352.

is om geïnformeerde keuzes te maken (zie *infra*, hoofdstuk III).¹⁵ Ten slotte groeit de hoeveelheid textielafval exponentieel: een groot deel van de afgedankte kleding wordt niet gerecycleerd, maar belandt op stortplaatsen of wordt verbrand (zie *infra*, hoofdstuk IV).¹⁶ Hoewel deze problemen op het eerste gezicht los van elkaar lijken te staan, maken ze deel uit van een bredere structurele uitdaging binnen de sector (zie *infra*, hoofdstuk V). Om de impact van fast-fashion beter te begrijpen, situeert dit onderzoek bovenstaande problemen in drie cruciale fases binnen de waardeketen: de productie-, de communicatie- en de afdankfase.

§3 RELEVANTIE

4. Kleding is een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven: het houdt ons warm en maakt het mogelijk om onze persoonlijke stijl uit te drukken.¹⁷ Bovendien zorgt het voor jobs en economische groei: meer dan 75 miljoen mensen werken wereldwijd in de textiel- en kledingindustrie waarvan 1,7 miljoen in Europa.¹⁸ De consumptie van kleding en textiel blijft stijgen en met de opkomst van fast-fashion wordt er voorspeld dat de mode-industrie zijn jaarlijkse productie van 62 miljoen ton in 2015 zal verhogen tot 102 miljoen ton tegen 2030.¹⁹ Dit brengt een groeiende ecologische voetafdruk met zich mee. Na voeding, huisvesting en vervoer heeft de Europese consumptie van textiel de vierde grootste impact op het milieu en de klimaatverandering.²⁰ Deze klimaatverandering vormt een bedreiging voor de toekomst van Europa en de wereld. Daarom heeft de EU zich in haar Green Deal

¹⁵ CANDELORO D., 'Sustainability in Fast Fashion Era: The Jan 'N June Case' in CHAN H.-L. en REN S. (eds.), *Operations Management in the Era of Fast Fashion: Technologies and Circular Supply Chains*, Springer, 2022, (9) 10, DOI: 10.1007/978-981-19-1177-4_2.

¹⁶ SHIRVANIMOGHADDAM K., MOTAMED B., RAMAKRISHNA S. en NAEBE M., 'Death by waste: Fashion and textile circular economy case' in *Science Of The Total Environment* 718 2020, 137317, DOI: 10.1016/j.scitotenv.2020.137317; FONT C.M. en FONT X., 'Fast fashion consumption as a female competition strategy: implications for sustainable consumption', *Journal of Fashion Marketing and Management* 29(2) 2025, 198, DOI: 10.1108/JFMM-03-2023-0063.

¹⁷ DERWANZ H., 'Looking backwards and forwards in sustainable fashion: A comparison of two social enterprises to circulate used clothes' in HEUER M. en BECKER-LEIFHOLD C. (eds.), *Eco-Friendly and Fair: Fast Fashion and Consumer Behaviour*, Taylor & Francis Group, 2017, 92, DOI: 10.4324/9781351058353; INDRIANINGSIH A.W. en DARSIH C., 'Natural Coloring Agents in Raising Awareness of Indonesian Textile Industry Sustainability and the Role of Corporate Social Responsibility: Health and Environmental Aspects' in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, 1, DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_1.

¹⁸ MANSHOVEN S., CHRISTIS M., VERCALSTEREN A., ARNOLD M., NICOLAU M., LAFOND E., MORTENSEN L.F. en COSCIEME L., 'Textiles and the environment in a circular economy', European Environment Agency, Rapport, 2019, 2.

¹⁹ KERR J. en LANDRY J., 'Pulse of the Fashion Industry', Global Fashion Agenda & The Boston Consulting Group, Rapport, 2017, 8, <https://globalfashionagenda.org/resource/pulse-of-the-fashion-industry-2017/>.

²⁰ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'Extended Producer Responsibility for textiles', 5 juli 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/fs_23_3636.

tot doel gesteld om tegen 2050 als eerste continent klimaatneutraal te zijn.²¹ Daarnaast heeft de Europese Commissie textiel aangewezen als een productcategorie met een hoog potentieel voor circulariteit.²² Een meer circulair en duurzaam textielsysteem zou kunnen bijdragen aan het bereiken van zowel EU- als mondiale doelstellingen.

5. Ook juridisch is het interessant om deze probleemstelling te onderzoeken aangezien er op Europees niveau momenteel veel veranderingen aan de gang zijn om burgers klaar te stomen voor de groene transitie. Op het einde van 2023 waren er niet minder dan 16 wetgevende teksten met betrekking tot mode en textiel ter discussie in de EU, waarvan de eerste vanaf 2024 in werking treden.²³ Deze maatregelen omvatten de hele waardeketen in de mode-industrie, van productontwerp over marketing tot afvalbeheer en impacteren consumenten en bedrijven wereldwijd.²⁴ De Europese visie op textiel is samengevat in de alomvattende Strategie voor Duurzaam en Circulair Textiel die in juni 2023 is aangenomen.²⁵ Deze Strategie creëert een cruciale kans om de mondiale impact van fast-fashion aan te pakken door de mode-industrie los te koppelen van fossiele brandstoffen, ervoor te zorgen dat de industrie verschuift naar een verantwoorde productie op basis van duurzame vezels en door de productie te vertragen door over te stappen op duurzamere kleding met meer hergebruik en effectieve recycling.²⁶ De vraag rijst vervolgens of deze nieuwe EU-regelgeving niet louter toezeggingen bevat, maar daadwerkelijk verandering kan teweegbrengen.

²¹ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'De Europese Green Deal', https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl (geraadpleegd in mei 2024).

²² EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, Een nieuw actieplan voor een circulaire economie Voor een schoner en concurrerender Europa, COM (2020) 98 final, 11.

²³ THE EUROPEAN APPAREL AND TEXTILE CONFEDERATION (EURATEX), '2024 is a turning point for the European textiles and clothing industry', 19 december 2023, <https://euratex.eu/news/2024-is-a-turning-point-for-the-european-textiles-and-clothing-industry/>.

²⁴ AMED I., BERG A., D'AURIA G., BALCHANDANI A., RÖLKENS F., BARRELET D., GRUNBERG J., KERSNAR J., DE BRANCHE A., CRUMP H., STARZYNSKA E. en BAIN M., 'The State of Fashion 2024', Mc Kinsey & Company New York, Rapport, 2023, 90, <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/state-of-fashion>.

²⁵ ENERGIE- EN MILIEU INFORMATIESYSTEEM (EMIS), 'Circulaire textieleconomie: verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen, hergebruiken en recyclen van textielafval en het stimuleren van markten voor gebruikt textiel', 2023, <https://emis.vito.be/nl/artikel/circulaire-textieleconomie-verantwoordelijkheid-nemen-voor-het-verminderen-hergebruiken-en>.

²⁶ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

§4 ONDERZOEKSVRAGEN

6. De centrale onderzoeksvraag van de thesis luidt: “Maakt het huidig juridisch kader van de EU een transparante en duurzame fast-fashion waardeketen, specifiek met betrekking tot de productie-, de communicatie- en de afdankfase, mogelijk?” Deze vraag zal beantwoord worden aan de hand van vier sub-onderzoeksvragen: een beschrijvende (a), een evaluerende (b), een vergelijkende (c) en een aanbevelende (d) sub-onderzoeksvraag.
- a. Hoe ziet de fast-fashion waardeketen eruit en wat is de stand van zaken van de EU-regelgeving met betrekking tot de productie-, de communicatie- en de afdankfase?
 - b. Zorgt de (nieuwe) EU-regelgeving ervoor dat de consument uiteindelijk verzekerd kan zijn dat hij een kledingstuk heeft aangekocht dat gemaakt is van recycleerbare materialen, zonder greenwashing claims op de markt is gebracht en op het einde van zijn levensduur niet op een afvalberg belandt?
 - c. Hoe wordt de fast-fashion waardeketen aangepakt in Frankrijk, specifiek met betrekking tot de productie-, de communicatie- en de afdankfase?
 - d. Wat zijn de knelpunten in de huidige EU-regelgeving en welke aanpassingen zijn hiervoor nodig?

§5 ONDERZOEKSMETHODE

7. **Afbakening** – Dit onderzoek betreft de duurzaamheid van de fast-fashion waardeketen. Het focust zich op drie fases binnen deze keten, namelijk de productie-, de communicatie- en de afdankfase. Er is voor deze fases gekozen omdat de drie problemen uit de probleemstelling zich hierin situeren (zie *supra*, randnr. 3). Er is bovendien voor de waardeketen gekozen omdat dit ruimer is dan de toeleveringsketen (zie *infra*, randnrs. 21-22). Greenwashing valt onder marketing en kan dus ook in de ruimere waardeketen worden onderzocht. Hoewel de fast-fashion industrie ook verantwoordelijk is voor mensenrechtenschendingen, zoals hongerlonen en erbarmelijke werkomstandigheden, beperkt deze thesis zich tot duurzaamheid in ecologische zin en gaat het niet dieper in op de sociale keerzijde ervan. Deze afbakening is nodig om de analyse zowel gefocust als diepgaand te houden en draagt bij aan de haalbaarheid van het onderzoek binnen de beschikbare tijd en ruimte. De nadruk ligt binnen elk hoofdstuk op de fast-fashion industrie. De wet- en regelgeving wordt dan ook voornamelijk vanuit deze invalshoek besproken, hoewel er meestal een ruimer toepassingsgebied bestaat. Het onderzoek spreekt zowel over de textiel- als de mode- en kledingindustrie en hanteert dezelfde terminologie als de

Verenigde Naties. Hierbij is de textielindustrie de overkoepelende term voor verschillende sub-industrieën, zoals de mode-industrie of de kleding- en schoenenindustrie – die voornamelijk kledingstukken produceren – en de industrie die textiel voor het huishouden, de medische-, transport- of bouwsector produceert. De mode- of kleding- en schoenensector vormt het grootste deel van de textielindustrie,²⁷ en wordt daarom geïmpliceerd bij het gebruik van deze term in het onderzoek.

- 8. Keuze voor Frankrijk** – Frankrijk is een pionier op het vlak van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid.²⁸ In 2007 was dit het eerste EU-land dat een systeem voor *uitgebreide producentenverantwoordelijkheid* (UPV) invoerde dat producenten van textiel, huishoudlinnen en schoeisel verantwoordelijk stelt voor de inzameling en recycling van hun producten.²⁹ Als gevolg hiervan is volgens een rapport van Refashion uit 2019 de hoeveelheid gesorteerd textiel in Frankrijk in 10 jaar tijd meer dan verdubbeld, van 96 213 tot 196 054 ton.³⁰ Met als doel tegen 2050 een koolstofneutraal land te zijn heeft Frankrijk ook al stappen gezet om grote bedrijven te verplichten om etiketten met informatie over de koolstofuitstoot aan te brengen op kleding die in Frankrijk wordt verkocht. Als voorstander van strengere regels tegen groene claims is het begonnen met invoeren van hogere boetes voor individuen en bedrijven die aan greenwashing doen (zie *infra*, randnr. 73).³¹ In 2020 heeft het land bovendien de AGEC-wet aangenomen die de overgang naar een circulaire economie vormgeeft en onder meer als eerste een verbod op de vernietiging van onverkochte goederen introduceert (zie *infra*, randnr. 99).³² Ten slotte heeft de Nationale Vergadering van Frankrijk midden maart 2024 als eerste wetgeving goedgekeurd die grenzen stelt aan de excessen van (ultra)fast-fashion (zie *infra*, randnr. 50).³³ Dit zou als

²⁷ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: a Global Roadmap’, Rapport, 2023, 21.

²⁸ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Country Profile: France: Early warning assessment related to the 2025 targets for municipal waste and packaging waste’, Rapport, 2022, 5, <https://www.eea.europa.eu/publications/many-eu-member-states/france>.

²⁹ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, ‘EPR for textiles in France’, 2024, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/epr-for-textiles-in-france>.

³⁰ ECO TLC, ‘Refashion Annual Report #2019’, Rapport, 2019, https://refashion.fr/pro/sites/default/files/rapport-etude/ECO_TLC_EN_BD.pdf.

³¹ SAMMONS E., ‘“Green” is the New Black: Enforcing Consumer Protection Laws against Greenwashing in the Fashion Industry’, *Emory International Law Review* 38(1), 2024, (191) 195.

³² ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, ‘France’s Anti-waste and Circular Economy Law: eliminating waste and promoting social inclusion’, 2022, 2, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-examples/frances-anti-waste-and-circular-economy-law>.

³³ SPENCER M. en CHAPPRON C., ‘French lawmakers approve bill to apply penalties on fast fashion’, *Reuters* 14 maart 2024, <https://www.reuters.com/world/europe/french-lawmakers-approve-bill-apply-penalties-fast-fashion-2024-03-14/>.

inspiratiebron kunnen dienen voor toekomstige regelgeving op nationaal of Europees niveau om de impact van fast-fashion verder te beperken.

9. Eerste sub-onderzoeksvraag – De onderzoeksmethode hanteert een structuur volgens de vier sub-onderzoeksvragen. De eerste sub-onderzoeksvraag is een beschrijvende vraag. Het is een voorbereiding op de drie andere types van onderzoeksvragen. Ten eerste worden de begrippen fast-fashion, waardeketen en duurzaamheid gedefinieerd en afgebakend zoals ze tijdens het onderzoek zullen gebruikt worden. Hiervoor wordt eerst een grammaticale interpretatie en vervolgens een sociologische interpretatie gebruikt waarbij de begrippen geïnterpreteerd worden in het licht van de hedendaagse sociale context en actualiteit.³⁴ Er zal ook een interpretatie gebeuren op basis van juridisch niet-afdwingbare bronnen, zoals rapporten, voorbereidende documenten en wetenschappelijke tijdschriftartikels om een goed zicht te krijgen op de verschillende onderdelen van de waardeketen. Vervolgens zal een systemische interpretatie gehanteerd worden om de productie-, de communicatie- en de afdankfase te situeren in de ruimere juridische context van EU-regelgeving die fast-fashion viseert. Hierbij is een teleologische interpretatie aan de hand van voorbereidende werken en briefings ook gepast. Zo kan er inzicht verkregen worden in de oorspronkelijke doelstellingen van de wetgever.³⁵ Er zal hierbij zowel een literatuurstudie als een wetgevingsanalyse uitgevoerd worden. Rechtspraak krijgt een ondergeschikte plaats in de thesis omdat klassieke rechtszaken op het gebied van fast-fashion in de EU tot nu toe eerder schaars zijn. Hoewel er klachten zijn ingediend (zie *infra*, randnr. 76), zijn de procedures nog lopende of is er geen gepubliceerde rechterlijke uitspraak beschikbaar.

10. Tweede sub-onderzoeksvraag – De tweede sub-onderzoeksvraag is een evaluerende vraag. Er wordt nagegaan of de nieuwe Europese regelgeving voldoende robuust en performant is aan de hand van drie vooropgestelde evaluatiecriteria: duurzaamheid, de bescherming van de consument en rechtszekerheid. De eerste twee open normen zijn externe evaluatiecriteria die niet aan het rechtssysteem zelf ontleend worden. Het rechtszekerheidsbeginsel daarentegen is een intern evaluatiecriterium dat het rechtssysteem zelf vooropstelt. Vervolgens worden deze criteria geoperationaliseerd.³⁶

³⁴ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 44 en 49.

³⁵ *Ibid.*, 46-47.

³⁶ *Ibid.*, 64-65.

- i. Duurzaamheid: er zal onderzocht worden of de huidige EU-regelgeving een fast-fashion waardeketen mogelijk maakt die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen (zie *infra*, randnr. 23).³⁷ De focus ligt op de ecologische duurzaamheid waarbij gekeken wordt of de regelgeving eisen stelt aan de duurzame kwaliteit (niet-giftige, kwalitatieve materialen gebaseerd op hernieuwbare bronnen) van producten, alsook aan de duurzame productie en verwerking (productontwerp, recyclingmogelijkheden) ervan om bij te dragen aan milieubescherming. Daarnaast wordt de houdbaarheid van het systeem onderzocht, waarmee bedoeld wordt of de regelgeving overproductie en -consumptie aanpakt.
- ii. Bescherming van de consument: het criterium van de bescherming van de consument dekt verschillende ladingen. Zo kan het geïnterpreteerd worden als de bescherming van de consument tegen al te hoge prijzen van kledingstukken. In dit onderzoek ligt de nadruk daarentegen op het aspect van transparantie en traceerbaarheid van de waardeketen in het belang van de consument. Er zal onderzocht worden of de consument voldoende informatie krijgt die nodig is om met kennis van zaken te kunnen beslissen om een product te kopen. Deze informatie gaat meer bepaald over de materialen waarmee en waar een kledingstuk gemaakt werd en hoe het ten slotte afgedankt wordt.
- iii. Rechtszekerheidsbeginsel: er zal onderzocht worden of de huidige EU-regelgeving duidelijk en precies is en waarborgt dat door het EU-recht beheerste rechtssituaties voorzienbaar zijn. Er mag geen onduidelijkheid rijzen door een pluraliteit aan rechtsbronnen of door de vaagheid van een regel.³⁸ De rechtszoekende moet aan de hand van de regelgeving de rechtsgevolgen van een handeling kunnen bepalen.³⁹ Daarnaast moet regelgeving ook coherent zijn en mag het dus geen tegenstrijdigheden bevatten. Ten slotte moet er duidelijkheid bestaan over de periode waarbinnen de regelgeving geldt⁴⁰ en over de handhavingsmodaliteiten⁴¹.

³⁷ WERELDCOMMISSIE OVER MILIEU EN ONTWIKKELING, 'Our Common Future', Rapport, 1987, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.

³⁸ POPELIER P., *Rechtszekerheid als beginsel voor behoorlijke regelgeving*, Intersentia, 1997, 272 ev.

³⁹ *Ibid.*, 276.

⁴⁰ *Ibid.*, 293.

⁴¹ *Ibid.*, 246.

De evaluatie zal meer precies plaatsvinden aan de hand van drie vragen waarin de drie bovenstaande evaluatiecriteria geïncorporeerd worden. Ten eerste of de consument verzekerd kan zijn dat hij een kledingstuk aankoopt dat gemaakt is van gerecycleerde materialen. Ten tweede of hij verzekerd kan zijn dat het kledingstuk zonder greenwashing claims op de markt is gebracht en ten slotte of hij verzekerd kan zijn dat het kledingstuk op het einde van zijn levensduur niet op een afvalberg belandt. Hierbij is voornamelijk een gedetailleerde analyse van de Europese regelgeving cruciaal.

11. Derde sub-onderzoeksvraag – De derde sub-onderzoeksvraag is een vergelijkende vraag. Het is de bedoeling om de Franse regelgeving met betrekking tot de fast-fashion waardeketen te vergelijken met deze op Europees niveau om zo gelijkenissen en verschillen bloot te leggen. De vergelijking vormt een voorafgaande stap bij een aanbeveling. Het betreft hier een externe vergelijking en meer bepaald een rechtsvergelijking op verschillend niveau. De nationale regelgeving van Frankrijk wordt namelijk vergeleken met de supranationale EU-regelgeving. De reden voor de vergelijking is dat Frankrijk in Europa koploper is op het vlak van regelgeving over de fast-fashion waardeketen (zie *supra*, randnr. 8) en dat dit land mogelijks inspiratie kan bieden aan de Europese Unie voor nieuwe wetgeving of voor aanpassingen aan de huidige regelgeving. Het onderzoek betreft een microrechtsvergelijking waarbij de gemeenschappelijke noemer het probleem van fast-fashion is. De nadruk zal hierbij liggen op primaire bronnen in het Frans.⁴²

12. Vierde sub-onderzoeksvraag – De vierde sub-onderzoeksvraag is een aanbevelende vraag. Met deze vraag wordt bepaald hoe het recht zou moeten zijn en het kan resulteren in een voorstel om bestaande regelgeving te schrappen, aan te vullen of te wijzigen zodat een bepaald probleem kan opgelost worden.⁴³ Voorafgaand aan de aanbeveling moet de bestaande situatie beschreven en beoordeeld worden. Aangezien dit in de eerste en tweede sub-onderzoeksvraag reeds uitvoerig gebeurt, volstaat een korte herhaling. Vervolgens moeten er normatieve criteria gekozen en geoperationaliseerd worden.⁴⁴ Er werd gekozen voor dezelfde criteria als bij de evaluatie (zie *supra*, randnr. 10) omdat de aanbevelingen dan in hetzelfde licht kunnen gegeven worden als de beoordelingsresultaten en dit de coherentie tussen deze sub-onderzoeksvragen verzekert.

⁴² KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 51-54.

⁴³ *Ibid.*, 66.

⁴⁴ *Ibid.*, 66-67.

13. Centrale onderzoeksvraag – Door bovenstaande sub-onderzoeksvragen te beantwoorden zal er uiteindelijk voldoende informatie vergaard zijn om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden (zie *supra*, randnr. 6). Deze is evaluatief van aard en tracht de bestaande Europese regelgeving met betrekking tot drie fases van de fast-fashion waardeketen te beoordelen en te waarderen.

§6 STRUCTUUR

14. Naast een inleiding en besluit bestaat deze thesis uit vijf hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt de fast-fashion waardeketen nader toegelicht. In afdeling I wordt het begrip en ontstaan van fast-fashion uiteengezet en in afdeling II wordt duurzaamheid gedefinieerd zoals in het onderzoek gebruikt wordt. Hoofdstukken twee, drie en vier behandelen respectievelijk de productie-, communicatie- en afdankfase. In elk van deze hoofdstukken wordt dezelfde structuur gehanteerd. Afdeling I bevat telkens een beschrijvend luik en afdeling II bespreekt de (nieuwe) EU-regelgeving die betrekking heeft op de textiel- en kledingindustrie en dus ook op fast-fashion. Afdeling III behandelt de belangrijkste aspecten van de aanpak in Frankrijk, een land dat zowel een koploper is in de modewereld als op het vlak van regelgeving over mode en duurzaamheid.⁴⁵ Afdeling IV sluit elk hoofdstuk af met een tussentijdse evaluatie. Ten slotte worden in hoofdstuk vijf overstijgende aanbevelingen geformuleerd ten opzichte van de regelgeving in de hele fast-fashion waardeketen.

⁴⁵ SAMMONS E., ‘‘Green’ is the New Black: Enforcing Consumer Protection Laws against Greenwashing in the Fashion Industry’, *Emory International Law Review* 38(1) 2024, (191) 214.

HOOFDSTUK I: DE FAST-FASHION WAARDEKETEN

15. In het eerste hoofdstuk ligt de focus op de fast-fashion waardeketen als onderzoeksonderwerp. Hierbij worden de begrippen *fast-fashion*, *waardeketen* en *duurzaamheid* gedefinieerd en afgebakend zoals ze tijdens het onderzoek zullen gebruikt worden. Daarnaast wordt er meer toelichting gegeven over het ontstaan en succes van fast-fashion, alsook de ecologische gevolgen ervan. Dit vormt de basis waarop de onderzoeksvragen in de volgende hoofdstukken voortbouwen.

AFDELING I. FAST-FASHION

§1 WHAT'S IN A WORD

A. Begrip

16. **Snelle goedkope kleding** – Fast-fashion is een term binnen de mode-industrie die gebruikt wordt om de snelle massaproductie van goedkope kleding die recente high-fashion trends imiteert te beschrijven.⁴⁶ Cambridge Dictionary definieert fast-fashion als “clothes that are made and sold cheaply, so that people can buy new clothes often”.⁴⁷ Dit fenomeen – dat opkwam aan het eind van de 20^e eeuw maar in een stroomversnelling kwam aan het begin van de 21^e eeuw – heeft de manier waarop mensen kleding kopen en weggooien grondig veranderd.⁴⁸ Het woord *fast* beschrijft de snelheid waarmee modeketens ontwerpen van de catwalk tot in het kledingrek kunnen brengen om zo gelijke tred te houden met de constante vraag van de consument naar meer en andere stijlen.⁴⁹ Zo sloeg Zara er bijvoorbeeld in 2017 in om de tijdspanne van zijn ontwerp-tot-retailcyclus te reduceren tot vijf weken en het

⁴⁶ CARO F. en MARTINEZ-DE-ALBENIZ V., ‘Fast Fashion: Business Model Overview and Research Opportunities’ in N. AGRAWAL en S.A. SMITH (eds.), *Retail Supply Chain Management: Quantitative Models and Empirical Studies*, Springer, 2014, (237) 242-243, DOI:10.1007/978-1-4899-7562-1_9.

⁴⁷ CAMBRIDGE DICTIONARY, ‘Fast fashion’, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fast-fashion> (geraadpleegd op 24 april 2024).

⁴⁸ COBBING M. en VICAIRE Y., ‘Timeout for fast fashion’, Greenpeace Germany, 2016, 2, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2018/01/6c356f9a-fact-sheet-timeout-for-fast-fashion.pdf>; ENVIRONMENTAL AUDIT COMMITTEE (HOUSE OF COMMONS), ‘Fixing Fashion: clothing consumption and sustainability’, Rapport, 2019, 6; JANSSEN C., VAN DER VAART I., BOS I., BAKKER A., ‘Fast fashion onderzoek: Vermindering van de negatieve impact’, KplusV, Rapport, 2020, 14.

⁴⁹ BICK R., HALSEY E. en EKENGA C.C., ‘The global environmental injustice of fast fashion’, *Environ Health* 17 2018, 1, DOI: 10.1186/s12940-018-0433-7; SURJIT R., TARUNVALAVAN K.S., SRUTHI V. en SHANRUTHI H., ‘CSR Activities of Fast Fashion Brands: A Move Toward Sustainability’ in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, (159) 160-161, DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_8.

online merk Boohoo tot zelfs twee weken.⁵⁰ Deze laatste wordt daarom ook een *ultrafast-fashion speler* genoemd. Beide begrippen staan lijnrecht tegenover *slow fashion* dat gebruik maakt van circulaire in plaats van lineaire bedrijfsmodellen, lokale in plaats van mondiale waardeketens en duurzame in plaats van inferieure materialen.⁵¹ Fast-fashion verschilt ook van *luxury fashion* dat zich traditioneel toespitst op premium kwaliteit, vakmanschap en exclusiviteit. Hoewel luxemode lange tijd kon ontsnappen aan negatieve media-aandacht in verband met zijn sociale en ecologische impact, is dit niet langer het geval.⁵²

B. Lineair bedrijfsmodel

17. Winstgevend – Fast-fashion bedrijven worden gekenmerkt door hun winstgevend lineair bedrijfsmodel dat het mogelijk maakt om nieuwe modetrends snel om te zetten in goedkope kleding voor consumenten.⁵³ Grote hoeveelheden niet-hernieuwbare grondstoffen worden aan de natuur onttrokken, snel verwerkt tot kleding, gemiddeld enkele keren gedragen alvorens ze op een stortplaats belanden of verbrand worden.⁵⁴ In dit lineair bedrijfsmodel is de enige manier om winst te maken het produceren van meer kleding.⁵⁵ Het is gebaseerd op een *take-make-use-dispose* model dat uitgaat van de veronderstelling dat er een

⁵⁰ WEINSWIG D., 'Fast Fashion Speeding Towards Ultrafast Fashion', Fung Global Retail & Technology, 2017, 2, https://www.deborahweinswig.com/wp-content/uploads/2017/05/Fast-Fashion-Speeding-Toward-Ultrafast-Fashion-May-19_2017-DF.pdf.

⁵¹ COBBING M. en VICAIRE Y., 'Fashion at the crossroads', Greenpeace Germany, 2016, 15, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2017/09/76e05528-fashion-at-the-crossroads.pdf>; JOY A. en PEÑA C., 'Sustainability and the Fashion Industry: Conceptualizing Nature and Traceability' in HENNINGER C.E., ALEVIZOUH P.J., GOWOREK H. en RYDING D. (eds.), *Sustainability in Fashion: A Cradle to Upcycle Approach*, Palgrave Macmillan, 2017, (31) 35, DOI: 10.1007/978-3-319-51253-2_3.

⁵² KARAOSMAN H., PERRY P., BRUN A. en MORALES-ALONSO G., 'Behind the runway: Extending sustainability in luxury fashion supply chains', *Journal of Business Research* 117 2020, (652) 652, DOI: 10.1016/j.jbusres.2018.09.017.

⁵³ OLIVAR APONTE N., HERNÁNDEZ GÓMEZ J., TORRES ARGÜELLES V. en SMITH E.D., 'Fast fashion consumption and its environmental impact: a literature review', *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 20(1) 2024, 1, DOI: 10.1080/15487733.2024.2381871.

⁵⁴ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, 'Circular fashion – A new textiles economy: Redesigning fashion's future', 2017, 19, https://emf.thirdlight.com/file/24/uiwtaHvud8YIG_uiSTauTIJH74/A%20New%20Textiles%20Economy%3A%20Redesigning%20fashion's%20future.pdf; HAEGGBLOM J. en BUDDE I., 'Circular Design as a Key Driver for Sustainability in Fashion and Textiles' in MATTHES A., BEYER K., CEBULLA H., ARNOLD M.G. en SCHUMANN A. (eds.), *Sustainable Textile and Fashion Value Chains: Drivers, Concepts, Theories and Solutions*, Springer, 2021, 35, DOI: 10.1007/978-3-030-22018-1_3.

⁵⁵ BASSETT N., 'Sustainable Fashion Through Circular Business Innovations: New Business Models Reduce Waste' in MATTHES A., BEYER K., CEBULLA H., ARNOLD M.G. en SCHUMANN A. (eds.), *Sustainable Textile and Fashion Value Chains: Drivers, Concepts, Theories and Solutions*, Springer, 2021, (287) 288.

eindeloze beschikbaarheid is van gemakkelijk toegankelijke fossiele brandstoffen van hoge kwaliteit.⁵⁶

18. Inherent niet duurzaam – De afnemende kwaliteit van de kledingstukken en de snelle opeenvolging van nieuwe collecties zorgen ervoor dat de fast-fashion industrie inherent niet-duurzaam is.⁵⁷ Ten eerste drijft de vraag naar laaggeprijsde kledij modebedrijven naar goedkope manieren van productie waarbij onder meer vezels van inferieure kwaliteit gebruikt worden en lage arbeidskosten verkozen worden.⁵⁸ Daarnaast ligt de vraag aan de basis van een enorm afvalprobleem, waarbij naar schatting elke seconde het equivalent van een vuilniswagen met textiel wordt gestort of verbrand.⁵⁹ In afdeling II wordt hier nog dieper op ingegaan (zie *infra*, randnr. 23 ev.).

§2 ONTSTAAN & INSTANDHOUDING VAN FAST FASHION

A. Ontstaan

19. Mijlpalen in de geschiedenis – Verschillende overgangen in de geschiedenis van de textiel- en mode-industrie dragen bij aan de ontwikkeling van het fenomeen van fast-fashion. De industriële revolutie aan het eind van de 18^e eeuw en de uitvinding van de naaimachine in de 19^e eeuw zorgden ervoor dat het produceren van kledingstukken machinaal kon gebeuren in grote hoeveelheden en in verschillende maten in plaats van enkel op maat.⁶⁰ Later, na de Tweede Wereldoorlog steeg de welvaart in het Westen waardoor kleding niet langer een luxegoed was, maar een hobby en vorm van persoonlijke expressie. Bovendien zorgde de verplaatsing van productieactiviteiten van textiel en kleding naar

⁵⁶ CARRONE N.P., ‘Traceability and Transparency: A Way Forward for SDG 12 in the Textile and Clothing Industry’ in GARDETTI M.A. en MUTHU S.S. (eds.), *The UN Sustainable Development Goals for the Textile and Fashion Industry*, Springer, 2020, (1) 2, DOI: 10.1007/978-981-13-8787-6.

⁵⁷ MCNEILL L. en MOORE R., ‘Sustainable fashion consumption and the fast fashion conundrum: fashionable consumers and attitudes to sustainability in clothing choice’ in *International Journal of Consumer Studies* 39(3) 2015, 212, DOI: 10.1111/ijcs.12169.

⁵⁸ GENERATION CLIMATE EUROPE (GCE), ‘Greenwashing in the fashion industry policy paper’, Rapport, 2021, 8, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/greenwashing-policy-paper.pdf>.

⁵⁹ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, ‘Redesigning the future of fashion’, 2021, <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/fashion/overview>.

⁶⁰ GODLEY A., ‘The Sewing Machine’ in POUILLARD V. en DUBÉ-SENÉCAL V., *The Routledge History of Fashion and Dress, 1800 to the Present*, Routledge, 2023, 17; OXFAM FRANCE, ‘Fast Fashion: impacts, alternatives et moyens d’agir’, Rapport, 2021, 4, <https://www.oxfamfrance.org/app/uploads/2022/03/Fast-Fashion-Impacts-alternatives-et-moyens-dagir.pdf>; SURJIT R., TARUNVALAVAN K.S., SRUTHI V. en SHANRUTHI H., ‘CSR Activities of Fast Fashion Brands: A Move Toward Sustainability’ in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, (159) 160-161, DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_8.

lageloonlanden voor het dalen van de productieprijis.⁶¹ Vanaf de 21^e eeuw leidde de opkomst van het internet tot de opening van webwinkels door vele modebedrijven en -platforms en resulteerde de digitalisering in de ontwikkeling van digitaal gedreven businessmodellen op basis van data. Deze modellen – gepioneerd door ondernemer Ortega en zijn bedrijven Zara en Inditex – zijn bekend komen te staan onder de noemer fast-fashion en hebben de mode-industrie grondig veranderd. Ze wijken af van de traditionele door ontwerpers geleide modeseizoenen en maken in plaats daarvan gebruik van ontwerpers die hun creaties voortdurend aanpassen aan de eisen van de consument.⁶²

B. Instandhouding

20. Onderliggende mechanismen – Fast-fashion wordt in stand gehouden door mechanismen die aan de basis liggen van het gedrag van consumenten, modebedrijven en de overheid.⁶³ Vooreerst bestaat er een competitieve markt waarin modebedrijven tegen elkaar opboksen om de consument voor zich te winnen. Deze dynamiek zorgt ervoor dat bedrijven steeds op zoek zijn naar manieren om hun kosten te drukken en dit zowel op het vlak van prijs, tijd en kwaliteit van materiaal. Daarnaast wordt de huidige maatschappij gekenmerkt door een consumptiecultuur waarin consumenten zich meer kunnen veroorloven door enerzijds de stijging van besteedbaar inkomen en anderzijds goedkopere producten.⁶⁴ Fast-fashion speelt hierop in en brengt een vicieuze cirkel teweeg waarbij elke andere week een nieuw en goedkoop kledingstuk op de markt komt en na een zelfde periode weer verdwijnt.⁶⁵ De consument krijgt het gevoel aangepraat dat hij snel moet handelen als hij het item wil aangezien hij anders zijn kans mist. Door de kortere doorlooptijd van producten wordt er vervolgens minder waarde gehecht aan elk item.⁶⁶ Ten slotte zijn de waardeketens die een

⁶¹ BIRCH S., 'The history of fast fashion', Ocean Generation, 2023, <https://oceangeneration.org/the-history-of-fast-fashion/>.

⁶² CROFTON S. en DOPICO L., 'Zara-Inditex and the growth of fast fashion', *Essays in Economic & Business History* 25 2007, (41) 41.

⁶³ JANSSEN C., VAN DER VAART I., BOS I. en BAKKER A., 'Fast fashion onderzoek: Vermindering van de negatieve impact', KplusV, Rapport, 2020, 18.

⁶⁴ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

⁶⁵ GARG P., 'Introduction to Fast Fashion: Environmental Concerns and Sustainability Measurements' in SHUKLA V. en KUMAR N. (eds.), *Environmental Concerns and Sustainable Development*, Springer, 2020, (409) 410, DOI: 10.1007/978-981-13-6358-0_18.

⁶⁶ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, 'Circular fashion – A new textiles economy: Redesigning fashion's future', 2017, 19, https://emf.thirdlight.com/file/24/uiwtaHvud8YIG_uiSTauTJH74/A%20New%20Textiles%20Economy%3A%20Redesigning%20fashion's%20future.pdf; LIU H. en RACCO A., 'The Global Impact of Fast Fashion' in

fast-fashion kledingstuk doorloopt van productie tot verkoop vaak lang en ondoorzichtig. Dit beperkt bedrijven om invloed uit te oefenen op de volledige keten tot aan de grondstoffenproductie.⁶⁷

§3 DE WAARDEKETEN

A. Toeleveringsketen vs. waardeketen

21. Toeleveringsketen – De toeleveringsketen of productieketen verwijst naar het geheel van stappen dat een kledingstuk doorloopt tijdens zijn productieproces. De toeleveringsketen in de mode-industrie wordt gekenmerkt door verticale integratie en een wereldwijde verspreiding van opeenvolgende processen die zich uitstrekken over een aantal industrieën heen: van landbouw (voor natuurlijke vezels) en petrochemie (voor synthetische vezels) tot productie, logistiek en verkoop.⁶⁸ Door de globalisering en de groei van de wereldeconomie zijn toeleveringsketens internationaal geworden. De concurrentievoordelen op het gebied van productie- en arbeidskosten zorgden ervoor dat de textiel- en kledingproductie naar ontwikkelingslanden verschoven.⁶⁹ Dit heeft een toename in complexiteit en verminderde transparantie van de toeleveringsketen tot gevolg.⁷⁰

22. Waardeketen – De waardeketen voor textiel wordt daarentegen beschouwd als een heel systeem dat verder gaat dan enkel de toeleveringsketen en de levenscyclus van producten (zie *infra*, figuur 1). Volgens UNEP, het milieuprogramma van de Verenigde Naties, omvat het alle activiteiten en stakeholders die waarde leveren of ontvangen door het ontwerpen, ontwikkelen, maken, distribueren, verkopen en consumeren van een textielproduct, inclusief de winning en levering van grondstoffen en de activiteiten op het einde van de levensduur van een product.⁷¹ De waardeketen omvat zo alle levensfasen van een

YOUNG R.L. (ed.), *Climate Change Education: Reimagining the Future with Alternative Forms of Storytelling*, Lexington Books, 2022, (151) 154.

⁶⁷ JANSSEN C., VAN DER VAART I., BOS I. en BAKKER A., 'Fast fashion onderzoek: Vermindering van de negatieve impact', KplusV, Rapport, 2020, 18.

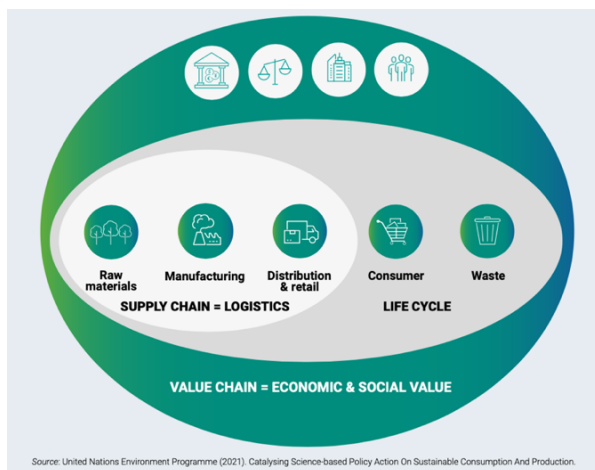
⁶⁸ NIINIMÄKI K., PETERS G., DAHLBO H., PERRY P., RISSANEN T. en GWILT A., 'The environmental price of fast fashion', *Nature Reviews: Earth Environ* 1 2020, (189) 190-191, DOI: 10.1038/s43017-020-0039-9.

⁶⁹ PERRY P., WOOD W. en FERNIE J., 'Corporate social responsibility in garment sourcing networks: factory management perspectives on ethical trade in Sri Lanka', *J. Bus. Ethics* 130 2015, (737) 737, DOI: 10.1007/s10551-014-2252-2.

⁷⁰ KARAOSMAN H., PERRY P., BRUN A. en MORALES-ALONSO G., 'Behind the runway: Extending sustainability in luxury fashion supply chains', *Journal of Business Research* 117 2020, (652) 654, DOI: 10.1016/j.jbusres.2018.09.017.

⁷¹ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), 'Catalysing Science-based Policy Action On Sustainable Consumption And Production', Rapport, 2021, 21,

textielproduct en de activiteiten die verband houden met waardecreatie, zoals bedrijfsmodellen, consumptiepatronen, investeringen en regelgeving. De waardeketen omvat dus niet enkel de fysieke processen van creatie, maar ook de bedrijfsmodellen en de manier waarop producten worden ontworpen, gepromoot en aangeboden aan consumenten.⁷² Deze activiteiten waaronder ontwerp, marketing, verkoop en reclame bepalen in grote mate de manier waarop textielproducten worden geproduceerd en geconsumeerd.⁷³



Figuur 1 – De waardeketen in relatie tot de toeleveringsketen en levenscyclus.⁷⁴

AFDELING II. DUURZAAMHEID

§1 BEGRIPSDEFINIËRING

23. Beleidsconcept – De term duurzaamheid werd voor het eerst gedefinieerd in 1987 als een beleidsconcept in het Brundtland Rapport dat werd uitgevoerd door de VN-Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling.⁷⁵ Het doel van het Rapport was om de milieuproblemen en gevolgen van schaarse natuurlijke hulpbronnen te belichten en om

https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/report_unea5_catalysing_science-based_policy_action_on_scp_-_task_group_irp-one_planet_0.pdf.

⁷² *Ibid.*, 23.

⁷³ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: Global Stocktaking’, Rapport, 2020, 13, <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/34184>.

⁷⁴ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: a Global Roadmap’, Rapport, 2023, 20.

⁷⁵ BRUNDTLAND G.H., *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, Oxford University Press, 1987, 41; SCOONES I., ‘Sustainability’, *Development in Practice* 17(4) 2007, (589) 590, DOI: 10.1080/09614520701469609; JOY A. en C. PEÑA, ‘Sustainability and the Fashion Industry: Conceptualizing Nature and Traceability’ in HENNINGER C.E., ALEVIZOUH P.J., GOWOREK H. en RYDING D. (eds.), *Sustainability in Fashion: A Cradle to Upcycle Approach*, Palgrave Macmillan, 2017, (31) 32, DOI: 10.1007/978-3-319-51253-2_3.

langetermijnoplossingen voor betere leefomstandigheden op wereldwijde schaal voor te stellen.⁷⁶ Hoewel de term een brede reikwijdte heeft, wordt het tegenwoordig meestal opgevat als bestaande uit drie belangrijke aspecten – sociale, ecologische en economische duurzaamheid – die er allemaal op gericht zijn om te voorzien in de behoeften van de huidige generatie, zonder het welzijn van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen.⁷⁷ Deze drie fundamentele pijlers van duurzaamheid, ook wel *people*, *planet* en *profit* genoemd, zijn met elkaar verbonden.⁷⁸ Dit principe, vaak aangeduid als de *triple bottom line*, onderstreept het bredere doel van een duurzame bedrijfscultuur, waarin economische en sociale input worden geoptimaliseerd om op lange termijn een beter milieuresultaat te bereiken.⁷⁹

24. Duurzame mode-industrie – Volgens een bevraging van stakeholders door UNEP kan een duurzame mode-industrie gedefinieerd worden als een industrie die efficiënt omgaat met grondstoffen, gebaseerd is op hernieuwbare bronnen en die niet-giftige, kwalitatieve en betaalbare kleding produceert en tegelijkertijd veilige en zekere bestaansmiddelen garandeert.⁸⁰ Hiervoor is een verschuiving nodig naar meer circulariteit, geïnformeerde consumenten en traceerbare en transparante waardeketens.⁸¹ In deze definitie komt de spanning tot uiting die reeds vermeld werd (zie *supra*, randnr. 10.ii) en waarbij het een moeilijke balans is om betaalbare kleding aan de ene kant en duurzaamheid aan de andere kant te consolideren. Andere auteurs definiëren duurzame mode ook als kleding waarin één

⁷⁶ LIU H. en RACCO A., ‘The Global Impact of Fast Fashion’ in YOUNG R.L. (ed.), *Climate Change Education: Reimagining the Future with Alternative Forms of Storytelling*, Lexington Books, 2022, (151) 152.

⁷⁷ WERELDCOMMISSIE OVER MILIEU EN ONTWIKKELING, ‘Our Common Future’, Rapport, 1987, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>; CANDELORO D., ‘Sustainability in Fast Fashion Era: The Jan ‘N June Case’ in CHAN H.-L. en REN S. (eds.), *Operations Management in the Era of Fast Fashion: Technologies and Circular Supply Chains*, Springer, 2022, (9) 10, DOI: 10.1007/978-981-19-1177-4_2; SURJIT R., TARUNVALAVAN K.S., SRUTHI V. en SHANRUTHI H., ‘CSR Activities of Fast Fashion Brands: A Move Toward Sustainability’ in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, (159) 171, DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_8; DG TRADE AND ECONOMIC SECURITY (EUROPESE COMMISSIE), ‘Sustainable development’, https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development_en (geraadpleegd in februari 2025).

⁷⁸ SMITH M., ‘Business Sustainability and the Triple Bottom Line: Considering the Interrelationships of People, Profit, and Planet’ in BYRNE L.B. (ed.), *Learner-Centered Teaching Activities for Environmental and Sustainability Studies*, Springer, 2016, 181, DOI: 10.1007/978-3-319-28543-6_23.

⁷⁹ LONGONI A., *Sustainable Operations Strategies: The Impact of Human Resource Management and Organisational Practices on the Triple Bottom Line*, Springer, 2014, 1, DOI: 10.1007/978-3-319-06352-2; AGRAWAL S. en PURI R., *Green HRM: A Climate Conscious Route to Triple Bottom Line*, SAGE Publications India, 2021, 1.

⁸⁰ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: Global Stocktaking’, Rapport, 2020, 45, <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/34184>.

⁸¹ JOY A. en C. PEÑA, ‘Sustainability and the Fashion Industry: Conceptualizing Nature and Traceability’ in HENNINGER C.E., ALEVIZOUH P.J., GOWOREK H. en RYDING D. (eds.), *Sustainability in Fashion: A Cradle to Upcycle Approach*, Palgrave Macmillan, 2017, (31) 39, DOI: 10.1007/978-3-319-51253-2_3.

of meer aspecten van sociale of ecologische duurzaamheid zijn verwerkt, zoals Fair Trade-productie of stoffen die zijn gemaakt met biologische grondstoffen.⁸² Dit onderzoek spitst zich voornamelijk toe op duurzaamheid in ecologische zin. Hoewel de sociale en economische dimensies van duurzaamheid even belangrijk zijn, vallen deze kwesties buiten de omvang van de thesis (zie *supra*, randnr. 7).

§2 ECOLOGISCHE GEVOLGEN VAN FAST-FASHION

A. Impact op het milieu

25. Overconsumptie – In 2014 kochten consumenten gemiddeld 60% meer kledingstukken dan in 2000 en hielden ze deze bovendien maar half zo lang.⁸³ Aangezien de kledingstukken ontworpen zijn om weggegooid te worden, werkt fast-fashion onnodige overconsumptie in de hand.⁸⁴ Dit leidt op zijn beurt tot overmatig afval en een enorme impact op het milieu.⁸⁵

26. Verbruik water en fossiele brandstoffen – De groei van katoen bijvoorbeeld vergt veel water – voor de productie van 1 kg is er naar schatting tussen 7000 en 29 000 liter water nodig⁸⁶ –, er komen onbehandelde kleurstoffen terecht in lokale waterbronnen en het wassen van synthetisch textiel zorgt elk jaar tot de opstapeling van 0,2 tot 0,5 miljoen ton microplastics op de bodem van de zee.⁸⁷ Bovendien heeft de gebruikstoename sinds de jaren

⁸² GOWOREK H., FISHER T., COOPER T., WOODWARD S. en HILLER A., ‘The sustainable clothing market: An evaluation of potential strategies for UK retailers’, *International Journal of Retail & Distribution Management* 40(12) 2012, (935) 938; RUTTER C., ARMSTRONG K. en CANO M.B., ‘The Epiphanic Sustainable Fast Fashion Epoch: A New Fashion Ethical Fashion Mandate’ in HENNINGER C.E., ALEVIZOU P.J., GOWOREK H. en RYDING D. (eds.), *Sustainability in Fashion: A Cradle to Upcycle Approach*, Palgrave Macmillan, 2017, (11) 14, DOI: 10.1007/978-3-319-51253-2_2.

⁸³ REMY N., SPEELMAN E. en SWARTZ S., ‘Style That’s Sustainable: A New Fast Fashion Formula’, McKinsey & Company New York, 2016, <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/style-thats-sustainable-a-new-fast-fashion-formula#/>.

⁸⁴ BROOKS A., *Clothing Poverty: The Hidden World of Fast Fashion and Second-Hand Clothes*, Bloomsbury Academic & Professional, 2019, 356; LIU N. en XIE F., ‘Sustainable Practices in Fast Fashion’ in CHAN H.-L. en REN S. (eds.), *Operations Management in the Era of Fast Fashion: Technologies and Circular Supply Chains*, Springer, 2022, (29) 30, DOI: 10.1007/978-981-19-1177-4_3.

⁸⁵ GUPTA S. en GENTRY J.W., ‘Evaluating fast fashion: Examining its micro and macro perspective’ in HEUER M. en BECKER-LEIFHOLD C. (eds.), *Eco-Friendly and Fair: Fast Fashion and Consumer Behaviour*, Taylor & Francis Group, 2017, 19, DOI: 10.4324/9781351058353; ROOZEN I. en RAEDTS M., ‘The power of negative publicity on the fast fashion industry’, *Journal of Global Fashion Marketing* 11(4) 2020, (380) 383, DOI: 10.1080/20932685.2020.1798802; DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘How is the EU making fashion sustainable?’, https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/reset-trend/how-eu-making-fashion-sustainable_en (geraadpleegd in april/mei 2024).

⁸⁶ SHIRVANIMOGHADDAM K., MOTAMED B., RAMAKRISHNA S. en NAEBE M., ‘Death by waste: Fashion and textile circular economy case’ in *Science Of The Total Environment* 718 2020, 137317, DOI: 10.1016/j.scitotenv.2020.137317.

⁸⁷ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe’, Briefing, 2022, <https://www.eea.europa.eu/publications/microplastics-from-textiles-towards-a>.

'90 van goedkopere synthetische vezels voor textielproductie zoals nylon en polyester ervoor gezorgd dat de mode-industrie afhankelijk is van fossiele brandstoffen zoals olie en gas (zie *infra*, randnr. 35).⁸⁸ De globalisering van de toeleveringsketen heeft er daarnaast toe geleid dat kleding tijdens het productieproces een lange weg moeten afleggen, wat op zijn beurt een verhoging van de koolstofuitstoot met zich meebrengt.⁸⁹ In 2018 was de wereldwijde mode-industrie verantwoordelijk voor 2,1 miljard ton of 4% van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen. Dit komt overeen met de jaarlijkse uitstoot door Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk samen.⁹⁰

27. EU-situatie – In de EU heeft de textielconsumptie gemiddeld de vierde grootste impact op het milieu na voeding, huisvesting en vervoer.⁹¹ Het behoort tot de top drie van water- en landgebruik en tot de top vijf van het gebruik van grondstoffen en de uitstoot van broeikasgassen. In 2020 was voor de textielconsumptie van de gemiddelde Europeaan 400 m² landoppervlakte nodig, 9 m³ water en 391 kg grondstoffen. Dit leidde tot een CO²-afdruk van ongeveer 270 kg.⁹² Ten slotte wordt er in Europa minder dan een kwart van de weggegooid kleding ingezameld, terwijl de rest naar stortplaatsen wordt gebracht of wordt verbrand (zie *infra*, randnr. 86).⁹³

B. Greenwashing

28. Groene claims – De urgentie om iets te doen aan de destructieve realiteit wordt niet weerspiegeld in de groene claims van de mode-industrie. Integendeel, aangezien duurzaamheid verkoopt, begonnen modebedrijven hun producten en toeleveringsketen

⁸⁸ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N., 'Fossil fashion: the hidden reliance of fast fashion on fossil fuels', Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 6, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/01/FOSSIL-FASHION_Web-compressed.pdf; TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N. en NGUYEN A., 'Synthetics Anonymous: Fashion brands' addiction to fossil fuels', Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 6, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/07/SyntheticsAnonymous_FinalWeb.pdf.

⁸⁹ GENERATION CLIMATE EUROPE (GCE), 'Greenwashing in the fashion industry policy paper', Rapport, 2021, 13, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/greenwashing-policy-paper.pdf>.

⁹⁰ MCKINSEY & COMPANY AND GLOBAL FASHION AGENDA, 'Fashion on Climate: How the industry can urgently act to reduce its greenhouse gas emissions', Rapport, 2020, 3, https://www.mckinsey.com/~/_media/mckinsey/industries/retail/our%20insights/fashion%20on%20climate/fashion-on-climate-full-report.pdf.

⁹¹ ŠAJN N., 'Textiles and the environment', European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 3, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

⁹² DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), 'De gevolgen van textielproductie en -afval voor het milieu (infografieken)', 25 maart 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20201208STO93327/de-gevolgen-van-textielproductie-en-afval-voor-het-milieu-infografieken>.

⁹³ SANDIN G. en PETERS G.M., 'Environmental impact of textile reuse and recycling – A review', *J Clean Prod* 184 2018, (353) 355, DOI: 10.1016/j.jclepro.2018.02.266.

groener voor te stellen dan ze in werkelijkheid zijn (zie *infra*, randnr. 62).⁹⁴ Wanneer consumenten nu de duurzaamheid van een kledingstuk willen onderzoeken worden ze geconfronteerd met diverse labels, pictogrammen en claims die vaak misleidend zijn.⁹⁵ Volgens een studie van de Europese Commissie uit 2020 bleek dat ondanks de bereidheid van consumenten om in hun dagelijks leven bij te dragen aan een groenere en meer circulaire economie, hun effectieve rol belemmerd wordt. Dit komt ten eerste door een gebrek aan betrouwbare informatie om ecologisch duurzame consumptiekeuzes te maken en ten tweede door misleidende handelspraktijken met betrekking tot de duurzaamheid van producten.⁹⁶

29. In de praktijk – Ketens zoals H&M en Decathlon spelen in op het toenemende bewustzijn over de klimaatverandering door in hun campagnes te prijken met groene initiatieven en labels te gebruiken zoals *conscious* en *ecodesign* die niet stroken met de realiteit.⁹⁷ Er zijn momenteel meer dan 200 duurzaamheidslabels in de EU waarvan sommige niet betrouwbaar zijn. Recent onderzoek naar duurzaamheidsclaims in de textiel-, kleding- en schoenensector toonde aan dat 39% van zulke claims vals of misleidend zijn.⁹⁸ Zalando – Europa’s grootste online moderetailer – heeft er onlangs onder druk van de Europese Commissie mee ingestemd om zijn misleidende duurzaamheidsmarketing drastisch en snel te herzien.⁹⁹ Door deze potentieel misleidende groene marketingclaims over hun producten

⁹⁴ HELSEL S., ‘The truth is always in style: targeting greenwashed advertising in the fashion industry’, *Sustainable Development Law & Policy* 21(2) 2021, 15; SAMMONS E., ‘‘Green’’ is the New Black: Enforcing Consumer Protection Laws against Greenwashing in the Fashion Industry’, *Emory International Law Review* 38(1) 2024, (191) 191.

⁹⁵ COBBING M., WOHLGEMUTH V. en VICAIRE Y., ‘Greenwash Danger Zone’, Greenpeace Germany, Rapport, 2023, 3, https://www.greenpeace.de/publikationen/Greenpeace_Report_Greenwash_Danger_Zone.pdf.

⁹⁶ EUROPESE COMMISSIE, Commission staff working document, Impact Assessment Report accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directives 2005/29/EC and 2011/83/EU as regards empowering consumers for the green transition through better protection against unfair practices and better information, SWD(2022) 85 final.

⁹⁷ AUTHORITY FOR CONSUMERS & MARKETS (ACM), ‘ACM launches investigations into misleading sustainability claims in three sectors’, 2021, <https://www.acm.nl/en/publications/acm-launches-investigations-misleading-sustainability-claims-three-sectors>.

⁹⁸ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘How is the EU making fashion sustainable?’, https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/reset-trend/how-eu-making-fashion-sustainable_en (geraadpleegd in april/mei 2024).

⁹⁹ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Zalando commits to provide clearer information for consumer following EU action’, Persbericht, 22 februari 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_948; F. SIMON, ‘Zalando to overhaul ‘misleading’ green claims on its websites, EU says’, *Euractiv* 23 februari 2024, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/update-1-zalando-to-overhaul-sustainability-claims-european-commission-says/>; KEIRSBILCK B. en TERRY, E., ‘Milieuclaims – tussen greenwashing en greenhushing – recente ontwikkelingen’, *D.C.C.R.* 2 2024, (21) 24.

zijn ook modebedrijven zoals onder meer ASOS en Boohoo in het Verenigd Koninkrijk en Norrøna en H&M in Noorwegen onder vuur komen te staan.¹⁰⁰

§3 NOOD AAN EEN REVOLUTIE

30. Bedreiging – De klimaatverandering vormt een bedreiging voor de toekomst van Europa en de wereld. Echter, de consumptie van textiel blijft stijgen en met de komst van fast-fashion wordt er voorspeld dat de jaarlijkse productie in de mode-industrie enkel nog zal verhogen. Lange tijd was mode een ongereguleerde sector, afhankelijk van vrijwillige initiatieven, labels en certificeringen.¹⁰¹ Nu beginnen regeringen wereldwijd voor het eerst regelgeving op te stellen, wat een kritiek moment vormt voor de industrie om echte duurzaamheid te omarmen.¹⁰² Zelfs bedrijven pleiten voor het verbannen van fast-fashion.¹⁰³ In 2020 werd textiel in het Actieplan voor een Nieuwe Circulaire Economie aangewezen als een belangrijke productcategorie waarvoor dringende maatregelen nodig zijn.¹⁰⁴ De EU erkent dat de negatieve impact van de industrie geworteld is in haar lineaire bedrijfsmodel met een lage mate van (her)gebruik en reparatie en streeft ernaar fast-fashion *out of fashion* te halen.¹⁰⁵ Het heeft hiertoe verschillende ambitieuze initiatieven aangekondigd om de productie en consumptie van textiel duurzamer te maken. De waardeketens van modebedrijven zullen door de nieuwe regelgeving vanuit verschillende

¹⁰⁰ COMPETITION AND MARKETS AUTHORITY (CMA), ‘ASOS, Boohoo and Asda investigated over fashion ‘green’ claims’, 2022, <https://www.gov.uk/government/news/asos-boohoo-and-asda-investigated-over-fashion-green-claims>; S. KENT, ‘Norway Warns H&M, Norrøna Over Misleading Sustainability Claims’, *Business of Fashion* 16 juni 2022, <https://www.businessoffashion.com/articles/sustainability/hm-norrøna-norway-sustainability-environmental-marketing-higg/>.

¹⁰¹ CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘A New Look for the Fashion Industry: EU Textile Strategy and the Crucial Role of Extended Producer Responsibility’, Rapport, 2022, 3, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2022/03/EPR-New-Look-Briefing-Online-format-layout.pdf>.

¹⁰² TRUNK U., URBANCIC N. en NGUYEN A., ‘Fashion’s plastic paralysis: How Brands Resist Change and Fuel Microplastic Pollution’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2024, 9, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2024/09/Fashions-Plastic-Paralysis.pdf>.

¹⁰³ In Nederland pleit een coalitie van grote bedrijven waaronder Ikea, Bol, Zeeman en MVO Nederland voor de opschaling van de circulaire economie. Het presenteerde zes concrete actiepunten waarvan het eerste luidt: ‘Stop de ultra fast-fashion invasie’: X., ‘Grote bedrijven en MVO Nederland pleiten voor opschalen circulaire economie’, *Accountant* 1 april 2025, <https://www.accountant.nl/nieuws/2025/4/grote-bedrijven-en-mvo-nederland-pleiten-voor-opschalen-circulaire-economie/>.

¹⁰⁴ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, Een nieuw actieplan voor een circulaire economie Voor een schoner en concurrerder Europa, COM (2020) 98 final, 11; DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Een nieuwe manier van produceren en consumeren: Een nieuw actieplan voor de circulaire economie wijst de weg naar een klimaatneutrale, concurrerende economie met sterkere consumenten’, Persbericht, 11 maart 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_20_420.

¹⁰⁵ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

ooghoeken onder de loep worden genomen. Ook Frankrijk treedt hard op tegen de uitwassen van de modesector. Het is vooral de (ultra)fast-fashion industrie die onder druk zal komen te staan door de nieuwe regelgeving (zie *infra*, randnr. 50). Hoewel de mode-industrie een industrie is met een zeer grote ecologische impact, schept dit ook mogelijkheden om te midden deze revolutie een leidende voorbeeldrol aan te nemen ten opzichte van andere sectoren.

§4 ONDERZOEK BINNEN DRIE FASES VAN DE WAARDEKETEN

31. Overzicht – De thesis beperkt zich tot het onderzoeken van de ecologische duurzaamheid binnen drie onderscheiden fases in de fast-fashion waardeketen, namelijk de productie-, communicatie- en afdankfase. In de productiefase ligt de nadruk op het materiaalgebruik en op de afhankelijkheid van bepaalde grondstoffen. In de communicatiefase krijgen greenwashing en misleidende groene claims door fast-fashion merken bijzondere aandacht. Ten slotte in de afdankfase staan textielafval en de verwerking of het gebrek ervan centraal. Deze drie fases bieden een gestructureerd kader om de uitdagingen rond fast-fashion te analyseren. Binnen elke fase worden verschillende bestaande en nieuwe Europese instrumenten nader besproken en wordt er gekeken naar de aanpak door Frankrijk, een koploper op het vlak van regelgeving in de industrie.



Figuur 2 – Het regelgevend kader binnen de drie fases van de fast-fashion waardeketen.

HOOFDSTUK II: DE PRODUCTIEFASE

32. Het tweede hoofdstuk behandelt de productiefase. Voortbouwend op de begripsdefiniëring in het eerste hoofdstuk, formuleert het eerst een antwoord op de beschrijvende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.a). Hiertoe omschrijft afdeling I de inhoud en pijnpunten van de productiefase en geeft afdeling II een stand van zaken van de EU-regelgeving met betrekking tot deze fase. Om de vergelijkende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.c) te beantwoorden, onderzoekt afdeling III de aanpak van Frankrijk binnen de productiefase. Ten slotte analyseert afdeling IV de in dit hoofdstuk besproken instrumenten om tegemoet te komen aan de evaluerende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.b).

AFDELING I. DE PRODUCTIE VAN TEXTIEL EN KLEDING

§1 VAN GRONDSTOFFEN TOT FASHION

33. **Subonderdelen** – De productiefase kan opgesplitst worden in drie subonderdelen, namelijk de vezelproductie, de stoffenproductie en de textielproductie.¹⁰⁶ De vezelproductie kan bestaan in de winning van natuurlijke landbouwgrondstoffen en de daaropvolgende verwerking ervan voor bijvoorbeeld katoen. Voor synthetische vezels zoals polyester wordt ruwe olie gewonnen en worden chemicaliën geproduceerd. Meestal gebeurt een combinatie van beide aangezien textiel zowel natuurlijke materialen als chemische bewerkingen bevat tijdens de productie. De daaropvolgende fases bestaan uit het spinnen van de vezels tot garen en het breien, weven op of een andere manier binden van de vezels tot een weefsel. Dit ondergaat dan een chemische of mechanische bewerking om een textiel te produceren met de gewenste eigenschappen.¹⁰⁷ De laatste stap binnen de productiefase bestaat uit het snijden en naaien van het textiel tot een kledingstuk.¹⁰⁸ De productiefase vindt grotendeels plaats buiten de EU, met de nadruk op China, vervolgens India en in mindere mate Bangladesh en Pakistan.¹⁰⁹ In deze landen worden de arbeids- en veiligheidsnormen vaak

¹⁰⁶ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: Global Stocktaking’, Rapport, 2020, 13, <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/34184>.

¹⁰⁷ *Ibid.*, 11.

¹⁰⁸ ŠAJN N., ‘Environmental impact of the textile and clothing industry: What consumers need to know’, European Parliamentary Research Service (EPRS), januari 2019, 4, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI\(2019\)633143_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI(2019)633143_EN.pdf).

¹⁰⁹ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: Global Stocktaking’, Rapport, 2020, 16, <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/34184>.

niet gehandhaafd wegens een slechte politieke infrastructuur en organisatorisch management.¹¹⁰

§2 PIJNPUNTEN GRONDSTOFFEN

34. Natuurlijke vezels – In het lineair bedrijfsmodel proberen modemerken de prijzen te drukken door kosten te besparen door onder meer niet-duurzame materialen te gebruiken.¹¹¹ Natuurlijke vezels hebben de grootste impact op het milieu, waarbij vooral zijde een nefast effect heeft op de uitputting van natuurlijke hulpbronnen en de opwarming van de aarde.¹¹² Ook katoen draagt overmatig bij aan waterschaarste en wol aan de uitstoot van broeikasgassen. 24% van de wereldwijde vezelproductie bestaat uit katoen.¹¹³ Deze stof is problematisch aangezien het grote hoeveelheden land, water, meststoffen en pesticiden vereist.¹¹⁴ Bio-katoen doet het beter ten opzichte van conventionele katoen aangezien het minder water verbruikt en minder vervuult.¹¹⁵ Het aandeel van duurzaam katoen tussen 2012-2013 (6%) en 2019-2020 (30%) is met 24% gestegen.¹¹⁶

35. Synthetische grondstoffen – Momenteel is fast-fashion sterk afhankelijk van goedkope synthetische materialen zoals polyester en nylon.¹¹⁷ De productie van nylon is tussen 1980 en 2007 gestegen van 5,3 miljoen ton tot 30,9 miljoen ton en tegen 2025 wordt een verdriedubbeling verwacht tot 90,5 miljoen ton.¹¹⁸ In 2020 bestond ongeveer 52% van de

¹¹⁰ BICK R., HALSEY E. en EKENGA C.C., 'The global environmental injustice of fast fashion', *Environ Health* 17 2018, 1, DOI: 10.1186/s12940-018-0433-7.

¹¹¹ COBBING M. en VICAIRE Y., 'Fashion at the crossroads', Greenpeace Germany, 2016, 13, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2017/09/76e05528-fashion-at-the-crossroads.pdf>.

¹¹² KERR J. en LANDRY J., 'Pulse of the Fashion Industry', Global Fashion Agenda & The Boston Consulting Group, Rapport, 2017, 41-42, <https://globalfashionagenda.org/resource/pulse-of-the-fashion-industry-2017/>.

¹¹³ ŠAJN N., 'Textiles and the environment', European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 3, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

¹¹⁴ BICK R., HALSEY E. en EKENGA C.C., 'The global environmental injustice of fast fashion', *Environ Health* 17 2018, 1, DOI: 10.1186/s12940-018-0433-7.

¹¹⁵ TEXTILE EXCHANGE, 'The Life Cycle Assessment of Organic Cotton – a Global Average', Rapport, 2014, https://www.ajsosteniblebcn.cat/the-life-cycle-assessment-of-organic-cotton-fiber_38172.pdf.

¹¹⁶ TEXTILE EXCHANGE, 'Preferred Fiber & Materials', Rapport, 2021, 4, https://textileexchange.org/app/uploads/2021/08/Textile-Exchange_PREFERRED-Fiber-and-Materials-Market-Report_2021.pdf.

¹¹⁷ ŠAJN N., 'Textiles and the environment', European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 3, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

¹¹⁸ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N. en NGUYEN A., 'Synthetics Anonymous: Fashion brands' addiction to fossil fuels', Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 13, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/07/SyntheticsAnonymous_FinalWeb.pdf.

¹¹⁸ BAIN M., 'If your clothes aren't already made out of plastic, they will be', Quartz, 2015, <https://qz.com/414223/if-your-clothes-arent-already-made-out-of-plastic-they-will-be>.

wereldwijde vezelproductie uit polyester. Er wordt geschat dat tegen 2030 de totale vezelproductie voor 73% zal bestaan uit synthetische vezels, waarvan 85% polyester.¹¹⁹ In tegenstelling tot katoen heeft polyester een lagere voetafdruk op het vlak van waterverbruik, kan het op lagere temperaturen gewassen worden, droogt het snel, moet het niet gestreken worden en kan het gerecycleerd worden tot nieuwe vezels. Gerecycleerd polyester heeft zijn aandeel bovendien vergroot met 6,7% tussen 2007 (8%) en 2020 (14,7%).¹²⁰ Echter, synthetische materialen vereisen op hun beurt de ontginning van grote hoeveelheden fossiele brandstoffen. Ook veroorzaken synthetische vezels tijdens hun hele levenscyclus aanzienlijke milieuproblemen door onder andere het gebruik van niet-hernieuwbare bronnen, de uitstoot van broeikasgassen en het afgeven van microplastics.¹²¹ Deze microplastics brengen op hun beurt giftige stoffen in het milieu en kunnen in de menselijke voedselketen terechtkomen.¹²² De meeste microplastics komen vrij tijdens de eerste wasbeurten en aangezien fast-fashion kledingstukken vaak uit synthetische vezels bestaan en slechts kort worden gedragen, draagt de fast-fashion industrie aanzienlijk bij aan de uitstoot van microplastics.¹²³ Jaarlijks zouden zo wereldwijd naar schatting ongeveer tussen 0,2 en 0,5 miljoen ton microplastics in de oceaan belanden. In Europa zou dit rond 13 000 ton in totaal, ofwel 25 g per persoon zijn.¹²⁴

36. Experimenteren – Er wordt momenteel nog weinig geïnvesteerd in het opschalen van vezel-naar-vezel recyclingtechnologie.¹²⁵ De meerderheid van gerecycleerd polyester in de textielsector is niet afkomstig van gerecycleerde kleding, maar van PET-flessen.¹²⁶ Toch

¹¹⁹ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N., ‘Fossil fashion: the hidden reliance of fast fashion on fossil fuels’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 6, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/01/FOSSIL-FASHION_Web-compressed.pdf.

¹²⁰ ŠAJN N., ‘Environmental impact of the textile and clothing industry: What consumers need to know’, European Parliamentary Research Service (EPRS), januari 2019, 3, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI\(2019\)633143_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI(2019)633143_EN.pdf); ŠAJN N., ‘Textiles and the environment’, European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 3, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

¹²¹ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Plastic in textiles: towards a circular economy for synthetic textiles in Europe’, Briefing, 2021, 2, <https://www.eea.europa.eu/publications/plastic-in-textiles-towards-a>.

¹²² BREWER M.K., ‘Slow Fashion in a Fast Fashion World: Promoting Sustainability and Responsibility’, *Laws* 8 (4), 24, 2019, 2, DOI: 10.3390/laws8040024.

¹²³ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe’, Briefing, 2022, <https://www.eea.europa.eu/publications/microplastics-from-textiles-towards-a>.

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N., ‘Fossil fashion: the hidden reliance of fast fashion on fossil fuels’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 19, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/01/FOSSIL-FASHION_Web-compressed.pdf.

¹²⁶ TRUNK U., URBANCIC N. en NGUYEN A., ‘Fashion’s plastic paralysis: How Brands Resist Change and Fuel Microplastic Pollution’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2024, 9, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2024/09/Fashions-Plastic-Paralysis.pdf>.

promoten veel modemerken dit als duurzamer of meer verantwoord, hoewel de kledingstukken op het einde van de levenscyclus op een vuilnisbelt belanden.¹²⁷ De uitdaging is om grondstoffen te vinden die niet concurreren met de voedselproductie en waarvoor geen grote hoeveelheden water en pesticiden nodig zijn. De industrie test momenteel minder gebruikelijke natuurlijke vezels uit zoals bijvoorbeeld hennep, vlas, linnen en brandnetel die minder meststoffen en pesticiden nodig hebben.¹²⁸ Ook experimenteert het met *biosynthetics*, die gedeeltelijk gemaakt worden van hernieuwbare grondstoffen zoals zetmeel en lipiden uit maïs, suikerriet, bieten of plantaardige oliën.¹²⁹

AFDELING II. EU-REGELGEVING

§1 EU-STRATEGIE VOOR DUURZAME EN CIRCULAIRE TEXTIEL

37. Duurzame en circulaire textiel – Als industrie met de vierde grootste impact op het milieu heeft de kledingsector een groot potentieel om energie, water en land te besparen, afval en vervuiling te verminderen en de klimaatverandering te bestrijden. In maart 2022 presenteerde de Europese Commissie daarom de EU-strategie voor Duurzame en Circulaire Textiel.¹³⁰ Deze bekijkt de volledige levenscyclus van textielproducten en stelt maatregelen voor om de manier van productie en consumptie in de textielsector te veranderen. Het geeft uitvoering aan de verplichtingen van de Europese Green Deal,¹³¹ het Actieplan voor de Circulaire Economie,¹³² en de Europese industriële strategie.¹³³

¹²⁷ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N., ‘Fossil fashion: the hidden reliance of fast fashion on fossil fuels’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 24, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/01/FOSSIL-FASHION_Web-compressed.pdf.

¹²⁸ TEXTILE EXCHANGE, ‘Preferred Fiber & Materials’, Rapport, 2022, 25, https://textileexchange.org/app/uploads/2022/10/Textile-Exchange_PFMR_2022.pdf.

¹²⁹ ŠAJN N., ‘Textiles and the environment’, European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 4, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf); CENTOBELLI P., ABBATE S., NADEEM S.P. en GARZA-REYES J.A., ‘Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective’, *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry* 38: 100684 2022, (1) 3, DOI: 10.1016/j.cogsc.2022.100684.

¹³⁰ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

¹³¹ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, De Europese Green Deal, COM (2019) 640 final.

¹³² EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, Een nieuw actieplan voor een circulaire economie Voor een schoner en concurrerende Europa, COM (2020) 98 final.

¹³³ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, Een nieuw industriestrategie voor Europa, COM (2020) 102 final; EUROPEES PARLEMENT, ‘EU strategy for sustainable and circular textiles’, legislative train, 20 maart 2024, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/carriage/eu-textiles-strategy/report>.

38. Groenere en competitievere sector – De Strategie heeft als doel om van de textielsector een groenere en competitievere sector te maken die bestand is tegen wereldwijde concurrentie en toekomstige schokken. De 2030-visie van de Commissie bepaalt dat tegen dan alle textielproducten die in de EU in de handel worden gebracht, een lange levensduur hebben en recycleerbaar zijn, voor een groot deel gemaakt zijn van gerecycleerde vezels, vrij zijn van gevaarlijke stoffen en geproduceerd worden met respect voor sociale rechten en het milieu. Verder zal fast-fashion uit de mode zijn en zullen consumenten langer gebruik kunnen maken van betaalbaar textiel van hoge kwaliteit.¹³⁴ Hergebruik zou de norm worden en reparatiediensten zouden overal beschikbaar zijn. Ten slotte zal de textielsector volgens de visie van de Commissie concurrerend, veerkrachtig en innovatief zijn. Producenten zouden de verantwoordelijkheid nemen voor hun producten in de hele waardeketen met een voldoende grote capaciteit voor recycling en minimale verbranding en storting van textiel.¹³⁵

39. Maatregelen – De EU-strategie bevat een aantal specifieke maatregelen. Zo zal de Commissie ontwerpvereisten stellen inzake het ecologisch ontwerp van textiel, zal er duidelijkere informatie verspreid worden en een digitaal productpaspoort gelanceerd worden (zie *infra*, randnr. 40 ev.). De maatregelen omvatten ook een verplichte EU-regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (zie *infra*, randnr. 94). Verder wordt het onopzettelijk vrijkomen van microplastics uit textiel aangepakt, de nauwkeurigheid van groene claims gewaarborgd (zie *infra*, randnr. 63 ev.) en worden circulaire bedrijfsmodellen gestimuleerd.¹³⁶ In het kader van deze Strategie wordt erop gerekend dat modebedrijven hun jaarlijks aantal collecties verminderen, verantwoordelijkheid nemen om hun milieuvoetafdruk tot een minimum te reduceren en dat lidstaten de doelstellingen van de Strategie ondersteunen door bijvoorbeeld gunstige belastingmaatregelen voor hergebruik en reparatie te introduceren.¹³⁷

¹³⁴ ŠAJN N., ‘Textiles and the environment’, European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 9, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

¹³⁵ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘EU strategy for sustainable and circular textiles’, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_en (geraadpleegd in april/mei 2024).

¹³⁶ EUROPESE COMMISSIE, Commission staff working document, Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital textiles ecosystem, SWD(2022) 105 final.

¹³⁷ EUROPESE COMMISSIE, ‘Green Deal: nieuwe voorstellen om van duurzame producten de norm te maken en Europa minder afhankelijk te maken op het gebied van hulpbronnen’, Persbericht, 30 maart 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013.

§2 ECODESIGN VERORDENING

40. Verruiming toepassingsgebied – Het voorstel voor een nieuwe Verordening inzake Ecologisch Ontwerp voor Duurzame Producten (hierna: Ecodesign Verordening) werd gepubliceerd op 30 maart 2022 en vormt de hoeksteen van de aanpak van de Commissie ten opzichte van duurzame en circulaire producten.¹³⁸ In april 2024 keurde het Parlement de overeenkomst met de Raad goed en werd de Verordening aangenomen.¹³⁹ Op 18 juli 2024 trad de Verordening vervolgens in werking.¹⁴⁰ De Verordening bouwt voort op de bestaande Richtlijn 2009/125/EG inzake ecologisch ontwerp die enkel van toepassing is op energiegerelateerde producten zoals verwarmingstoestellen, koelkasten, stofzuigers en computers.¹⁴¹ De EU gaat met de Verordening een stap verder door de regels in te voeren voor bijna alle producten op de markt, met als doel dat onder meer ook kleding al vanaf de ontwerpfase duurzamer is. Om de inconsistentie tussen nationaal en Europees niveau te voorkomen, heeft de Europese wetgever voor een verordening als rechtsinstrument gekozen.¹⁴² De regels zijn van toepassing op alle producten die in de EU in de handel worden gebracht, ongeacht de plaats van productie.¹⁴³

41. Ecologisch ontwerp – Met ecologisch ontwerp (*ecodesign*) wordt bedoeld dat milieuoverwegingen worden geïntegreerd in de productontwikkeling, waarbij men streeft naar het maken van producten met zo weinig mogelijk gevolgen voor het milieu tijdens de hele levenscyclus.¹⁴⁴ De nieuwe regels introduceren aanvullende eisen en minimumnormen

¹³⁸ EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, COM (2022)142 final.

¹³⁹ DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Ecodesign: new EU rules to make sustainable products the norm’, Persbericht, 23 april 2024, <https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20240419IPR20576/ecodesign-new-eu-rules-to-make-sustainable-products-the-norm>.

¹⁴⁰ Verordening (EU) 2024/1781 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten, tot wijziging van Richtlijn (EU) 2020/1828 en Verordening (EU) 2023/1542, en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, *Pb.L.* 2024/1781, 28.6.2024 (Hierna: Ecodesign Verordening); DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Ecodesign for Sustainable Products’, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/ecodesign-sustainable-products-regulation_en (geraadpleegd in december 2024).

¹⁴¹ Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten, *Pb.L.* 285/10, 31.10.2009.

¹⁴² Overweging 12 Ecodesign Verordening.

¹⁴³ MEYERMANS SPELMANS E., ‘Ecodesign XL: van energie-efficiëntie naar een circulaire economie in de textielindustrie’, *Nederlands tijdschrift voor Europees Recht* 30(5-6) 2024, (91) 93, DOI: 10.5553/NtER/138241202024030005001.

¹⁴⁴ Art. 2 Ecodesign Verordening; CERDAN C., GAZULLA C., RAUGEI M., MARTINEZ E. en FULLANA-I-PALMER P., ‘Proposal for new quantitative eco-design indicators: a first case study’, *J. Clean. Prod.* 17(18) 2009,

om verschillende aspecten van producten te verbeteren om ze duurzamer en betrouwbaarder te maken, gemakkelijker te hergebruiken, te upgraden, te repareren, te recycleren en minder energie te laten gebruiken.¹⁴⁵ Het Parlement heeft ervoor gezorgd dat eisen voor bepaalde productcategorieën met een grote impact op het milieu – waaronder textiel – met prioriteit moeten ingevoerd worden.¹⁴⁶

42. Productpaspoort – Volgens de Verordening zullen producten nu ook vergezeld moeten gaan van een digitaal productpaspoort. Deze tool maakt gebruik van blockchaintechnologie om alle grondstoffen en componenten die in het product gebruikt worden en de herkomst ervan te inventariseren.¹⁴⁷ Het paspoort – dat toegankelijk is door het scannen van een gegevensdrager –¹⁴⁸ zal informatie geven over onder andere de duurzaamheid, reparatiebaarheid en de gerecycleerde inhoud van een product om consumenten en bedrijven in staat te stellen om met kennis van zaken aankoopbeslissingen te nemen.¹⁴⁹ Bovendien moet het de transparantie van de levenscyclus van producten verbeteren en overheidsinstanties helpen om controles beter uit te voeren.¹⁵⁰

43. Vernietiging voorkomen – Naar schatting wordt 4-9% van alle textielproducten die in Europa op de markt komen, vernietigd vooraleer ze gebruikt worden.¹⁵¹ Daarom bevat de Verordening ook regels die bedoeld zijn om een einde te maken aan de vernietiging van onverkochte producten.¹⁵² De vernietiging van onverkochte kleding, accessoires en

1638; LEE K.E., ‘Environmental Sustainability in the Textile Industry’ in MUTHU S.S. (ed.), *Sustainability in the Textile Industry*, Springer, 2017, 22; MICHEL A., *Premature Obsolescence*, Brussel, Intersentia, 2023, 118.

¹⁴⁵ Art. 4-5 Ecodesign Verordening; MEYERMANS SPELMANS E., ‘Ecodesign XL: van energie-efficiëntie naar een circulaire economie in de textielindustrie’, *Nederlands tijdschrift voor Europees Recht* 30(5-6) 2024, (91) 93, DOI: 10.5553/NtER/138241202024030005001.

¹⁴⁶ SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Verordening ecologisch ontwerp: Raad bepaalt standpunt’, Persbericht, 22 mei 2023, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2023/05/22/ecodesign-regulation-council-adopts-position/>; DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Deal on new EU rules to make sustainability the norm’, Persbericht, 5 december 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231204IPR15634/deal-on-new-eu-rules-to-make-sustainable-products-the-norm>.

¹⁴⁷ CENTOBELLI P., ABBATE S., NADEEM S.P. en GARZA-REYES J.A., ‘Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective’, *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry* 38: 100684 2022, (1) 3, DOI: 10.1016/j.cogsc.2022.100684.

¹⁴⁸ Overweging 30 Ecodesign Verordening.

¹⁴⁹ *Ibid.*, overweging 2.

¹⁵⁰ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Ecodesign for Sustainable Products’, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/ecodesign-sustainable-products-regulation_en (geraadpleegd in mei 2024).

¹⁵¹ EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘The destruction of returned and unsold textiles in Europe’s circular economy’, Briefing, 2024, <https://www.eea.europa.eu/publications/the-destruction-of-returned-and>.

¹⁵² Art. 23 ev. Ecodesign Verordening.

schoeisel wordt twee jaar nadat de Verordening van kracht gaat verboden.¹⁵³ De regels verplichten bedrijven daarnaast om te rapporteren over de hoeveelheid en het gewicht van onverkochte producten die jaarlijks worden weggegooid, de reden hierachter en de maatregelen die genomen zijn of zullen genomen worden om dit te voorkomen.¹⁵⁴

§3 RICHTLIJN PASSENDE ZORGVULDIGHEID IN HET BEDRIJFSLEVEN

44. Verantwoord gedrag – Op 25 juli 2024 is de Richtlijn over Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven op het gebied van Duurzaamheid (hierna: Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven), ook wel Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) genoemd, in werking getreden.¹⁵⁵ Deze moet duurzaam en verantwoord gedrag van ondernemingen in de hele mondiale waardeketen bevorderen en daarnaast rechtszekerheid aan consumenten en bedrijven bieden door fragmentatie aan regelgeving tegen te gaan. Bovendien creëert het voor bedrijven een gelijk speelveld en zorgt het voor meer transparantie voor consumenten en investeerders.¹⁵⁶ De lidstaten hebben twee jaar de tijd om de Richtlijn in nationale wetgeving om te zetten.¹⁵⁷ Volgens artikel 4, §2 van de Richtlijn kunnen de lidstaten in hun nationale wetgeving strengere of specifiekere bepalingen invoeren, zolang deze niet afwijken van de artikelen 8, §1-2; 10, §1 en 11, §1 waarvoor een maximale harmonisatie-aanpak geldt.¹⁵⁸ Op 26 februari 2025 heeft de Commissie evenwel het *Omnibuspakket*¹⁵⁹ gepubliceerd dat aanpassingen aanbrengt aan

¹⁵³ *Ibid.*, art. 25.

¹⁵⁴ DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Alleen nog duurzame producten in de EU dankzij regels inzake ecologisch ontwerp’, 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20230629STO01708/alleen-nog-duurzame-producten-in-de-eu-dankzij-regels-inzake-ecologisch-ontwerp>.

¹⁵⁵ Richtlijn (EU) 2024/1760 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 en Verordening (EU) 2023/2859, *Pb.L.* 2024/1760, 5.7.2024 (Hierna: Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven).

¹⁵⁶ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Een rechtvaardige en duurzame economie: Commissie komt met regels die bedrijven verplichten mensenrechten en milieu in mondiale waardeketens te eerbiedigen’, Persbericht, 23 februari 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_1145.

¹⁵⁷ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Corporate sustainability due diligence’ https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en (geraadpleegd in februari 2025).

¹⁵⁸ Overweging 31 *jo.* art. 4 Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven; HOLLY G., ‘The EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive: Maximising Impact Through Transposition And Implementation’, The Danish Institute For Human Right, Rapport, 2024, 18, https://www.humanrights.dk/files/media/document/DIHR_The%20EU%20Corporate%20Sustainability%20Due%20Diligence%20Directive_0.pdf; CARBONFACT, ‘The Definite Guide for textile sustainability regulations’, Rapport, 2024, 14, <https://www.carbonfact.com/textile-regulations-guide>.

¹⁵⁹ EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Richtlijnen 2006/43/EG, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 en (EU) 2024/1760 wat betreft bepaalde vereisten inzake duurzaamheidsrapportering door ondernemingen en passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven, COM(2025) 81 final (Hierna: Omnibuspakket).

onder andere de Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven en de Richtlijn voor Duurzaamheidsrapportage (CSRD)¹⁶⁰. Het doel is om de administratieve last voor bedrijven in verband met duurzaamheidsrapportage te verminderen. Aangezien het pakket nog ter overweging en goedkeuring moet voorgesteld worden aan het Europese Parlement en de Raad wordt het niet verder besproken in de thesis.

45. Zorgvuldigheidsplicht – De Richtlijn voorziet in een zorgvuldigheidsplicht op het vlak van duurzaamheid: bedrijven moeten de negatieve gevolgen voor het milieu en de mensenrechten voorkomen.¹⁶¹ Om aan de plicht te voldoen moeten ondernemingen passende zorgvuldigheid integreren in hun beleid en feitelijke of potentiële negatieve gevolgen voor de mensenrechten en het milieu in kaart brengen.¹⁶² Ze moeten de potentiële effecten voorkomen of ten minste verminderen, terwijl ze de feitelijke effecten moeten beëindigen of tot een minimum beperken.¹⁶³ Bedrijven moeten bovendien een klachtenprocedure introduceren en de effectiviteit van het beleid en de zorgvuldigheidsmaatregelen monitoren.¹⁶⁴ Ten slotte moeten ze in het openbaar communiceren over passende zorgvuldigheid.¹⁶⁵ De belangrijkste verplichtingen die de Richtlijn bevat zijn overigens inspanningsverbintenissen.¹⁶⁶

46. Toepassingsgebied – De zorgvuldigheidsregels waren aanvankelijk van toepassing op enerzijds twee groepen van EU-ondernemingen. Groep 1 bevatte alle EU-vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid met 500 werknemers of meer en een wereldwijde netto-omzet van 150 miljoen euro of meer. Groep 2 bevatte andere vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid die actief zijn in bepaalde sectoren met een grote impact waaronder de textiel- en kledingsector en die meer dan 250 werknemers hebben en een wereldwijde netto-

¹⁶⁰ Richtlijn (EU) 2022/2464 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 537/2014, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Richtlijn 2013/34/EU, met betrekking tot duurzaamheidsrapportering door ondernemingen, *Pb.L.* 322/15, 16.12.2022.

¹⁶¹ Art. 5 Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven.

¹⁶² *Ibid.*, art. 7-9; DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Corporate sustainability due diligence’ https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en (geraadpleegd in februari 2025).

¹⁶³ Art. 10-11 Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven.

¹⁶⁴ *Ibid.*, art. 14-15.

¹⁶⁵ *Ibid.*, art. 16; DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Vragen en antwoorden: Voorstel voor een richtlijn inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid’, 23 februari 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_1146.

¹⁶⁶ Overweging 19 Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven.

omzet van 40 miljoen euro of meer.¹⁶⁷ Anderzijds waren de zorgvuldigheidsregels van toepassing op bedrijven van buiten de EU, maar die actief zijn in de EU en hier een omzet genereren zoals groep 1 en 2.¹⁶⁸ Na compromis viseert de Richtlijn nu echter een kleiner aantal bedrijven.¹⁶⁹ De drempel van 500 werknemers werd opgetrokken tot 1000 en 150 miljoen is nu 450 miljoen euro geworden.¹⁷⁰ Groep 2 werd in zijn geheel weggelaten en niet-EU bedrijven zullen getroffen worden zolang ze in de EU een omzet van 450 miljoen euro hebben.¹⁷¹

47. Handhaving – De regels zullen gehandhaafd worden door middel van administratief toezicht en burgerlijke aansprakelijkheid.¹⁷² Elke lidstaat zal een toezichthoudende autoriteit aanwijzen om te controleren of bedrijven aan deze verplichtingen voldoen.¹⁷³ Deze kan dan inspecties en onderzoeken uitvoeren en sancties opleggen aan bedrijven die de regels miskennen, waaronder *naming and shaming* en boetes tot 5% van de wereldwijde netto-omzet.¹⁷⁴ Op Europees niveau zullen de instanties samenwerken binnen het door de Commissie opgerichte Europees Netwerk van Toezichthoudende Autoriteiten.¹⁷⁵ De lidstaten moeten er ook voor zorgen dat slachtoffers gecompenseerd worden voor schade als gevolg van de niet-naleving.¹⁷⁶

¹⁶⁷ EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake passende zorgvuldigheid op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937, COM(2022) 71 final: art. 2 (toepassingsgebied).

¹⁶⁸ DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Corporate due diligence rules agreed to safeguard human rights and environment’, Persbericht, 14 december 2023, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/12/press_release/20231205IPR15689/20231205IPR15689_en.pdf.

¹⁶⁹ BUENO N., BERNAZ N., HOLLY G. en MARTIN-ORTEGA O., ‘The EU Directive on Corporate Sustainability Due Diligence (CSDDD): The Final Political Compromise’, *Business and Human Rights Journal* 9(2), 2024, 295 (294-300), DOI: 10.1017/bhj.2024.10.

¹⁷⁰ Art. 2, §1 Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven.

¹⁷¹ *Ibid.*, art. 2, §2.

¹⁷² HAMSTER J.E.S., ‘Het voorstel van de Europese Commissie voor een richtlijn inzake passende zorgvuldigheid op het gebied van duurzaamheid: een kritische verkenning’, *Maandblad voor Ondernemingsrecht* 8(5-6) 2022, (150) 156, DOI: 10.5553/MvO/245231352022008005004.

¹⁷³ Overweging 75 Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven.

¹⁷⁴ *Ibid.*, art. 25 en 27.

¹⁷⁵ *Ibid.*, overweging 78 *jo.* art. 28.

¹⁷⁶ *Ibid.*, art. 29; DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Just and sustainable economy: Companies to respect human rights and environment in global value chains’, 23 februari 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_1147.

§4 OVERGANGSTRAJECT TEXTIELECOSYSTEEM

48. Stappenplan – In juni 2023 heeft de Commissie als onderdeel van de EU-strategie (zie *supra*, randnr. 37) een overgangstraject uitgestippeld om stakeholders die actief zijn in het hele ecosysteem van textiel en kleding te ondersteunen in de groene en digitale transformatie van de industrie.¹⁷⁷ Het beleidsverslag bevat vijftig acties op acht gebieden, waaronder het verbeteren van duurzaam concurrentievermogen, het ondersteunen van onderzoek, innovatie en digitalisering, het bevorderen van toegang tot belangrijke infrastructuur (bijvoorbeeld voor recycling) en het waarborgen van de beschikbaarheid van werknemers met passende vaardigheden.¹⁷⁸ Om dit co-creatieproces op gang te brengen, heeft de Commissie in 2022 een werkdocument opgesteld met mogelijke scenario's voor een overgangstraject naar een veerkrachtiger, duurzamer en digitaal ecosysteem voor textiel.¹⁷⁹

49. Samen met stakeholders – Om dit traject daadwerkelijk te realiseren werden stakeholders uitgenodigd om verbintenissen te maken ter ondersteuning van de maatregelen in het traject.¹⁸⁰ Op 1 maart 2024 werden de eerste reeks toezeggingen van stakeholders gepubliceerd. Zo beloofde Adidas dat tegen 2025 negen van de tien Adidas-artikelen gemaakt zullen zijn met duurzame materialen en dat het merk tegen 2050 klimaatneutraliteit zal bereiken in de hele waardeketen.¹⁸¹

¹⁷⁷ DG GROW (EUROPESE COMMISSIE), 'Transition pathway for the Textiles ecosystem', Rapport, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/86186>; DG GROW (EUROPESE COMMISSIE), 'Textiles Ecosystem Transition Pathway – Co-creation and co-implementation process', https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/textiles-ecosystem/textiles-transition-pathway_en (geraadpleegd in januari 2024).

¹⁷⁸ DG GROW (EUROPESE COMMISSIE), 'The transition of the textiles ecosystem', https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/textiles-ecosystem/textiles-transition_en (geraadpleegd in maart 2025).

¹⁷⁹ EUROPESE COMMISSIE, Commission staff working document, Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital textiles ecosystem, SWD(2022) 105 final.

¹⁸⁰ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

¹⁸¹ DG GROW (EUROPESE COMMISSIE), 'Textiles Ecosystem Transition Pathway – Co-creation and co-implementation process', https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/textiles-ecosystem/textiles-transition-pathway_en (geraadpleegd in januari 2024).

AFDELING III. FRANSE AANPAK

§1 WETSVOORSTEL ANTI FAST-FASHION

50. Wetsvoorstel – Op 14 maart 2024 heeft de Nationale Vergadering in Frankrijk het wetsvoorstel n° 2129,¹⁸² gericht op het verminderen van de milieu-impact van de textielindustrie, na verschillende amendementen unaniem aangenomen via een speciale versnelde procedure.¹⁸³ Met deze wet wil Frankrijk de ecologische uitwassen van de kledingproductie en met name fast-fashion aanpakken.¹⁸⁴ Als de Senaat vervolgens het wetsvoorstel goedkeurt, zal Frankrijk het eerste land zijn dat specifieke wetgeving invoert tegen fast-fashion.¹⁸⁵

51. Definitie fast-fashion – De tekst begint in artikel 1 met het definiëren van *une pratique commerciale consistant à renouveler très rapidement les collections vestimentaires et d'accessoires*. Het wetsvoorstel kiest ervoor om deze handelspraktijk in de Code de l'Environnement¹⁸⁶ (hierna: C. envir.) te definiëren in een nieuw artikel L. 541-9-1-1.-I.¹⁸⁷ De praktijk zou bestaan uit het beschikbaar stellen of verspreiden van een groot aantal nieuwe producten zoals bedoeld in 11° van artikel L. 541-10-1 C. envir., ook wanneer deze beschikbaar worden gesteld via een online marktaanbieder, waarbij de drempels worden overschreden die bij decreet van de Raad van State zijn vastgesteld. Het is nog niet duidelijk of hier fast-fashion in het algemeen of enkel ultrafast-fashion mee geïmpliceerd wordt.¹⁸⁸

52. Informatieplicht – Het wetsvoorstel bevat drie hoofdmaatregelen: een informatieplicht, een reclameverbod en een milieuboetesysteem. Artikel 1 verplicht dat personen die handelspraktijken zoals in artikel L. 541-9-1-1.-I uitoefenen, op hun online

¹⁸² Proposition de loi n° 2129 (Fr) visant à réduire l'impact environnemental de l'industrie textile, neergelegd op 30 januari 2024, www.assemblee-nationale.fr/ (Hierna: Wetsvoorstel n° 2129).

¹⁸³ Proposition de loi n° 258 (Fr) visant à réduire l'impact environnemental de l'industrie textile, aangenomen op 14 maart 2024, www.assemblee-nationale.fr/ (Hierna: Wetsvoorstel n° 258); PETIT R., 'Analyse de la proposition de loi contre la fast fashion, par Glynnis Makoundou', The Good Goods, 27 maart 2024, <https://www.thegoodgoods.fr/media/reglementation/open-editorial-analyse-de-la-proposition-de-loi-contre-la-fast-fashion-par-glynnis-makoundou/>.

¹⁸⁴ NATH G., 'Frankrijk broedt op 'duurzaamheidstaks' voor kleren van Shein', *De Standaard* 15 maart 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240315_94791360.

¹⁸⁵ ZUVELA T. en BRIERS V-S., 'Frankrijk wil kledingverspilling aanpakken door fast fashion te verbieden', *Marie Claire BE* 30 april 2024, <https://marieclaire.be/nl/fransen-willen-fast-fashion-verminderen/>.

¹⁸⁶ Code de l'environnement (Fr), version 2025, www.legifrance.gouv.fr (Hierna: C. envir.).

¹⁸⁷ Art. 1, §1-3 Wetsvoorstel n° 258 *jo.* art. L. 541-9-1-1.-I C. envir.

¹⁸⁸ SJOUWERMAN S., 'Mode wordt niet duurzamer zolang alleen de consument ervoor opdraait', *Vogue NL* 21 maart 2024, <https://www.vogue.nl/cultuur/voices/fast-fashion-belasting-frankrijk/>.

verkoopplatforms boodschappen weergeven die aansporen tot soberheid, hergebruik, reparatie en recycling van producten en tot bewustmaking van de gevolgen voor het milieu. Deze boodschap moet op een duidelijke, leesbare en begrijpelijke manier worden weergegeven op elk gebruikt formaat en dicht bij de prijs. De inhoud van de precieze boodschappen wordt bij decreet vastgesteld.¹⁸⁹ Het niet-nakomen van deze toekomstige verplichtingen kan leiden tot een administratieve boete van maximaal €3000 voor een natuurlijke persoon en €15 000 voor een rechtspersoon, zoals bepaald in artikel L. 541-9-4-1 C. envir.

53. Reclameverbod – Een van de belangrijkste succesfactoren van fast-fashion is de reclame.¹⁹⁰ Via advertenties en affiliatieprogramma's met influencers op sociale media kunnen bedrijven genieten van constante en bijna automatische publiciteit tegen lagere kosten. Om een einde te maken aan deze communicatiemethoden verbiedt het wetsvoorstel vervolgens om reclame te maken voor merken met handelspraktijken zoals gedefinieerd in paragraaf I van het nieuwe artikel L. 541-9-1-1.¹⁹¹

54. Milieuboete – Het wetsvoorstel stelt ook voor om een extra belasting in te voeren op fast-fashion kleding met als doel de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor textiel, huishoudlinnen en schoeisel te versterken.¹⁹² Deze belasting – die geleidelijk zal toenemen tot maximaal 10 euro per stuk in 2030 – kan gezien worden als een boete op productieketens die schadelijk zijn voor mens en milieu. Het zou berekend worden door rekening te houden met de levenscyclus van producten, meer specifiek met de milieu- en koolstofimpact ervan. Dit moet ervoor zorgen dat consumenten ontmoedigd worden om fast-fashion te kopen en voor merken om het te produceren en te verkopen. Ten slotte wordt in artikel 2 van het wetsvoorstel voorgesteld om buitenlandse bedrijven, die hun producten in Frankrijk verkopen, te verplichten om een gemachtigde vertegenwoordiger aan te wijzen die

¹⁸⁹ Art. 1, §6 Wetsvoorstel n° 258 *jo. art. 541-9-1-1.-II. C. envir.*

¹⁹⁰ NG N.K.-Y., CHOW P-S. en CHOI T-M., 'Impacts of Social Media Mediated Electronic Words of Mouth on Young Consumers' Disposal of Fashion Apparel: A Review and Proposed Model' in CHOI T-M. en CHENG T.C.E., *Sustainable Fashion Supply Chain Management: From Sourcing to Retailing*, Springer, 2015, (47) 48, DOI: 10.1007/978-3-319-12703-3_3; COBBING M. en VICAIRE Y., 'Fashion at the crossroads', Greenpeace Germany, 2016, 14, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2017/09/76e05528-fashion-at-the-crossroads.pdf>.

¹⁹¹ Art. 3.-I. Wetsvoorstel n° 258 *jo. art. L. 229-61-1 C. envir.*

¹⁹² Art. 2, 3°, b) Wetsvoorstel n° 258 *jo. art. L. 541-10-27 C. envir.*

verantwoordelijk is voor het toezicht op de naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (zie *infra*, randnr. 94).¹⁹³

AFDELING IV. TUSSENTIJDSE EVALUATIE

55. Deze tussentijdse evaluatie beoordeelt de instrumenten die in dit hoofdstuk werden beschreven, namelijk de EU-strategie, de Ecodesign Verordening, de Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven en het Franse wetsvoorstel. Deze regelgeving wordt telkens getoetst aan de drie vooropgestelde evaluatiecriteria: *duurzaamheid* (i.), de *bescherming van de consument* (ii.) en *rechtszekerheid* (iii.) (zie *supra*, randnr. 10). Omgezet in een concrete onderzoeksvraag, aansluitend bij dit hoofdstuk over de productiefase, luidt dit: “Zorgt de (nieuwe) EU-regelgeving ervoor dat de consument uiteindelijk verzekerd kan zijn dat hij een kledingstuk heeft aangekocht dat gemaakt is van recycleerbare materialen?” (zie *supra*, randnr. 6.b).

56. EU-strategie –

- i. Op het vlak van *duurzaamheid* benadrukt de Strategie de relevante ecologische problemen die leiden tot de onhoudbaarheid van het lineaire systeem. De maatregelen van de Commissie houden de behoeften van toekomstige generaties indachtig en omvatten onder meer criteria voor de bevordering van veilige, duurzame en innovatieve materialen en vereisten voor ontwerp en productie met het oog op een langere levensduur en het tegengaan van microplastics.
- ii. Wat de *bescherming van de consument* betreft, beoogt de Strategie hem beter te informeren over de werkelijke milieu-impact van zijn kleding, onder meer via het digitale productpaspoort en strengere regels tegen greenwashing.¹⁹⁴ Dit moet duurzamere keuzes stimuleren en misleiding tegengaan. Transparantie in en traceerbaarheid van de waardeketen worden ook als werkpunten vermeld bij de producentenverantwoordelijkheid en de aanpak van textielafval.¹⁹⁵ Wetgeving met

¹⁹³ Art. 2, 2°, b) Wetsvoorstel n° 258 *jo.* art. L. 541-10-9.-II. C. envir.

¹⁹⁴ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final, 5-6.

¹⁹⁵ *Ibid.*, 13.

afdwingbare verplichtingen en effectieve controle is dus nodig om ervoor te zorgen dat de inhoud geen louter theoretische verbetering uitmaakt.

- iii. De *rechts(on)zekerheid* vormt de grootste tekortkoming van dit instrument. De Strategie blijft namelijk grotendeels een breed beleidskader zonder bindende verplichtingen, waardoor de impact afhangt van de gedelegeerde handelingen, de nationale implementatie en de bereidheid van bedrijven¹⁹⁶ en overheden¹⁹⁷ om mee te helpen bij de indijking van overproductie en -consumptie. Zo omvat de Strategie plannen om vervuiling door synthetische vezels te verminderen, waaronder een “toezegging voor een initiatief van de Commissie om het onbedoeld vrijkomen van microplastics in het milieu aan te pakken”, dat in 2022 gepresenteerd had moeten worden.¹⁹⁸ De Commissie heeft sindsdien echter dit initiatief teruggebracht tot een korte brochure met slechts twee pagina's gewijd aan de aanpak van microplastics.¹⁹⁹ Daarnaast vermeldt de Strategie ook dat de werkzaamheden aan de ecologische voetafdruk van kleding en schoeisel tegen 2024 afgerond zal zijn,²⁰⁰ maar dit is nog niet het geval (zie *infra*, randnr. 80.iii). Dit illustreert dat beleidsvoornemens niet altijd meteen of volledig worden omgezet in effectieve actie, wat de voorzienbaarheid en de duidelijkheid van de Strategie ondermijnt.

57. Ecodesign Verordening –

- i. Het ontwerp van kledingstukken heeft een aanzienlijke invloed op hun levensduur.²⁰¹ Wat *duurzaamheid* betreft, wil de EU daarom ecodesign-vereisten opleggen om vroegtijdige veroudering en de wegwerpcultuur tegen te gaan (zie *supra*, randnr. 41), met verminderde milieueffecten als gevolg. Hoewel de aanpassingen initiële investeringen vergen, kunnen strenge duurzaamheidsvereisten op termijn innovatie

¹⁹⁶ *Ibid.*, 9: *Ondernemingen moeten de voorvechters van deze paradigmaverschuiving worden.*

¹⁹⁷ *Ibid.*, 10: *Ook de lidstaten hebben een belangrijke rol te spelen.*

¹⁹⁸ *Ibid.*, 7; ZIMMERMANN A. en CATER L., ‘Commission falls short on pledge to beat microplastic pollution’, *Politico* 16 oktober 2023, <https://www.politico.eu/article/eu-commission-falls-short-pledge-beat-microplastic-pollution-action-plan/>.

¹⁹⁹ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘EU action against microplastics’, Rapport, 2023, 13-14, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/917472>.

²⁰⁰ EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final, 4.

²⁰¹ JEPSEN D., SPRENGLER L. en AUGSBERG L., ‘Delivering resource-efficient products – How Ecodesign can drive a circular economy in Europe’, European Environmental Bureau (EEB), Rapport, 2015, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2019/05/Delivering-resource-efficient-products.pdf>.

stimuleren, grondstoffengebruik efficiënter maken en de productie van kwaliteitsvollere textielproducten aanmoedigen.²⁰² Het verbod op de vernietiging van onverkochte goederen heeft ten slotte ook als doel om het lineaire systeem een halt toe te roepen.

- ii. Voor de *bescherming van consumenten* is de Verordening een stap vooruit in het verkrijgen van betrouwbare informatie over de duurzaamheid van textielproducten. Het digitale productpaspoort (zie *supra*, randnr. 42) kan hen namelijk transparantie bieden over het productieproces en de gebruikte materialen, waardoor ze bewustere keuzes kunnen maken bij de aankoop van nieuwe kledingstukken. Het zou veel invloed kunnen hebben als producten in de toekomst zonder dit paspoort niet in de handel mogen gebracht worden. Idealiter zouden er zoveel mogelijk gegevens over de traceerbaarheid van een product aan consumenten moeten gegeven worden. Dit is echter pas mogelijk wanneer de waardeketen van een kledingstuk volledig in kaart kan gebracht worden, wat gezien de complexiteit en vele deelnemers eraan geen evidentie is. De effectieve bescherming van de consument hangt bovendien af van de strikte controle op de verstrekte informatie in het paspoort om frauduleuze claims te vermijden.
- iii. Op het vlak van *rechtszekerheid* creëert dit instrument een gelijk speelveld voor producenten en voorkomt het de concurrentie op basis van goedkope en minder duurzame producten. Dit komt omdat de regels de vorm van een verordening aannemen en dus alle producenten – zowel binnen als buiten de EU – verplicht zijn deze na te leven om toegang te krijgen tot de interne markt. Toch zijn er beperkingen: aangezien de Verordening kaderwetgeving vormt, is het wachten op een gedelegeerde handeling waarbij concrete regels voor textielontwerp geleidelijk worden vastgesteld. De Joint Research Centre (JRC) van de Commissie werkt nu aan voorbereidende studies hiervoor.²⁰³ Voor de rechtszoekende bestaat er dus momenteel nog rechtsonzekerheid over de specifiek invulling van de regels, alsook over de timing.

58. Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven –

- i. Door een zorgvuldigheidsplicht (zie *supra*, randnr. 45) op te leggen kan de Richtlijn een belangrijke stap zijn in de *verduurzaming* van de textielsector. Bedrijven kunnen

²⁰² LEE K.E., ‘Environmental Sustainability in the Textile Industry’ in MUTHU S.S. (ed.), *Sustainability in the Textile Industry*, Springer, 2017, 23.

²⁰³ EUROPEAN PRODUCT BUREAU (EUROPESE COMMISSIE), ‘Textile products’, <https://susproc.jrc.ec.europa.eu/product-bureau/product-groups/467/home> (geraadpleegd in maart 2025).

namelijk niet langer ontsnappen aan de verantwoordelijkheid voor hun schadelijke bedrijfspraktijken. Echter, door het identificeren, voorkomen en herstellen van milieuschade bij hun activiteiten dwingt de Richtlijn bedrijven nog niet om ook de structurele economische prikkels die overproductie en destructieve productieprocessen in stand houden effectief aan te pakken. Het risico dat het lineaire model wordt behouden, blijft zo bestaan.

- ii. Voor *consumenten* kan de Richtlijn bijdragen aan een betere toegang tot eerlijke en betrouwbare informatie over de herkomst en productie van hun textielproducten. Bedrijven moeten namelijk hun waardeketen in kaart brengen en de traceerbaarheid vergroten om milieuschade bij hun activiteiten te kunnen aanpakken. Ze moeten bovendien communiceren over de genomen passende zorgvuldigheidsmaatregelen. In theorie moet dit consumenten in staat stellen om bewustere keuzes te maken en producenten die hieraan niet voldoen te vermijden. De bepalingen uit de Richtlijn maken echter inspanningsverbintenissen uit (zie *supra*, randnr. 45) en sommige zijn ruim geformuleerd, wat de bescherming ondermijnt.
- iii. Hoewel *rechtszekerheid* een van de doelstellingen van deze Richtlijn is, bestaan er beperkingen op dit vlak. Zo vallen kmo's met minder dan 1000 werknemers en een omzet van minder dan 450 miljoen euro buiten het rechtstreekse personele toepassingsgebied, maar kunnen zij via contractuele verplichtingen alsnog indirect getroffen worden, wat rechtsonzekerheid creëert. Bovendien is het een richtlijn en kunnen lidstaten dus behoudens uitzonderingen strengere bepalingen invoeren (zie *supra*, randnr. 44). Dit kan leiden tot verschillen in het beschermingsniveau. De Richtlijn probeert wel een gelijk speelveld te bieden door alle producenten – zowel binnen als buiten de EU – die aan de voorwaarden voldoen aan dezelfde regels te onderwerpen. Ten slotte creëert de komst van het Omnibuspakket (zie *supra*, randnr. 44) – dat de Richtlijn verder aanpast – onzekerheid over wat er wanneer precies verwacht wordt en staat dit haaks op de bedoeling van de Richtlijn om rechtszekerheid te bieden door fragmentatie van regelgeving tegen te gaan.

59. Franse wetsvoorstel –

- i. Meer dan zijn Europese tegenhangers vertegenwoordigt het Franse wetsvoorstel een uitgebreid beleid om specifiek (ultra)fast-fashion aan te pakken. In plaats van eisen te

stellen voor de *duurzame* kwaliteit en productie zoals de Ecodesign Verordening of milieuschendingen in kaart te brengen zoals de Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven, pakt het Voorstel eerder de achterliggende economische prikkels aan die het lineaire systeem in stand houden. Zo moeten het verbod op reclame voor fast-fashion en de informatieplicht van bedrijven impulsieve aankopen ontmoedigen. Evenzeer beantwoordt de voorgestelde belasting aan de urgentie om iets te doen aan overconsumptie en textielverspilling (zie *supra*, randnr. 52 ev.).

- ii. Voor *consumenten* betekent dit wetsvoorstel meer transparantie en bewustwording over de milieu-impact van hun kledingkeuzes. Als bedrijven zich aan hun informatieplicht houden, zou dit consumenten in staat stellen om met kennis van zaken aankopen te doen. Deze plicht heeft vooral als doel om het consumentenbewustzijn te bevorderen, eerder dan om de traceerbaarheid in de keten te verhogen. Dit laatste is iets waar de Europese instrumenten (zie *supra*, randnrs. 57-58.ii.) meer rekening mee houden. Daarnaast rijst de vraag of het Voorstel met zijn vooruitstrevende belasting consumenten louter objectieve informatie wil bieden of gedragsverandering afdwingt via prijsmechanismen. Zoals reeds aangehaald, bevat het criterium van bescherming van de consument een tegenstrijdigheid (zie *supra*, randnr. 10.ii). In het geval van het Franse wetsvoorstel wordt er voorkeur gegeven aan maatregelen nodig ter bescherming van het milieu boven de bescherming van de consument tegen al te hoge kledingprijzen.
- iii. Wat de *rechtszekerheid* aangaat, valt het toe te juichen dat het Franse wetsvoorstel een concrete set van regels biedt die specifiek fast-fashion viseert in vergelijking met de Ecodesign Verordening of de bredere EU-strategie. Als het aankomt op voorspelbaarheid doet Frankrijk het voorlopig niet beter dan de EU. Het is namelijk nog een wetsvoorstel dat wacht op goedkeuring door de Senaat. Er bestaat dus geen zekerheid of het op bepaalde punten nog aangepast wordt en welke merken precies geïmplementeerd zullen worden. Bovendien is de modewereld wereldwijd verbonden, waardoor verschillende nationale wetgeving versnipperde oplossingen en negatieve bijwerkingen kan veroorzaken. Om te vermijden dat bedrijven een omweg vinden rond dit Franse Voorstel, is een beleid nodig dat de impact op het milieu in de hele kledingindustrie aanpakt en alle bedrijven, ongeacht waar ze hun hoofdkantoor hebben, aan dezelfde normen houdt. Voor harmonisatiedoelstellingen kan de Franse aanpak geëxporteerd worden naar andere lidstaten of als inspiratie dienen op Europees niveau.

HOOFDSTUK III: DE COMMUNICATIEFASE

60. In hoofdstuk drie staat de communicatiefase centraal. Het hoofdstuk beantwoordt eerst de beschrijvende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.a). Hiertoe bespreekt afdeling I de praktijk van greenwashing bij de communicatie over fast-fashion en geeft afdeling II een stand van zaken van de EU-regelgeving met betrekking tot de communicatiefase. Om de vergelijkende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.c) te beantwoorden, onderzoekt afdeling III hoe Frankrijk de communicatie over fast-fashion reguleert. Ten slotte analyseert afdeling IV de in dit hoofdstuk besproken instrumenten om tegemoet te komen aan de evaluerende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.b).

AFDELING I. GREENWASHING IN DE FAST-FASHION INDUSTRIE

61. Buzz word – Duurzaamheid is een populair concept in onze huidige samenleving en kan zelfs beschouwd worden als een trend, aangezien het steeds vaker gepromoot wordt door individuen, lokale en internationale bedrijven en overheden in hun beleid en levensstijl.²⁰⁴ Het is gemakkelijk gebleken voor fast-fashion bedrijven en merken om hun activiteiten als duurzaam te bestempelen en zichzelf groen of ethisch te noemen zonder deze waarden daadwerkelijk te hanteren (zie *supra*, randnr. 29 ev.).

62. Misleidend – Deze oppervlakkige, vage en ongefundeerde beweringen over het omarmen van ethische of duurzame producten of praktijken kunnen worden gedefinieerd als *greenwashing*.²⁰⁵ Greenwashing is een praktijk waarbij een verkeerde indruk wordt gewekt over de gevolgen en/of de voordelen op het milieu van een product, dienst of bedrijfspraktijk waardoor consumenten mogelijks misleid worden.²⁰⁶ De term werd voor

²⁰⁴ SCOONES I., 'Sustainability', *Development in Practice* 17(4), 2007, (589) 589, DOI: 10.1080/09614520701469609; A. KHANDUAL en S. PRADHAN, 'Fashion Brands and Consumers Approach Towards Sustainable Fashion' in MUTHU S.S. (ed.), *Fast Fashion, Fashion Brands and Sustainable Consumption. Textile Science and Clothing Technology*, Springer, 2019, (37) 37-38, DOI: 10.1007/978-981-13-1268-7_3; PAPASOLOMOU I., MELANTHIOU Y. en TSAMOURIDIS A., 'The fast fashion vs environment debate: Consumers' level of awareness, feelings, and behaviour towards sustainability within the fast-fashion sector', *Journal of marketing communications* 29(2) 2023, 191, DOI: 10.1080/13527266.2022.2154059; MAULIK S.R. en CHANDRA A., 'Recycling: An Approach Towards Sustainability and to Maintain Corporate Social Responsibility' in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, (137) 139, DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_7.

²⁰⁵ ALIZADEH L., LISICIO M.C. en SOSPIRO P., 'The phenomenon of greenwashing in the fashion industry: A conceptual framework', *Sustainable Chemistry and Pharmacy* 37 2024, 101416, DOI: 10.1016/j.scp.2023.101416.

²⁰⁶ FEINSTEIN N., 'Learning from Past Mistakes: Future Regulation to Prevent Greenwashing', *Boston College Environmental Affairs Law Review* 2012, (1) 5, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2137234>; BECKER-OLSEN K., POTUCEK S., 'Greenwashing' in IDOWU S.O., CAPALDI N., ZU L. en GUPTA A.D. (eds.) *Encyclopedia of*

het eerst gebruikt in 1986 door Jay Westervelt, een Amerikaanse milieuactivist.²⁰⁷ Het is onder meer van toepassing in de modesector waarin modemerken vooral als marketinginstrument en voor PR-doeleinden over duurzaamheid begonnen te praten en dit door de populariteit van het concept in plaats van door een echte passie voor verandering in de samenleving. Dit heeft echter als gevolg dat de fundamentele waarden van het concept worden aangetast. Groene claims in de mode-industrie bestrijken verschillende aspecten van het productieproces. Ze zijn ofwel gelinkt aan het klimaat (*klimaatneutraal*), de circulariteit (*gerecycleerd*) of het materiaal (*natuurlijke en gerecycleerde vezels*).²⁰⁸

AFDELING II. EU-REGELGEVING

§1 VOORSTEL RICHTLIJN GROENE CLAIMS

63. Voorstel – Een studie door de Commissie in 2020 toonde aan dat 53,3% van de onderzochte milieuclaims in de EU vaag, misleidend of ongegrond was.²⁰⁹ De grote diversiteit aan milieulabels alleen al bleek het vertrouwen van de consument te ondermijnen, aangezien de betrouwbaarheid en transparantie van de labels sterk uiteenlopen.²¹⁰ Om consumenten in staat te stellen om duurzamere keuzes te maken, heeft de EU daarom in maart 2023 gemeenschappelijke criteria voorgesteld om greenwashing en misleidende milieuclaims aan banden te leggen.²¹¹ In maart 2024 heeft het Europese Parlement zijn standpunt in eerste lezing vastgesteld en vervolgens heeft de Raad van de EU in juni 2024 een algemene aanpak

Corporate Social Responsibility, Springer, 2013, 1318, DOI: 10.1007/978-3-642-28036-8_104; DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Stopping greenwashing: how the EU regulates green claims’, 15 januari 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240111STO16722/stopping-greenwashing-how-the-eu-regulates-green-claims>.

²⁰⁷ KANER G., ‘Greenwashing: How Difficult It Is to Be Transparent to the Consumer—H&M Case Study’ in MUKONZA C., HINSON R.E., ADEOLA O., ADISA I., MOGAJI E. en CAN KIRGIZ A. (eds.), *Green Marketing in Emerging Markets*, Palgrave Macmillan, 2021, 203; MUNIR S. en MOHAN V., ‘Consumer perceptions of greenwashing: lessons learned from the fashion sector in the UAE’, *Asian Journal of Business Ethics* 11 2022, (1) 3, DOI: 10.1007/s13520-021-00140-z.

²⁰⁸ GENERATION CLIMATE EUROPE (GCE), ‘Greenwashing in the fashion industry policy paper’, Rapport, 2021, 8, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/greenwashing-policy-paper.pdf>.

²⁰⁹ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Environmental claims in the EU: Inventory and reliability assessment Draft final report’, Rapport, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/83089>; EUROPESE COMMISSIE, Commission staff working document, Impact Assessment Report accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directives 2005/29/EC and 2011/83/EU as regards empowering consumers for the green transition through better protection against unfair practices and better information, SWD(2022) 85 final, 10-11.

²¹⁰ JUNG S. en DOWSE M., ‘Key Aspects of the Green Claims Directive Proposal’, *Journal of European Consumer and Market Law* 13(1) 2024, (11) 12.

²¹¹ CORTE P., ‘The Proposal of a Green Claims Directive’, *European Food and Feed Law Review* 18(3) 2023, 152; RAGONNAUD G., ‘Green claims' directive: Protecting consumers from greenwashing’, European Parliamentary Research Service (EPRS), 5 maart 2024, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)753958](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)753958).

goedgekeurd.²¹² Het Voorstel voor de Richtlijn betreffende de staving en het communiceren van uitdrukkelijke milieucclaims (hierna: Voorstel Richtlijn Groene Claims) verplicht bedrijven om hun milieucclaims te staven en moedigt hen aan om betrouwbare milieukeurmerken te gebruiken.²¹³ Het vormt een aanvulling op een in maart 2022 aangenomen voorstel om de EU-voorschriften over consumentenbescherming te actualiseren.²¹⁴

64. Betrouwbare claims – Het Voorstel heeft tot doel groene claims betrouwbaar, vergelijkbaar en verifieerbaar te maken in de hele Europese Unie, de consument te beschermen tegen greenwashing, bij te dragen tot de creatie van een circulaire, schone en klimaatneutrale EU-economie door consumenten in staat te stellen weloverwogen aankoopbeslissingen te nemen op basis van geloofwaardige milieucclaims en -keurmerken en ten slotte het gelijke speelveld op de interne markt te verbeteren.²¹⁵

65. Maatregelen – Het Voorstel bevat specifieke criteria aan de hand waarvan bedrijven hun milieucclaims en -keurmerken expliciet op voorhand moeten staven,²¹⁶ eisen voor het communiceren van deze claims die door een onafhankelijke geaccrediteerde verificateur moeten worden gecontroleerd,²¹⁷ en nieuwe regels voor de controle van milieukeurmerkgeregelingen om te verzekeren dat ze solide, transparant en betrouwbaar zijn.²¹⁸ Het Voorstel is gericht op uitdrukkelijke beweringen die op vrijwillige wijze door bedrijven ten aanzien van consumenten worden gemaakt, betrekking hebben op ofwel milieueffecten, aspecten of prestaties van het product of op het bedrijf zelf en momenteel

²¹² RAGONNAUD G. en ASHTON D., ‘Green claims’ directive: Protecting consumers from greenwashing’ European Parliamentary Research Service (EPRS), oktober 2024, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753958/EPRS_BRI\(2023\)753958_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753958/EPRS_BRI(2023)753958_EN.pdf).

²¹³ EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de staving en het communiceren van uitdrukkelijke milieucclaims (richtlijn groene claims), COM (2023)166 final (Hierna: Voorstel Richtlijn Groene Claims).

²¹⁴ EUROPESE COMMISSIE, ‘Circulaire economie: Commissie stelt nieuwe consumentenrechten en een verbod op greenwashing voor’, Persbericht, 30 maart 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2098.

²¹⁵ EUROPESE COMMISSIE, ‘Consumentenbescherming: duurzame keuzes mogelijk maken en paal en perk stellen aan greenwashing’, Persbericht, 22 maart 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013.

²¹⁶ Art. 3-4 Voorstel Richtlijn Groene Claims; EVANS L., ‘The Green Claims Directive: The Future Legal Framework for Advertising with Environmental Claims’, *European Food and Feed Law Review* 19(4) 2024, (174) 176.

²¹⁷ Art. 5-6 en 11 Voorstel Richtlijn Groene Claims.

²¹⁸ *Ibid.*, art. 8.

niet onder andere EU-regels vallen.²¹⁹ Voorbeelden van groene beweringen zijn: “verpakking gemaakt van 30% gerecycleerd plastic”, “de ecologische voetafdruk van het bedrijf is sinds 2015 afgenomen met 20%” of “jeans gemaakt van gerecycleerde plastic flessen”.²²⁰ Tevens moeten de lidstaten passende maatregelen nemen om kmo’s te helpen om te voldoen aan de vereisten van uitdrukkelijke milieucclaims. Deze kunnen bestaan uit onder andere financiële steun of organisatorische en technische bijstand.²²¹

66. Handhaving – Het is de bedoeling dat de lidstaten een of meer bevoegde autoriteiten aanduiden die toezicht houden op de uitvoering en handhaving van deze Richtlijn.²²² Deze autoriteiten beschikken op hun beurt over de nodige inspectie- en handhavingsbevoegdheden om hun opdracht te volbrengen, zoals een inzagerecht in relevante documenten met betrekking tot een inbreuk, het vaststellen van stakingsbevelen en het opleggen van sancties.²²³ Wanneer een bevoegde autoriteit een inbreuk op een verplichting vaststelt, voert zij een evaluatie uit aan de hand van de vereisten in de Richtlijn.²²⁴ Ten slotte moeten de lidstaten voorschriften vaststellen over de sancties die opgelegd worden bij een inbreuk en maatregelen nemen om de uitvoering van de sancties te garanderen.²²⁵ Artikel 17 somt elementen op waarmee de bevoegde autoriteiten van de lidstaten rekening moeten houden.

§2 EMPOWERMENT RICHTLIJN

67. Wijziging bestaande richtlijnen – Eind februari 2024 werd daarnaast Richtlijn 2024/825 aangenomen tot wijziging van de Richtlijnen 2005/29/EG en 2011/83/EU wat betreft het versterken van de positie van de consument voor de groene transitie door middel van betere informatie en door middel van bescherming tegen oneerlijke praktijken (hierna: Empowerment Richtlijn).²²⁶ Deze Richtlijn is geen nieuwe op zichzelf staande richtlijn,

²¹⁹ *Ibid.*, art. 1, §1-2; JUNG S. en DOWSE M., ‘Key Aspects of the Green Claims Directive Proposal’, *Journal of European Consumer and Market Law* 13(1) 2024, (11) 14.

²²⁰ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Circular economy: new criteria to enable sustainable choices and protect consumers and companies from greenwashing’, 22 maart 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/826535>.

²²¹ Art. 12 Voorstel Richtlijn Groene Claims.

²²² *Ibid.*, art. 13, §1.

²²³ *Ibid.*, art. 14, §1-2.

²²⁴ *Ibid.*, art. 15, §1-2.

²²⁵ *Ibid.*, art. 17, §1-2.

²²⁶ Richtlijn (EU) 2024/825 van het Europees Parlement en de Raad van 28 februari 2024 tot wijziging van de Richtlijnen 2005/29/EG en 2011/83/EU wat betreft het versterken van de positie van de consument voor de groene transitie door middel van betere informatie en door middel van bescherming tegen oneerlijke praktijken, *Pb.L.* 2024/825, 6.3.2024 (Hierna: Empowerment Richtlijn).

maar past respectievelijk de Richtlijn betreffende Oneerlijke Handelspraktijken,²²⁷ en de Richtlijn betreffende Consumentenrechten²²⁸ aan.²²⁹ De Richtlijn moet de etikettering van producten verbeteren en misleidende milieucclaims verbieden om zo voor betere consumentenrechten te zorgen.²³⁰ Het is de bedoeling dat de Richtlijn complementair is aan de Richtlijn Groene Claims die specifiekere bepalingen bevat.²³¹

68. Toevoeging definities – Met betrekking tot duurzaamheidsclaims is vooral de aanpassing van de Richtlijn betreffende Oneerlijke Handelspraktijken relevant. Aan artikel 2 werden een aantal definities toegevoegd waaronder een definitie van *milieuclaim*, *generieke milieuclaim*, *duurzaamheidskeurmerk*, *certificeringsregeling* en *erkende voortreffelijke milieuprestaties*.²³²

69. Aanvullende eisen – Naast definities zijn er ook vereisten aan certificeringsregelingen²³³ toegevoegd. Zo moeten de regelingen op grond van transparante, eerlijke en niet-discriminerende voorwaarden open staan voor alle handelaars die bereid en in staat zijn om aan de eisen van de regeling te voldoen. Bovendien moeten de eisen ontwikkeld zijn in overleg met experts en belanghebbenden en moet de regeling procedures bevatten in geval

²²⁷ Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt en tot wijziging van Richtlijn 84/450/EEG van de Raad, Richtlijnen 97/7/EG, 98/27/EG en 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad en van Verordening (EG) nr. 2006/2004 van het Europees Parlement en de Raad, *Pb.L.* 149/22, 11.6.2005 (Hierna: Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken).

²²⁸ Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb.L.* 306/64, 22.11.2011 (Hierna: Richtlijn Consumentenrechten).

²²⁹ CORTE P., ‘The Proposal of a Green Claims Directive’, *European Food and Feed Law Review* 18(3) 2023, 152; AMATUCCI C. en MOLLO G., ‘EU v. Greenwashing: the reliability of environmental claims to safeguard green consumerism’, *Revue Lexsociété* 2024, 6.

²³⁰ SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Richtlijn voor sterkere consumentenrechten bij groene transitie definitief goedgekeurd’, Persbericht, 20 februari 2024, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/02/20/consumer-rights-final-approval-for-the-directive-to-empower-consumers-for-the-green-transition/>.

²³¹ CORTE P., ‘The Proposal of a Green Claims Directive’, *European Food and Feed Law Review* 18(3) 2023, 152; DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘MEPs adopt new law banning greenwashing and misleading product information’, Persbericht, 17 januari 2024, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2024/1/press_release/20240112IPR16772/20240112IPR16772_en.pdf.

²³² Art. 1, §1, b) Empowerment Richtlijn *jo.* art. 2, §1, o-s) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024; EVANS L., ‘The Green Claims Directive: The Future Legal Framework for Advertising with Environmental Claims’, *European Food and Feed Law Review* 19(4) 2024, (174) 177-178.

²³³ Een certificeringsregeling is een verificatieregeling van een derde waarmee wordt gecertificeerd dat een product, proces of bedrijfsactiviteit aan bepaalde vereisten voldoet volgens art. 1, §1, b) Empowerment Richtlijn *jo.* art. 2, §1, r) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

van niet-naleving. Ten slotte moet er een objectieve procedure zijn om de niet-naleving van de vereisten te monitoren.²³⁴

70. Misleidende handelingen – Aan de misleidende handelingen in artikel 6 worden nu milieu- en sociale eigenschappen en circulariteitsaspecten zoals duurzaamheid, repareerbaarheid en recycleerbaarheid toegevoegd als kenmerken van een product waarbij de consument kan worden misleid.²³⁵ Ook is een milieclaim over toekomstige milieuprestaties zonder duidelijke, objectieve, openbaar toegankelijke en controleerbare doelstellingen niet toegestaan. Het is daarnaast verboden om reclame te maken voor milieuvoordelen die irrelevant zijn en niet voortkomen uit een kenmerk van het product of de bedrijfsactiviteit.²³⁶ Artikel 7 bepaalt nu dat wanneer producten vergeleken worden met betrekking tot milieu- en sociale kenmerken of circulariteitsaspecten, er bepaalde informatie moet gegeven worden die de gebruikte vergelijkingsmethode vermeldt, alsook informatie over de producten en de leveranciers van die producten.²³⁷

71. Zwarte lijst – Ten slotte werd ook de zwarte lijst uit bijlage I van de Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken aangevuld met praktijken die te maken hebben met duurzaamheidsclaims.²³⁸ Het gebruikmaken van een duurzaamheidskenmerk dat niet gebaseerd is op een certificeringsregeling of niet is ingesteld door een overheidsinstelling is niet toegestaan.²³⁹ Daarnaast zijn generieke milieclaims verboden indien de handelaar niet kan bewijzen dat er sprake is van erkende voortreffelijke milieuprestaties relevant voor de claim.²⁴⁰ Ook zijn milieclaims voor het volledige product of alle bedrijfsactiviteiten van de handelaar niet toegestaan wanneer het alleen betrekking heeft op bepaalde aspecten van het product of een specifieke bedrijfsactiviteit.²⁴¹ Ten slotte mag er niet langer beweerd

²³⁴ Art. 1, §1, b) Empowerment Richtlijn *jo.* art. 2, §1, r), i-iv) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

²³⁵ Art. 1, §2, a) Empowerment Richtlijn *jo.* art. 6, §1, b) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

²³⁶ Art. 1, §2, b) Empowerment Richtlijn *jo.* art. 6, §2, d-e) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

²³⁷ Art. 1, §3 Empowerment Richtlijn *jo.* art. 7, §7 Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

²³⁸ KEIRSBILCK B., ‘Empowering Consumers for the Green Transition: Overview of Directive (EU) 2024/825’, *Journal of European Consumer and Market Law* 13(5) 2024, 205.

²³⁹ Art. 1, §4 *jo.* Bijlage I, §1 Empowerment Richtlijn *jo.* Bijlage I, 2 bis) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024; KEIRSBILCK B. en TERRY, E., ‘Milieclaims – tussen greenwashing en greenhushing – recente ontwikkelingen’, *D.C.C.R.* 2 2024, (21) 26.

²⁴⁰ Art. 1, §4 *jo.* Bijlage I, §2 Empowerment Richtlijn *jo.* Bijlage I, 4 bis) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

²⁴¹ Art. 1, §4 *jo.* Bijlage I, §2 Empowerment Richtlijn *jo.* Bijlage I, 4 ter) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024.

worden dat een product een neutraal, verminderd of positief effect heeft op het milieu dankzij de compensatie van broeikasgasemissies.²⁴²

AFDELING III. FRANSE AANPAK

§1 LOI CLIMAT ET RÉSILIENCE

72. Meer bescherming – De in 2021 aangenomen Loi Climat et Résilience²⁴³ is een aanvulling op bestaande Franse wetgeving maar biedt meer milieubescherming. Het richt zich op thema's zoals consumptie, vervoer en landgebruik waarvan de Franse overheid heeft verklaard dat ze een impact zullen hebben op het dagelijks leven van burgers. De wet bepaalt dat advertenties zichtbaar of toegankelijk moeten zijn voor de consument op het moment van aankoop en dat ze bovendien betrouwbaar en gemakkelijk te begrijpen moeten zijn. Daarnaast moeten verklaringen over de milieueffecten van een product waar zijn voor de hele levenscyclus van het kledingstuk en rekening houden met de milieueffecten van het gebruikte productiesysteem.²⁴⁴

73. Versterking Consumentencode – De Wet versterkt de Franse Code de la consommation²⁴⁵ (hierna: C. consom.) – die voorziet in een aantal misleidende handelspraktijken en mogelijke sancties – om ook milieuclaims aan te pakken. Zo wordt artikel L. 121-2, 2°, b) C. consom. gewijzigd zodat claims over de essentiële kenmerken van een goed of dienst nu ook de milieu-impact van een product aanpakken.²⁴⁶ Paragraaf e) van datzelfde artikel pakt evenzeer claims aan over de reikwijdte van de verbintenissen van de adverteerder, met name *en matière environnementale*.²⁴⁷ De Wet breidde ook de beschikbare straffen uit voor misleidende handelspraktijken in artikel L. 132-2 C. consom. Voorheen bepaalde de Franse Consumentencode dat het inlaten met misleidende handelspraktijken strafbaar was met een gevangenisstraf van maximaal twee jaar en een boete van 300 000 euro. Het bedrag kon steeds verhoogd worden tot 10% van de omzet of 50% van de kosten die gemaakt zijn voor

²⁴² Art. 1, §4 *jo.* Bijlage I, §2 Empowerment Richtlijn *jo.* Bijlage I, 4 quater) Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2024; EVANS L., 'The Green Claims Directive: The Future Legal Framework for Advertising with Environmental Claims', *European Food and Feed Law Review* 19(4) 2024, (174) 180.

²⁴³ Loi n° 2021-1104 (Fr) 22 augustus 2021 portant lutte contre le dérèglement climatique et renforcement de la résilience face à ses effets, *JO* 24 augustus 2024, www.legifrance.gouv.fr (Hierna: Loi Climat et Résilience).

²⁴⁴ MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, 'Loi Climat & Résilience: Décryptage de la loi promulguée et publiée au Journal Officiel le 24 août 2021', Rapport, 2021, https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/21128_DP%20Loi_climat_FINAL.pdf

²⁴⁵ Code de la consommation (Fr), version 2025, www.legifrance.gouv.fr (Hierna: C. consom.).

²⁴⁶ Art. 10 Loi Climat et Résilience.

²⁴⁷ *Ibid.*

de reclame of praktijk die de overtreding vormt. Nu wijzigt de Loi Climat et Résilience dit in de zin dat het mogelijk is om de boetes te verhogen tot 80% van de kosten indien de marketingpraktijk gebaseerd is op milieuclaims.²⁴⁸

74. Aanpassing Milieucode – In overeenstemming met de Franse doelstelling om in 2050 koolstofneutraal te zijn, breidt de Wet de Code de l’environnement uit. Artikel L. 229-68.-I. C. envir. verbiedt nu reclame die beweert dat een product of dienst koolstofneutraal is of geen negatieve invloed heeft op het klimaat, tenzij de adverteerder bepaalde gegevens, waaronder een rapport ter beoordeling van broeikasgasemissies, gemakkelijk ter beschikking stelt aan het publiek.²⁴⁹ Daarnaast werd er een totaalverbod op reclame voor fossiele brandstoffen geïntroduceerd in artikel L. 229-61.-I. C. envir.²⁵⁰

75. Bestrafing – In Frankrijk kunnen milieuclaims worden aangevochten via administratieve, civiele of strafrechtelijke procedures. Via administratieve weg kunnen particulieren, professionals en erkende consumentenbeschermingsverenigingen inbreuken op het consumentenrecht, waaronder greenwashing, melden bij de Direction Générale de la Concurrence, de la Consommation et de la Répression des Fraudes (DGCCRF).²⁵¹ In het geval van misleidende handelspraktijken ligt de keuze tussen een civiele en strafrechtelijke procedure bij de eiser. Particulieren of erkende consumentenbeschermingsverenigingen kunnen een strafrechtelijke klacht indienen en kunnen ook optreden als civiele partij in strafrechtelijke procedures om schadevergoeding te eisen. Consumenten kunnen ook een klacht indienen bij civiele rechtbanken om een bevel te verkrijgen om het wangedrag te stoppen of om schadevergoeding te eisen voor geleden schade.²⁵² Frankrijk is een van de weinige landen die greenwashing expliciet strafbaar heeft gesteld, met verhoogde boetes en sancties sinds de invoering van de Loi Climat et Résilience.²⁵³ In andere landen daarentegen valt greenwashing onder de bredere regels over misleidende handelspraktijken.

²⁴⁸ *Ibid.*, art. 11.

²⁴⁹ Art. 12 Loi Climat et Résilience.

²⁵⁰ *Ibid.*, art. 7; KEIRSBILCK B. en TERRY, E., ‘Duurzaamheid en consumentenrecht’, *R.D.C.-T.B.H.* 10 2021, (433) 456.

²⁵¹ PASCAL A., ‘Bilan et perspectives pour des droits à une consommation durable’, *R.E.D.C.* 2024/3, (427) 431.

²⁵² EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS (FRA), ‘Enforcing Consumer Rights to Combat Greenwashing’, Rapport, 2024, https://fra.europa.eu/en/publication/2024/enforcing-consumer-rights-combat-greenwashing?page=2&crossref=1#Box_France_decisions_illustrating.

²⁵³ L’AGENCE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE (ADEME), ‘Greenwashing: cela ne coûterait pas moins cher d’agir?’, <https://infos.ademe.fr/magazine-novembre-2022/dossier/greenwashing-cela-ne-couterait-pas-moins-cher-dagir/> (geraadpleegd in februari 2025).

76. Verhoging aantal rechtszaken – Sinds de invoering van de Loi Climat et Résilience in 2021 neemt het aantal zaken in Frankrijk tegen misleidende handelspraktijken met betrekking tot milieuclaims toe. Zo diende bijvoorbeeld milieuorganisatie Zero Waste France in juni 2022 een klacht in voor de rechtbanken in Straatsburg en Parijs tegen Adidas en New Balance waarin het de merken ervan beschuldigt consumenten te misleiden met beweringen over de milieu-impact van hun producten en milieuverbintenissen.²⁵⁴ De organisatie verwijst naar Adidas' sneaker slogans “Made to be remade”, “End Plastic Waste” en “FutureCraft.Footprint” en naar New Balance's “Green Leaf Standard”, die beweert dat voor producten die deze standaard dragen, 50% of meer van de materialen afkomstig is van milieuvriendelijke bronnen.²⁵⁵

§2 TOEZICHTHOUDEND ORGAAN JDP

77. Soft law – Een uniek aspect van de Franse aanpak van greenwashing is het toezichthoudend orgaan Jury de Déontologie Publicitaire (JDP), opgericht door de Autorité de Régulation Professionnelle de la Publicité (ARPP). De JDP beoordeelt klachten van natuurlijke of rechtspersonen over ethische kwesties in reclame, en hoewel het geen civielrechtelijke sancties kan uitvaardigen, kan het zijn beoordelingen en adviezen over de klachten publiceren.²⁵⁶ Deze adviezen hebben geen normerende waarde, maar vormen, gezien de beperkte bestaande rechtspraak, een interessante manier om bepaalde begrippen in het kader van greenwashing beter te begrijpen.

78. Misleiding door Adidas – In 2021 publiceerde de JDP bijvoorbeeld zijn bevindingen met betrekking tot een advertentie van Stan Smith-schoenen van Adidas. Op de affiche stond de populaire schoen afgebeeld die een plastic waterfles lijkt te verpletteren met daarnaast de slogans: “100% iconic – 50% recycled” en “Let's end plastic waste”. In zijn analyse merkte de JDP ten eerste op dat Adidas de indruk wekt dat vijftig procent van de hele schoen gerecycleerd is. Onderaan de advertentie stond er echter in kleine letters dat het enkel over *la tige* (het bovenste deel) van de schoen gaat. Dit is een technische term die volgens de

²⁵⁴ X., ‘«Greenwashing»: Zero Waste France porte plainte contre Adidas et New Balance’, *Le Figaro* 22 juni 2022, <https://www.lefigaro.fr/flash-eco/greenwashing-zero-waste-france-porte-plainte-contre-adidas-et-new-balance-20220622>.

²⁵⁵ ZERO WASTE FRANCE, ‘À vos marques, prêts, attaquez: Zero Waste France porte plainte contre Adidas et New Balance pour greenwashing’, 2022, <https://www.zerowastefrance.org/zero-waste-france-plainte-adidas-new-balance-greenwashing/>.

²⁵⁶ SAMMONS E., ‘‘Green’ is the New Black: Enforcing Consumer Protection Laws against Greenwashing in the Fashion Industry’, *Emory International Law Review* 38(1) 2024, (191) 217.

jury onbekend is bij de meerderheid van het publiek en dus verwarrend is. Daarnaast stelde de JDP dat het beeldmateriaal *qui évoque la planète Terre* suggereert dat Adidas actief betrokken is bij zinvolle inspanningen om een einde te maken aan plastic afval.²⁵⁷ De jury concludeerde vervolgens dat de advertentie de derde en zesde ARPP-aanbeveling over duurzame ontwikkeling miskent.²⁵⁸

AFDELING IV. TUSSENTIJDSE EVALUATIE

79. Deze tussentijdse evaluatie beoordeelt de instrumenten die in dit hoofdstuk werden beschreven, namelijk het Voorstel Richtlijn Groene Claims, de Empowerment Richtlijn en de Loi Climat et Résilience. Deze regelgeving wordt telkens getoetst aan de drie vooropgestelde evaluatiecriteria: *duurzaamheid* (i.), de *bescherming van de consument* (ii.) en *rechtszekerheid* (iii.) (zie *supra*, randnr. 10). Omgezet in een concrete vraag, aansluitend bij dit hoofdstuk over de communicatiefase, luidt dit: “Zorgt de (nieuwe) EU-regelgeving ervoor dat de consument uiteindelijk verzekerd kan zijn dat hij een kledingstuk heeft aangekocht dat zonder greenwashing claims op de markt is gebracht?” (zie *supra*, randnr. 6.b).

80. Voorstel Richtlijn Groene Claims –

- i. Claims over *duurzaamheid* worden alsmear kritischer bekeken door de Europese wetgever.²⁵⁹ Het Voorstel Richtlijn Groene Claims stelt eisen aan de communicatie over duurzame kwaliteit, productie en verwerking om overrijverige en ongefundeerde claims tegen te gaan en om op zijn beurt bij te dragen aan duurzamere consumptie. Door wijzigingen aan te brengen op het gebied van duurzaamheidsmarketing en -communicatie, kan het Voorstel het concurrentievermogen van bedrijven die zich inzetten voor duurzaamheid bevorderen en bijgevolg de milieubescherming verhogen.
- ii. Het Voorstel verplicht bedrijven om claims die ze maken over de ecologische voetafdruk van hun producten te onderbouwen waardoor claims in de hele EU

²⁵⁷ JURY DE DÉONTOLOGIE PUBLICITAIRE (JDP), nr.756/21, 2 juli 2021, <https://www.jdp-pub.org/avis/adidas-affichage-plainte-fondee/>.

²⁵⁸ AUTORITÉ DE RÉGULATION PROFESSIONNELLE DE LA PUBLICITÉ (ARPP), ‘Recommandation Développement Durable v3’, 2020, <https://www.arpp.org/wp-content/uploads/2020/04/RECOMMANDATION-DEVELOPPEMENT-DURABLE-v3.pdf>.

²⁵⁹ CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘Fashion and plastics in the firing line as EU unveils plan to crackdown on rotten green claims’, Persbericht, 9 maart 2023, <https://changingmarkets.org/press-releases/fashion-and-plastics-in-the-firing-line-as-eu-unveils-plan-to-crackdown-on-rotten-green-claims/>.

betrouwbaar, vergelijkbaar en op voorhand controleerbaar worden (zie *supra*, randnr. 64). Op deze manier zullen niet enkel *consumenten* geïnformeerd worden over hun aankoopbeslissingen en beschermd worden tegen verkeerde veronderstellingen, maar zullen ook bedrijven aangezet worden om duurzamere beslissingen te nemen en het vertrouwen van consumenten in groene claims te vergroten. Aangezien de Richtlijn zich nog in het wetgevend proces bevindt, is de consument op dit moment wel nog niet volledig beschermd.

- iii. Hoewel duidelijk wordt gesteld dat alle groene claims wetenschappelijk onderbouwd moeten zijn, gebaseerd moeten zijn op specifieke bedrijfsgegevens en geen milieueffecten over het hoofd mogen zien,²⁶⁰ ontbreekt er in het Voorstel een verplichte PEF-methode (product environmental footprint)²⁶¹ als standaard om de milieu-impact van producten te meten en te communiceren. Dit kan leiden tot een scala aan methodologieën en verwarring over de manier waarop claims worden gecommuniceerd. In het licht van de *rechtszekerheid* en de uniformiteit in de beoordeling zou het gebruik van één methodologie binnen de gehele EU-markt meer duidelijkheid scheppen.²⁶² Aangezien de Europese PEF-methode voor kleding en schoeisel zich nog in de aanbevelingsfase bevindt, is het ontbreken hiervan echter begrijpelijk.²⁶³ Daarnaast bestaat er rechtsonzekerheid doordat dit Voorstel en de hieronder besproken Empowerment Richtlijn beide een gemeenschappelijke reeks problemen willen aanpakken. Bij de uitvoering en de handhaving van de bepalingen is er daarom coördinatie tussen de instrumenten nodig.²⁶⁴ Tevens gebeurt de handhaving door nationale autoriteiten waardoor de voorzienbaarheid afhankelijk is van de voorschriften die de lidstaat hieromtrent publiceert (zie *supra*, randnr. 66). Ten slotte blijft de kostprijs

²⁶⁰ Art. 3 Voorstel Richtlijn Groene Claims.

²⁶¹ Dit is een methode gebaseerd op geharmoniseerde criteria op Europees niveau waarmee de milieufdruk van producten kan ingeschat worden. Het houdt rekening met relevante milieueffecten tijdens alle fases van de levenscyclus van het product: DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), 'About the Environmental Footprints Methods', https://green-business.ec.europa.eu/environmental-footprint-methods/about-environmental-footprint-methods_en (geraadpleegd in maart 2025).

²⁶² CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'EU's proposed crackdown on greenwashing takes aim at bogus certification, falls short of banning climate-washing claims', Persbericht, 22 maart 2023, <https://changingmarkets.org/press-releases/eus-proposed-crackdown-on-greenwashing-takes-aim-at-bogus-certification-falls-short-of-banning-climate-washing-claims/>.

²⁶³ MACINTOSH E., 'Circular textiles policy review: Considerations for EU trading partner countries', European Environmental Bureau (EEB), Rapport, 2024, https://eeb.org/wp-content/uploads/2024/12/Circular-textiles-policy-review_December-2024.pdf.

²⁶⁴ KEIRSBILCK B. en TERRY, E., 'Milieuclaims – tussen greenwashing en greenhushing – recente ontwikkelingen', *D.C.C.R.* 2 2024, (21) 46.

een aandachtspunt, aangezien het niet zeker is of de lidstaten financieel in staat zijn om kmo's de nodige ondersteuning te bieden om de bepalingen in het Voorstel na te leven (zie *supra*, randnr. 65).²⁶⁵

81. Empowerment Richtlijn –

- i. De Empowerment Richtlijn getuigt van de goede intenties van de Europese wetgever om oneerlijke handelspraktijken te bestrijden die consumenten verhinderen om te kiezen voor *duurzamere* producten. Door eisen te stellen aan de communicatie, zowel op het vlak van duurzaamheid en reparerbaarheid van een product als zijn effect op het milieu, zorgt de Richtlijn voor besluitvorming op basis van betrouwbare milieu-informatie, wat indirect bijdraagt aan een meer circulaire en groene economie.²⁶⁶
- ii. De Richtlijn heeft als doel *consumenten* te beschermen door greenwashing te voorkomen en duurzaamheidsclaims betrouwbaarder te maken. Zo vergroot de Richtlijn de transparantie en het toezicht op claims met betrekking tot milieuprestaties. Voortaan kunnen bedrijven dus geen generieke en vage termen zoals “milieuvriendelijk” op hun producten plakken zonder dat ze ook voorzien in specifieke en controleerbare informatie over de milieukeurmerken ervan. Hiermee stelt de regelgeving consumenten in staat om weloverwogen aankoopbeslissingen te nemen en dus de consumptie te verduurzamen.
- iii. Voor de *rechtszekerheid* en de uniforme handhaving van de regels over oneerlijke handelspraktijken met betrekking tot duurzaamheidsgerelateerde praktijken zijn de aanpassingen een goede zaak.²⁶⁷ Wel moet er voldoende toezicht zijn op de naleving van de nieuwe wetgeving om zijn effectiviteit te waarborgen en moet er coördinatie bestaan tussen de controle op de Empowerment Richtlijn en de Richtlijn Groene Claims (zie *supra*, randnr. 80.iii). Daarnaast valt de mogelijkheid toe te juichen dat de Richtlijn – door vereisten te stellen aan de certificering (zie *supra*, randnr. 69) – ervoor kan zorgen dat het aantal duurzaamheidskeurmerken en -logo's afneemt aangezien dit de duidelijkheid en rechtszekerheid zou bevorderen. De effectiviteit hangt ten slotte af van de precieze vereisten van de certificering en de kosten die eraan verbonden zijn. Als de

²⁶⁵ *Ibid.*

²⁶⁶ ROELOFS J. en FILEMON A-F., ‘Europese Commissie stelt nieuwe regels voor tegen greenwashing’, *Nederlands Juristenblad* 37 2023, (3240) 3245, <https://www.hsleiden.nl/media/3446>.

²⁶⁷ CAUFFMAN C., ‘De Consumer empowermentrichtlijn. Over groene claims, zwarte handelspraktijken en grijze zones’, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken* 3 2024, (110) 113.

kosten namelijk te hoog zijn, ontstaat het risico bedrijven te ontmoedigen waardoor ze bijgevolg helemaal niet meer communiceren over hun milieuprestaties.²⁶⁸

82. Loi Climat Et Résilience –

- i. In Frankrijk wordt greenwashing reeds bestraft, en onder de Loi Climat et Résilience zijn zowel het aantal (rechts)zaken als de hoogte van de boetes toegenomen (zie *supra*, randnr. 73, 76). De Wet bevordert indirect *duurzame* consumptiepatronen en het milieubewustzijn door onder andere eisen te stellen aan de communicatie over de kwaliteit en milieueffecten van producten. In tegenstelling tot de Europese instrumenten die specifiek op claims gericht zijn, is de Franse wet breder en stimuleert het de duurzaamheid en veerkracht van de samenleving op meerdere fronten (zie *supra*, randnr. 72).
- ii. De strenge controle op de communicatie door bedrijven zorgt ervoor dat *consumenten* correcter geïnformeerd worden en dus beter voorbereid zijn wanneer ze een aankoop doen. Advertenties moeten zichtbaar en betrouwbaar zijn en bepaalde productgegevens moeten beschikbaar zijn voor consumenten (zie *supra*, randnr. 74).
- iii. Het feit dat greenwashing expliciet strafbaar is in Frankrijk, en ook dat de Wet specifieke bepalingen ter bescherming van het milieu invoert, verhoogt de *rechtszekerheid*. Het is wel zo dat de Franse bepalingen over greenwashing verspreid zijn over verschillende instrumenten, zoals onder meer de Consumenten- en Milieucode en besluiten, wat dan weer kan zorgen voor verwarring. De wet is ook enkel van toepassing op Frankrijk, zonder een bredere afstemming op EU-niveau. Idealiter volgt er dus een geharmoniseerde Europese aanpak om versnippering van regels en handhaving te voorkomen en een gelijk speelveld te creëren voor modebedrijven actief op de interne markt. Ten slotte kunnen de soft law-regels en aanbevelingen van instellingen zoals JDP, rechters helpen om de reikwijdte van greenwashing vorm te geven en het begrip oneerlijke handelspraktijken te definiëren in het licht van duurzaamheid. Aangezien deze echter niet juridisch bindend zijn, kan de voorspelbaarheid in het gedrang komen.

²⁶⁸ ROELOFS J. en FILEMON A-F., ‘Europese Commissie stelt nieuwe regels voor tegen greenwashing’, *Nederlands Juristenblad* 37 2023, (3240) 3245, <https://www.hsleiden.nl/media/3446>.

HOOFDSTUK IV: DE AFDANKFASE

84. Het vierde hoofdstuk gaat dieper in op de afdankfase. Het beantwoordt eerst de beschrijvende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.a). Hiertoe behandelt afdeling I de problematiek rond afval en afvalverwerking van fast-fashion en geeft afdeling II een stand van zaken van de EU-regelgeving met betrekking tot de afdankfase. Om de vergelijkende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.c) te beantwoorden, onderzoekt afdeling III hoe de Franse regelgeving afval van fast-fashion aanpakt. Ten slotte analyseert afdeling IV de in dit hoofdstuk besproken instrumenten om tegemoet te komen aan de evaluerende sub-onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.b).

AFDELING I. KLEDING- EN TEXTIELAFVAL EN AFVALVERWERKING

85. Minst gereguleerd – De afdankfase vormt het einde van een arbeidsintensieve toeleveringsketen die afhankelijk is van fossiele brandstoffen. Het afschuiven van verantwoordelijkheid voor afval is geen toevallige uitkomst van het fast-fashionstelsel; het is er een integraal onderdeel van. Vrijwillige initiatieven schieten tekort om dit probleem effectief aan te pakken.²⁶⁹ Tot de invoering van nieuwe regelgeving vormde de mode-industrie op dit vlak een van de minst gereguleerde sectoren ter wereld.²⁷⁰

86. Weinig recycling – Wegwerpbaarheid is een principe waarvan de fast-fashion industrie doordrongen is. De overproductie en -consumptie gaat gepaard met een toename van textielafval en afgedankte kleding.²⁷¹ Elk jaar wordt er in de EU meer dan 5 miljoen ton aan kleding en schoeisel weggegooid. Dit komt overeen met ongeveer 12 kg afval per persoon.²⁷² In Europa wordt 22% van het textielafval na consumptie gescheiden ingezameld

²⁶⁹ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X., URBANCIC N., RAUTNER M. en HOLKAR V., ‘Trashion: The stealth export of waste plastic clothes to Kenya’, Changing Markets Foundation, Rapport, 2023, 8-9, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2023/02/CM-Trashion-online-reports-layout.pdf>.

²⁷⁰ CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘A New Look for the Fashion Industry: EU Textile Strategy and the Crucial Role of Extended Producer Responsibility’, Rapport, 2022, 3, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2022/03/EPR-New-Look-Briefing-Online-format-layout.pdf>.

²⁷¹ CENTOBELLI P., ABBATE S., NADEEM S.P. en GARZA-REYES J.A., ‘Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective’, *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry* 38: 100684 2022, (1) 1, DOI: 10.1016/j.cogsc.2022.100684.

²⁷² DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘Circulaire economie voor textiel: verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen, hergebruiken en recyclen van textielafval, en de markten voor gebruikt textiel een impuls geven’, Persbericht, 5 juli 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_23_3635.

voor hergebruik en recycling. Toch wordt minder dan 1% van de ingezamelde kleren daadwerkelijk gerecycleerd tot nieuwe kledingstukken.²⁷³ Het grootste deel van het textielafval wordt verbrand of gestort.²⁷⁴

87. Storting of verbranding in de plaats – De gestorte kledij zal geleidelijk over honderden jaren vergaan, waarbij microvezels vrijkomen en giftige chemicaliën de bodem, het grondwater en de atmosfeer vervuilen. Wanneer kleding niet wordt gestort, eindigt het vaak in een verbrandingsoven. Om de groeiende afvalcrisis aan te pakken is het aantal verbrandingsovens toegenomen. Tijdens dit proces komen echter koolstof en andere schadelijke stoffen vrij. Door de afname in kwaliteit van kleding en de beperkte mogelijkheden voor hergebruik of doorverkoop, wordt verbranding steeds vaker het uiteindelijke lot van textiel.²⁷⁵

88. Type afval – Het textielafval dat bestaat uit natuurlijke en synthetische vezels kan worden ingedeeld in enerzijds industrieel afval en anderzijds in post-consumptieafval. De eerste categorie verwijst naar afval dat ontstaat tijdens het productieproces, bijvoorbeeld door overschotten van grondstoffen die niet gebruikt werden. De tweede categorie bestaat daarentegen uit producten die worden weggegooid na gebruik, meestal aan het einde van de levensduur van een kledingstuk.²⁷⁶

89. Hergebruik vs. recycling – Binnen de mode-industrie is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen enerzijds hergebruik en anderzijds recycling.²⁷⁷ Hergebruik bestaat uit het verlengen van de levensduur van een kledingstuk door het door te geven aan een nieuwe eigenaar via kledinghuur, -ruil of aankoop in onder meer tweedehandswinkels. Recycling daarentegen betekent dat textielafval van consumenten wordt verwerkt om opnieuw

²⁷³ ŠAJN N., 'Textiles and the environment', European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, 1, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

²⁷⁴ MCKINSEY APPAREL, FASHION & LUXURY GROUP, 'Scaling textile recycling in Europe – turning waste into value', Rapport, 2022, 33, <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/scaling-textile-recycling-in-europe-turning-waste-into-value>.

²⁷⁵ TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N., 'Fossil fashion: the hidden reliance of fast fashion on fossil fuels', Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, 19, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/01/FOSSIL-FASHION_Web-compressed.pdf.

²⁷⁶ SHIRVANIMOGHADDAM K., MOTAMED B., RAMAKRISHNA S. en NAEBE M., 'Death by waste: Fashion and textile circular economy case' in *Science Of The Total Environment* 718 2020, 137317, DOI: 10.1016/j.scitotenv.2020.137317.

²⁷⁷ GENERATION CLIMATE EUROPE (GCE), 'Greenwashing in the fashion industry policy paper', Rapport, 2021, 9, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/greenwashing-policy-paper.pdf>.

gebruikt te worden in nieuwe textielproducten.²⁷⁸ Het recycleren van post-consumptieafval met behoud van de kwaliteit van de vezels is op dit moment een zeer uitdagend proces omdat de meeste stoffen tegenwoordig een mengsel zijn van verschillende vezels en het scheiden ervan dus vaak onmogelijk blijkt.²⁷⁹ De meeste stoffen worden dus niet gerecycleerd, maar gedowncycled, wat betekent dat ze in producten van lagere waarde worden verwerkt.²⁸⁰

90. Circulair slow fashion model – Slow fashion heeft zich ontpopt als een effectieve manier om de duurzaamheid in de mode te verbeteren en vormt een alternatief voor het dominante fast-fashion model.²⁸¹ Het slow fashion model bestaat onder meer uit hergebruik, verhuur, reparatie en tweedehandsverkoop. Een circulaire economie verwijst naar een economie die herstellend en regeneratief is door intentie en ontwerp.²⁸² Zo moeten textiel en kledij vanaf het begin op een manier ontworpen worden om meerdere levenscycli mee te gaan en recycleerbare materialen bevatten die aangepast zijn aan dat doel. Op die manier zorgt slow fashion voor een vermindering van het verbruik van grondstoffen en stimuleert het de productie van kwaliteit en waarde in tegenstelling tot wegwerpmode.²⁸³ Het verlengen van de levensduur van textiel is een van de meest efficiënte strategieën om de impact van kleding op het klimaat en milieu aanzienlijk te verminderen.²⁸⁴

AFDELING II. EU-REGELGEVING

§1 VOORSTEL HERZIENING AFVALRICHTLIJN

91. Kaderrichtlijn afval – Jaarlijks wordt er per Europeaan gemiddeld 12 kg afval aan kleding en schoeisel geproduceerd. Hiervan wordt slechts 22% na consumptie ingezameld voor

²⁷⁸ SANDIN G. en PETERS G.M., ‘Environmental impact of textile reuse and recycling – A review’, *J Clean Prod* 184 2018, (353) 355, DOI: 10.1016/j.jclepro.2018.02.266.

²⁷⁹ CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘A New Look for the Fashion Industry: EU Textile Strategy and the Crucial Role of Extended Producer Responsibility’, Rapport, 2022, 3, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2022/03/EPR-New-Look-Briefing-Online-format-layout.pdf>.

²⁸⁰ FRANCO M.A., ‘Circular economy at the micro level: a dynamic view of incumbents’ struggles and challenges in the textile industry’, *J Clean Prod* 168 2017, (833) 835, DOI: 10.1016/j.jclepro.2017.09.056.

²⁸¹ JUNG S. en JIN B., ‘Sustainable Development of Slow Fashion Businesses: Customer Value Approach’, *Sustainability* 8(6): 540 2016, 1, DOI: 10.3390/su8060540.

²⁸² FRANCO M.A., ‘Circular economy at the micro level: a dynamic view of incumbents’ struggles and challenges in the textile industry’, *J Clean Prod* 168 2017, (833) 833, DOI: 10.1016/j.jclepro.2017.09.056.

²⁸³ LEGERE A. en KANG J., ‘The role of self-concept in shaping sustainable consumption: a model of slow fashion’, *J Clean Prod* 258: 120699 2020, DOI: 10.1016/j.jclepro.2020.120699.

²⁸⁴ CENTOBELLI P., ABBATE S., NADEEM S.P. en GARZA-REYES J.A., ‘Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective’, *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry* 38: 100684 2022, (1) 4, DOI: 10.1016/j.cogsc.2022.100684.

hergebruik of recycling, terwijl de rest wordt verbrand of eindigt op een stortplaats.²⁸⁵ In de EU vormt de Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen (hierna: Afvalrichtlijn), die werd gewijzigd door Richtlijn (EU) 2018/851,²⁸⁶ het rechtskader voor afvalbeheer.²⁸⁷ Het bevat basisbegrippen en definities rond afvalbeheer waaronder die van *afval*, *recycling* en de *afvalhiërarchie*.²⁸⁸

92. Herziening – Het initiatief om de Afvalrichtlijn in 2023 te herzien komt voort uit de EU-strategie voor Duurzaam en Circulair Textiel waarin onder meer werd gesteld dat de Commissie maatregelen zou voorstellen om regels inzake producentenverantwoordelijkheid voor textiel te harmoniseren en textielproducten duurzamer en meer circulair te maken (zie *supra*, randnr. 39).²⁸⁹ Ook in de Europese Green Deal en het Actieplan voor de Circulaire Economie wordt opgeroepen tot versnelde actie van de EU en de lidstaten om textielafval te voorkomen en de circulariteit te verbeteren.²⁹⁰ Op 18 februari 2025 bereikten het Europees Parlement en de Raad een voorlopig akkoord over de gerichte herziening.²⁹¹

93. Doelstellingen – Met betrekking tot textielafval wil het Voorstel specifiek het afvalbeheer verbeteren in overeenstemming met de afvalhiërarchie,²⁹² zoals verankerd in de Afvalrichtlijn. Hierbij wordt voorrang gegeven aan afvalpreventie, voorbereiding voor

²⁸⁵ DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘EP-leden pleiten voor strengere EU-regels voor vermindering van voedsel- en textielafval’, Persbericht, 13 maart 2024, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2024/3/press_release/20240308IPR19011/20240308IPR19011_nl.pdf.

²⁸⁶ Richtlijn (EU) 2018/851 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen, *Pb.L.* 150/109, 14.6.2018.

²⁸⁷ Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen, *Pb.L.* 312/13, 22.11.2008.

²⁸⁸ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Waste Framework Directive’, https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en (geraadpleegd in april/mei 2024).

²⁸⁹ EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen, COM (2023) 420 final (Hierna: Voorstel herziening Afvalrichtlijn); DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘Circulaire economie voor textiel: verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen, hergebruiken en recyclen van textielafval, en de markten voor gebruikt textiel een impuls geven’, Persbericht, 5 juli 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_23_3635.

²⁹⁰ Overweging 2 Voorstel herziening Afvalrichtlijn.

²⁹¹ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Commission welcomes provisional agreement to enhance the circularity of textiles and reduce food waste’, Persbericht, 18 februari 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_548.

²⁹² De *afvalhiërarchie* is een belangrijk concept in de Afvalrichtlijn. De hiërarchie wordt voorgesteld als een omgekeerde piramide met opties voor het beheer en de verwijdering van afval. Bovenaan staan de opties die de meeste voorkeur genieten en vanonder de minste: Voorstel herziening Afvalrichtlijn, 3 (voetnoot 14).

hergebruik, recycling en overige terugwinning boven verwijdering en wordt het beginsel *de vervuiler betaalt* toegepast.²⁹³ De investeringen van producenten moeten zo de kosten voor de ophaling, sortering, hergebruik en recycling van textielafval financieren.²⁹⁴

94. Producentenverantwoordelijkheid – Het Voorstel bevat verplichte en geharmoniseerde regels voor elke lidstaat om een systeem voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) op te zetten om producenten uitgebreid verantwoordelijk te stellen voor de volledige levenscyclus van textielproducten en om het duurzaam beheer van textielafval in de EU te ondersteunen.²⁹⁵ Het is de bedoeling om hierdoor de ontwikkeling van de sector voor gescheiden inzameling, sortering, hergebruik en recycling van textiel te versnellen. De producenten zullen de kosten dragen voor het beheer van textielafval, wat hen moet stimuleren om minder afval te produceren en de circulariteit van textielproducten te verhogen vanaf hun ontwerp. Hoeveel een producent moet bijdragen wordt afhankelijk gesteld van de milieuprestaties van het textiel, ook bekend onder de benaming *ecomodulatie*.²⁹⁶ Omdat afval voorkomen nog steeds de beste optie is, bepaalt het standpunt van de Raad dat de lidstaten hogere vergoedingen kunnen eisen van bedrijven die fast-fashionpraktijken volgen.²⁹⁷

95. Circulariteit – Het Voorstel wil daarnaast onderzoek en ontwikkeling stimuleren op het gebied van innovatieve technologieën voor de circulariteit in de textielindustrie, zoals vezel-naar-vezelrecycling.²⁹⁸ Als aanvulling op de voorgestelde Verordening inzake de Overbrenging van Afvalstoffen²⁹⁹ (zie *infra*, randnr. 96), verduidelijkt het Voorstel het verschil tussen afval en herbruikbaar textiel.³⁰⁰ Het doel is om een einde te stellen aan de

²⁹³ *Ibid.*, 3 en 11.

²⁹⁴ Overweging 21 Voorstel herziening Afvalrichtlijn.

²⁹⁵ Art. 1 Voorstel herziening Afvalrichtlijn *jo.* art. 22bis Herziene Afvalrichtlijn.

²⁹⁶ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Extended Producer Responsibility for textiles’, 5 juli 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/fs_23_3636.

²⁹⁷ SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Waste framework directive: Council set to start talks on its revision’, Persbericht, 17 juni 2024, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/17/waste-framework-directive-council-set-to-start-talks-on-its-revision/>.

²⁹⁸ Overweging 23 Voorstel herziening Afvalrichtlijn.

²⁹⁹ EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de overbrenging van afvalstoffen en tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1257/2013 en (EU) 2020/1056, COM (2021)709 final.

³⁰⁰ Overweging 32 Voorstel herziening Afvalrichtlijn.

illegale uitvoer van textielafval naar landen die slecht zijn uitgerust om het afval te recyclen of er circulariteit op toe te passen.³⁰¹

§2 HERZIENE VERORDENING OVERBRENGING AFVALSTOFFEN

96. Toename afvalhandel – De internationale handel in afval groeit aanzienlijk. In 2020 exporteerde de EU ongeveer 33 miljoen ton afval naar landen buiten de EU, waaronder 1,4 miljoen ton textielafval. Tegelijkertijd importeerde de EU circa 16 miljoen ton afval, waarvan 0,4 miljoen ton textielafval.³⁰² Bovendien wordt jaarlijks tussen EU-landen bijna 70 miljoen ton afval vervoerd. De vorige Verordening inzake de Overbrenging van Afvalstoffen dateerde uit 2006,³⁰³ en bevatte geen gedetailleerde bepalingen om duurzaam beheer van afval in derde landen te verzekeren, wat leidde tot zwakke handhaving en problemen op het vlak van milieu en volksgezondheid. Een ander pertinent probleem was de milieucriminaliteit waarbij illegale handelaars de bestaande regels op grote schaal omzeilden.³⁰⁴

97. Herziening – Om deze kwesties aan te pakken heeft de Raad van de EU de herziene Verordening betreffende de Overbrenging van Afvalstoffen aangenomen, die op 20 mei 2024 in werking is getreden.³⁰⁵ De Verordening moet het duurzame beheer van textielafval in de hele EU vergemakkelijken en textielproducenten verantwoordelijk maken voor de kosten van dit beheer. De nieuwe Verordening bevat manieren om afvaltransporten in de EU anders aan te pakken en komt daarmee tegemoet aan de toezeggingen uit onder meer de Europese Green Deal en het Actieplan voor de Circulaire Economie.³⁰⁶

³⁰¹ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Waste Framework Directive’, https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en (geraadpleegd in april/mei 2024).

³⁰² EUROSTAT, ‘Where does EU waste go?’, 20 april 2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210420-1>; EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio’s, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

³⁰³ Verordening (EG) Nr. 1013/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen, *Pb.L.* 190, 12.7.2006.

³⁰⁴ DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Vragen en antwoorden over nieuwe EU-regels voor afvaltransporten’, 17 november 2021 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_21_5918.

³⁰⁵ Verordening (EU) 2024/1157 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 betreffende de overbrenging van afvalstoffen, tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1257/2013 en (EU) 2020/1056 en tot intrekking van Verordening (EG) nr.1013/2006, *Pb.L.* 2024/1157, 30.4.2024 (Hierna: herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen).

³⁰⁶ Overweging 3 herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

98. Wijzigingen – Het doel is om ervoor te zorgen dat de EU haar afvalproblemen niet exporteert naar derde landen, maar bijdraagt aan een milieuvriendelijke verwerking van afval.³⁰⁷ Volgens de herziene Verordening wordt vanaf 21 mei 2027 de uitvoer van EU-afvalstoffen naar niet-OESO landen³⁰⁸ enkel toegestaan als deze de Commissie ervan in kennis stellen dat ze bereid zijn het afval in te voeren en in staat zijn deze op duurzame wijze te beheren.³⁰⁹ Tussen EU-lidstaten onderling gelden er verschillende procedures. Voor alle afvalstoffen bestemd voor verwijdering en voor gevaarlijk en gemengd afval bestemd voor nuttige toepassing, geldt de strikte procedure van voorafgaande kennisgeving en toestemming.³¹⁰ Voor transport van niet-gevaarlijk afval voor nuttige toepassing gelden de algemene informatieverplichtingen.³¹¹ Daarnaast heeft de Verordening als doel de traceerbaarheid van afvalstromen binnen de EU te vergroten en recycling en hergebruik te vergemakkelijken.³¹² Vanaf 21 mei 2026 zullen de procedures voor de overbrenging van afval digitaal worden.³¹³ Ten slotte ambieert de Verordening om de handhaving te versterken bij de aanpak van de illegale handel in afvalstoffen.³¹⁴ Hiertoe zal er een EU-handhavingsgroep worden opgericht om de samenwerking en coördinatie tussen de lidstaten te verbeteren om zo illegale afvaltransporten op te sporen en te voorkomen.³¹⁵

³⁰⁷ SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Overbrenging van afvalstoffen: Raad keurt nieuwe regels goed’, Persbericht, 25 maart 2024, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/03/25/waste-shipments-council-signs-off-on-more-efficient-updated-rules/>.

³⁰⁸ De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) is een samenwerkingsverband bestaande uit de volgende landen: België, Canada, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, IJsland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, Zweden, Zwitserland, Australië, Chili, Colombia, Costa Rica, Estland, Finland, Hongarije, Israël, Japan, Letland, Litouwen, Mexico, Nieuw-Zeeland, Polen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië, Zuid Korea: CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK (CBS), ‘Oeso-landen’, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/17/handelsmissies-helpen-bedrijven-internationaal-op-weg/oeso-landen> (geraadpleegd in maart 2025).

³⁰⁹ Art. 40, §1-2 herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

³¹⁰ Art. 4, §1-2 *jo.* art. 5-17 (hoofdstuk 1) herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

³¹¹ Art. 4, §4-5 *jo.* art. 18 herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

³¹² DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Waste shipments’, https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-shipments_en (geraadpleegd in januari 2025).

³¹³ Overweging 28 *jo.* art. 27 herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

³¹⁴ DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘New Regulation on waste shipments enters into force’, 20 mei 2024, https://environment.ec.europa.eu/news/new-regulation-waste-shipments-enters-force-2024-05-20_en.

³¹⁵ Art. 66 herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

AFDELING III. FRANSE AANPAK

§1 AGECE-WET

99. Afvaleliminatie – In februari 2020 werd in Frankrijk de Loi Anti-Gaspillage pour une Économie Circulaire³¹⁶ (hierna: AGECE-wet) aangenomen met als doel afval en vervuiling uit de hele levenscyclus van een product te elimineren. De verplichtingen omvatten onder andere het uitfasen van plastic voor eenmalig gebruik tegen 2040, het promoten van beter afvalbeheer en het verhogen van transparantie in reclame om de consument beter te informeren. De AGECE-wet bevat ook een verbod op de vernietiging van onverkochte goederen en introduceert een repareerbaarheidsindex³¹⁷ die consumenten informeert over hoe eenvoudig een product te herstellen is.³¹⁸

100. Productinformatie – Specifiek vanaf januari 2023, vereist Décret 2022-748 AGECE (hierna: AGECE-decreet) dat grote kledingmerken – met een omzet van meer dan 50 miljoen euro – die in Frankrijk meer dan 25 000 producten verkopen, geverifieerde milieuetikettering gebruiken.³¹⁹ Voor kleinere bedrijven worden de vereisten tussen 2024 en 2025 geleidelijk ingevoerd. Het AGECE-decreet is van toepassing op producten die afval produceren, waaronder kleding en schoeisel. Bedrijven die onder het toepassingsgebied vallen, moeten consumenten informeren over de milieukwaliteiten en -kenmerken van hun producten. Dit omvat informatie over herstelbaarheid, recycleerbaarheid, duurzaamheid, mogelijkheden voor hergebruik, inhoud van gerecycleerd materiaal, gebruik van hernieuwbare bronnen, traceerbaarheid en de aanwezigheid van microplastics.³²⁰ De productinformatie moet toegankelijk zijn tijdens en na de aankoop, zoals op een

³¹⁶ Loi n° 2020-105 (Fr) 10 februari 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, JO 11 februari 2020, www.legifrance.gouv.fr (Hierna: AGECE-wet).

³¹⁷ Vanaf 2025 vervangt de duurzaamheidsindex de repareerbaarheidsindex voor bepaalde productcategorieën: MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE ET DE LA COHÉSION DES TERRITOIRES, 'Indice de durabilité', 9 april 2024, <https://www.ecologie.gouv.fr/politiques-publiques/indice-durabilite>.

³¹⁸ MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, 'La Loi Anti-Gaspillage dans le Quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?', Rapport, 2021, https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/Document_LoiAntiGaspillage%20_2020.pdf; MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE ET DE LA COHÉSION DES TERRITOIRES, 'La loi anti-gaspillage pour une économie circulaire', 17 april 2024, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>; REFASHION, 'Tout savoir sur la loi AGECE', <https://refashion.fr/pro/fr/tout-savoir-sur-la-loi-agece> (geraadpleegd op 9 mei 2024).

³¹⁹ Art. 3 Décret n° 2022-748 (Fr) 29 april 2022 relatif à l'information du consommateur sur les qualités et caractéristiques environnementales des produits générateurs de déchets, JO 30 april 2022, www.legifrance.gouv.fr (Hierna: AGECE-decreet).

³²⁰ MICHEL A., 'Actualité sur le droit de la consommation en matière d'obsolescence prématurée', *Droit de la consommation / Consumentenrecht* 1 2020, (86) 87, <http://hdl.handle.net/2078.1/229075>.

kledinglabel of webpagina. Het Decreet herhaalt ten slotte nogmaals het verbod op het gebruik van claims die producten of verpakkingen als *biologisch afbreekbaar* en *milieuvriendelijk* bestempelen.³²¹

AFDELING IV. TUSSENTIJDSE EVALUATIE

101. Deze tussentijdse evaluatie bespreekt de instrumenten die in dit hoofdstuk werden beschreven, namelijk het Voorstel herziening Afvalrichtlijn, de herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen en de AGEW-wet. Deze regelgeving wordt telkens getoetst aan de drie vooropgestelde evaluatiecriteria: *duurzaamheid* (i.), de *bescherming van de consument* (ii.) en *rechtszekerheid* (iii.) (zie *supra*, randnr. 10). Omgezet in een concrete vraag, aansluitend bij dit hoofdstuk over de afdankfase, luidt dit: “Zorgt de (nieuwe) EU-regelgeving ervoor dat de consument uiteindelijk verzekerd kan zijn dat hij een kledingstuk heeft aangekocht dat op het einde van zijn levensduur niet op een afvalberg belandt?” (zie *supra*, randnr. 6.b).

102. Voorstel Herziening Afvalrichtlijn –

- i. Programma’s voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) staan centraal in de overgang naar *duurzamere* industriële en consumentenpraktijken.³²² Waar dit mechanisme voordien werd toegepast op verpakkingen en elektronica, wordt het nu een belangrijk juridisch instrument voor de mode-industrie.³²³ Hoewel de herziening van de Afvalrichtlijn circulaire textieltechnologieën zoals vezel-naar-vezelrecycling promoot (zie *supra*, randnr. 95), ontbreken specifieke preventie-, hergebruik- en recyclingdoelstellingen.³²⁴ Dit staat in schril contrast met de EU-Strategie, die wel aandringt op verplichte doelen voor preventie, hergebruik en recycling.³²⁵ Het Voorstel

³²¹ Art. 1 AGEW-decreet.

³²² SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Waste framework directive: Council set to start talks on its revision’, Persbericht, 17 juni 2024, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/17/waste-framework-directive-council-set-to-start-talks-on-its-revision/>.

³²³ ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, ‘Pushing the boundaries of EPR policy for textiles’, Rapport, 2024, <https://emf.thirdlight.com/file/24/.ZiP8Qz.ZFIne4O.ZgPf.Zs3SDL/EPR%20Textiles%20Report%20H%2009-24.pdf>.

³²⁴ CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘Joint Statement on Extended Producer Responsibility for Textiles’, oktober 2023, https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2023/10/joint_statement_extendedproducerresponsibilityEPRfortextiles.pdf.

³²⁵ CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘Waste Framework Directive: a missed opportunity for textile recycling, but a glimmer of hope for reducing clothing dumped on the Global South’, Persbericht, 5 juli 2023, <https://changingmarkets.org/press-releases/waste-framework-directive-a-missed-opportunity-for-textile-recycling-but-a-glimmer-of-hope-for-reducing-clothing-dumped-on-the-global-south/>; EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en

van de Commissie ondermijnt daardoor initiatieven die voorrang geven aan preventie, hergebruik en recycling boven downcycling of verbranding waardoor het mogelijks de noodzakelijke transformatie naar een circulaire economie vertraagt.

- ii. Het Voorstel voorziet niet specifiek in een informatie- of transparantieplicht tegenover *consumenten*. Ze worden indirect beschermd doordat producenten verantwoordelijk gemaakt worden voor de volledige levenscyclus van textielproducten, met name het afvalbeheer. Hierdoor stelt het Voorstel consumenten niet in staat om effectief te achterhalen wat er met hun kledingstukken gebeurt op het einde van de levenscyclus.
- iii. De herziening is een stap in de goede richting, aangezien modeproducenten voor het eerst worden gedwongen verantwoordelijkheid te nemen voor hun rol in de groeiende afvalcrisis. De verduidelijking van definities heeft als doel om interpretatieverschillen tussen lidstaten te verminderen en *rechtszekerheid* te garanderen. Elke lidstaat moet echter zijn eigen UPV-systeem uitrollen wat kan leiden tot verschillen in de implementatie op nationaal niveau en vervolgens tot onzekerheden binnen de interne EU-markt. Ten slotte is het ook niet duidelijk hoeveel producenten moeten betalen aan ecomodulatie (zie *supra*, randnr. 94), wat de voorzienbaarheid ondermijnt.

103. Herziene Verordening Overbrenging Afvalstoffen –

- i. De actualisering van de Verordening Overbrenging Afvalstoffen versterkt de controle op de export van textielafval naar derde landen en de monitoring van intra-Europese afvalstromen. Dit draagt bij aan *duurzaamheid*, omdat het voorkomt dat afgedankt textiel ongereguleerd wordt overgebracht naar landen met minder strikte milieuwetten, waar het op stortplaatsen belandt of wordt verbrand. Aangezien de handel in afval aanzienlijke milieuschade kan veroorzaken, is een striktere regulering essentieel voor de houdbaarheid van het systeem.
- ii. De Verordening beoogt de transparantie in de wereldwijde handel van textielafval en gebruikt textiel te verhogen (zie *supra*, randnr. 98). Het voorziet in de monitoring van afvalexport naar OESO-landen, terwijl de export naar niet-OESO landen in principe

Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final, 8.

verboden wordt.³²⁶ Voor *consumenten* is het van belang om te weten dat de verwerking van hun afgedankte kleding op een verantwoorde manier gebeurt. Hoewel de Verordening hier indirect in voorziet door toezicht te houden op de export van textielafval, ontbreekt een transparant traceerbaarheidssysteem waarmee consumenten kunnen nagaan waar hun oude kleding terecht komt en hoe ermee wordt omgegaan.

- iii. De bepalingen in de Verordening beogen voornamelijk schadelijke exportpraktijken aan te pakken. Ze bieden daarentegen geen afdwingbare garanties dat textiel doeltreffend wordt gerecycleerd in plaats van alsnog op stortplaatsen te eindigen. Zo is er bijvoorbeeld geen verplichting voor merken om kleding recycleerbaar te maken of om terugname- en hergebruiksystemen op te zetten. Hierdoor blijft de *rechtszekerheid* voor de consument beperkt.

104. AGEW-wet –

- i. De AGEW-wet moedigt aan om onze productiemodellen te heroverwegen en legt producenten meer verantwoordelijkheid op voor de volledige levenscyclus van hun producten door hen te verplichten de inzameling, verwerking en terugwinning van afval te financieren. Het verbod op de vernietiging van onder meer onverkocht textiel (zie *supra*, randnr. 99) wil verspilling tegengaan en ervoor zorgen dat bedrijven op zoek gaan naar *duurzamere* manieren om met onverkochte voorraad om te gaan. Het Franse UPV-systeem stelt ook hogere inzameldoelstellingen in vergelijking met de EU.³²⁷ Daarentegen is de hoeveelheid kleding die op de Franse markt gebracht werd tussen 2021 en 2022 wel met 16% gestegen.³²⁸ Dit toont aan dat de Wet nog te weinig doet om overproductie effectief aan te pakken.
- ii. Om de overgang naar een circulaire economie te bevorderen, richt de Wet zich ook op *consumentenbescherming* door de transparantie te vergroten. Zo introduceert het labels

³²⁶ SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Overbrenging van afvalstoffen: Raad keurt nieuwe regels goed’, Persbericht, 25 maart 2024, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/03/25/waste-shipments-council-signs-off-on-more-efficient-updated-rules/>.

³²⁷ Inzameling: 60% tegen 2028 (van producten op de markt gebracht), recycling: 80% tegen 2027: CHANGING MARKETS FOUNDATION, ‘Joint Statement on Extended Producer Responsibility for Textiles’, oktober 2023, 2 (voetnoot 3), https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2023/10/joint_statement_extendedproducerresponsibilityEPRfortextiles.pdf.

³²⁸ L’AGENCE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE (ADEME), ‘Textiles d’habillement, linge de maison et chaussures: données 2022, juli 2024, https://librairie.ademe.fr/index.php?controller=attachment&id_attachment=3395&preview.

die de recycleerbaarheid, milieu-impact en materiaalgebruik van producten aangeven. Bovendien is de reparerbaarheidsindex een belangrijke maatregel (zie *supra*, randnr. 99), maar geldt deze voorlopig jammer genoeg alleen voor elektronische apparaten en niet voor kledij.

- iii. In de praktijk blijft er *rechtsonzekerheid* bestaan. De uitvoering van de AGECE-wet is nog niet voltooid en de effectiviteit hangt vooral af van de uitvoeringsbesluiten en toezicht op uitvoering en handhaving. In 2022 lag de hoeveelheid ingezameld textiel in de textielsector onder het streefcijfer,³²⁹ maar het niet-behalen van de doelstellingen leidde niet tot een directe sanctie.³³⁰ Automatische en vooraf geplande sancties voor het niet-behalen van doelstellingen van vermindering, hergebruik en recycling zouden de voorzienbaarheid bevorderen.

³²⁹ INSPECTION GÉNÉRALE DES FINANCES, INSPECTION GÉNÉRALE DE L'ENVIRONNEMENT ET DU DÉVELOPPEMENT DURABLE, CONSEIL GÉNÉRAL DE L'ECONOMIE, DE L'INDUSTRIE, DE L'ENERGIE ET DES TECHNOLOGIES, 'Performances et gouvernance des filières à responsabilité élargie des producteurs', Rapport, 2024, https://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/cge/filieres-rep.pdf.

³³⁰ GUILLOU A., '5 ans de la loi AGECE: grande ambition, timide application', *La Grande Conversation* 7 februari 2025, <https://www.lagrandeconversation.com/ecologie/5-ans-de-la-loi-agece-grande-ambition-timide-application/>.

HOOFDSTUK V: FASEOVERSCHRIJDENDE EVALUATIE & AANBEVELING

105. Hoofdstuk vijf maakt een overstijgende analyse waarin de interactie tussen de verschillende fases belicht wordt en aanbevelingen gedaan worden over de hele keten, van productie tot afdanking. Afdeling I geeft kort de reden voor deze geïntegreerde benadering. Voorafgaand aan de aanbeveling moet de bestaande situatie beschreven en beoordeeld worden. Aangezien dit in de eerste en tweede sub-onderzoeksvraag reeds uitvoerig gebeurde, volstaat in afdeling II een korte herhaling van de voornaamste knelpunten, telkens getoetst aan de drie vooropgestelde evaluatiecriteria: *duurzaamheid* (i.), de *bescherming van de consument* (ii.) en *rechtszekerheid* (iii.) (zie *supra*, randnr. 10). Vervolgens worden op basis daarvan fase-overschrijdende aanbevelingen gedaan in afdeling III. Bijgevolg wordt de aanbevelende onderzoeksvraag (zie *supra*, randnr. 6.d) beantwoord.

AFDELING I. GEÏNTEGREERDE BENADERING

106. Holistische aanpak – De voorgaande drie hoofdstukken hebben de regelgeving per fase besproken en geëvalueerd, maar deze fases staan niet los van elkaar. De fast-fashion waardeketen vormt één proces. De fases zijn onderling verbonden en hebben invloed op elkaar: zo beïnvloedt bijvoorbeeld het ontwerp van een kledingstuk (productiefase) hoe recycleerbaar het later is (afdankfase) en beïnvloeden transparante duurzaamheidslabels (communicatiefase) zowel de bedrijfspraktijken (productiefase) als de consument. De gebrekkige samenhang tussen de regelgeving in de verschillende fases kan problemen veroorzaken en daarom is een geïntegreerde benadering in de regulering vereist.

AFDELING II. REFLECTIE OP DE HUIDIGE REGELGEVING

107. Knelpunten –

- i. Het huidige lineaire systeem wordt op dit moment te weinig uitgedaagd door de regelgeving. Zo is de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voornamelijk gericht op het voorkomen en herstellen van aangerichte schade, maar pakt het niet de structurele economische prikkels aan die overproductie en -consumptie in stand houden (zie *supra*, randnr. 58.i). Hierdoor blijven consumenten blootgesteld aan een markt die fast-fashion onderhoudt. Bovendien ontbreken er nog dwingende normen die het

gebruik van *duurzame* materialen moeten verzekeren (zie *supra*, randnr. 57.iii) en worden er nog geen specifieke verplichte preventie-, hergebruik- en recyclingdoelstellingen opgelegd (zie *supra*, randnr. 102.i).

- ii. In theorie lijkt de *consument* in staat gesteld om bewustere keuzes te maken. Veel hangt echter af van de haalbaarheid voor bedrijven om hun toeleveringsketen in kaart te brengen en de precieze invulling van de *ecodesign-criteria*, alsook van de effectieve controle op de juistheid van de informatie in het productpaspoort en de betrouwbaarheid van groene claims om misleiding tegen te gaan. Bovendien wordt nog niet voorzien in een transparant systeem om na te gaan waar afgedankte kleding uiteindelijk terechtkomt op het einde van de levenscyclus (zie *supra*, randnr. 103.ii). Het gebrek aan duidelijke en afdwingbare verplichtingen tegenover producenten leidt tot een minder optimale bescherming van de consument. Zo legt bijvoorbeeld de Richtlijn Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven inspanningsverbintenissen op wat een lagere graad van bescherming biedt in vergelijking met resultaatsverbintenissen (zie *supra*, randnr. 58.ii). Tevens bevinden sommige wetgevingsinitiatieven zich ook nog in het wetgevend proces waardoor de daadwerkelijke bescherming van de consument nog op zich laat wachten (zie *supra*, randnr. 80.ii).
- iii. De knelpunten in de huidige regelgeving op het vlak van *rechtszekerheid* hebben ten eerste te maken met een gebrek aan harmonisatie op EU-niveau. Zo bestaat er nog geen verplichte PEF-methode waardoor het risico op een verscheidenheid aan methodes om groene claims te staven blijft bestaan (zie *supra*, randnr. 80.iii). Verder wordt elke lidstaat verplicht een eigen UPV-systeem op te zetten en dit kan vervolgens voor verschillen zorgen bij de implementatie op nationaal niveau (zie *supra*, randnr. 102.iii). Het voorstel om *fast-fashion* zwaarder te belasten ligt momenteel ook enkel in Frankrijk op tafel, wat een gelijk speelveld in de weg kan staan voor modebedrijven actief op de interne markt (zie *supra*, randnr. 59.iii). Evenzeer hangt de handhaving van regelgeving tegen *greenwashing* in de eerste plaats af van nationale autoriteiten. Zonder een centraal handhavingsmechanisme kan dit leiden tot ongelijke niveaus van controle en sancties (zie *supra*, randnr. 80.iii). Ten tweede komt de *rechtszekerheid* in het gedrang doordat bepaalde regelgeving louter een beleidskader vormt of pas in de toekomst bindende verplichtingen bevat, aangezien de omzettingsperiodes in nationale wetgeving vaak enkele jaren beslaan. De concrete invulling en impact hangen dikwijls af van de

gedelegeerde handelingen, de nationale implementatie en de bereidheid van bedrijven, wat de voorzienbaarheid en duidelijkheid ondermijnt (zie *supra*, randnr. 57.iii, 58.iii, 59.iii). Ten slotte rijst er rechtsonzekerheid over de kostprijs die de aanpassingen met zich meebrengen en de mogelijke steun van lidstaten aan bedrijven, met name aan kmo's. Hierbij gaat het dan om de kost om te voldoen aan de certificering of staving van groene claims (zie *supra*, randnrs. 80-81.iii) en de ecomodulatie in het kader van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (zie *supra*, randnr.102.iii).

- 108. (Gebrekkige) samenhang** – Er bestaan ook lacunes door de gebrekkige samenhang tussen de fases. Zo zijn sommige materialen moeilijk of niet recycleerbaar (afdankfase) maar bestaan er geen verplichtingen om circulair te ontwerpen (productiefase). Consumenten krijgen in de communicatiefase wel informatie mee over de milieueffecten van hun kledingstuk (productiefase) maar te weinig info over de opties aan het einde van de levenscyclus (afdankfase). Ten slotte ontbreekt er momenteel uitwisseling van feedback tussen de recycling van kleding (afdankfase) en de productontwikkeling (productiefase).

AFDELING III. AANBEVELINGEN

- 109. Suggesties** – Alleen wanneer individuen, bedrijven en overheden zich bewust zijn van de blijvende invloed van dagelijkse handelingen op de wereld, kan de weg worden vrijgemaakt voor radicale veranderingen in leef- en productiepatronen.³³¹ Het is daarbij belangrijk dat wetgevers niet op één fase focussen maar de fast-fashionketen globaal bekijken en oplossingen voorstellen die alle stakeholders meenemen zodat ze verantwoord handelen in elk stadium van de waardeketen. Als maatregel tegen overconsumptie kan inspiratie worden gehaald uit Frankrijk door een belasting op fast-fashion in te voeren. Dit kan consumenten indirect sturen naar *duurzamer* koopgedrag. Anderzijds kunnen fiscale voordelen voor recycleerbare kleren een positief alternatief bieden. Echter, niet enkel de consument moet geresponsabiliseerd worden, maar ook de industrie moet financieel geprikkeld worden. Om overproductie aan te pakken, kan er gekeken worden naar uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, meer bepaald de ecomodulatie. In plaats van dat dit laatste een louter punitieve administratieve bijdrage vormt, zou het meer preventief een prijsprikkel moeten geven die aanzet tot duurzaamheid. Zo zou de ecomodulatie

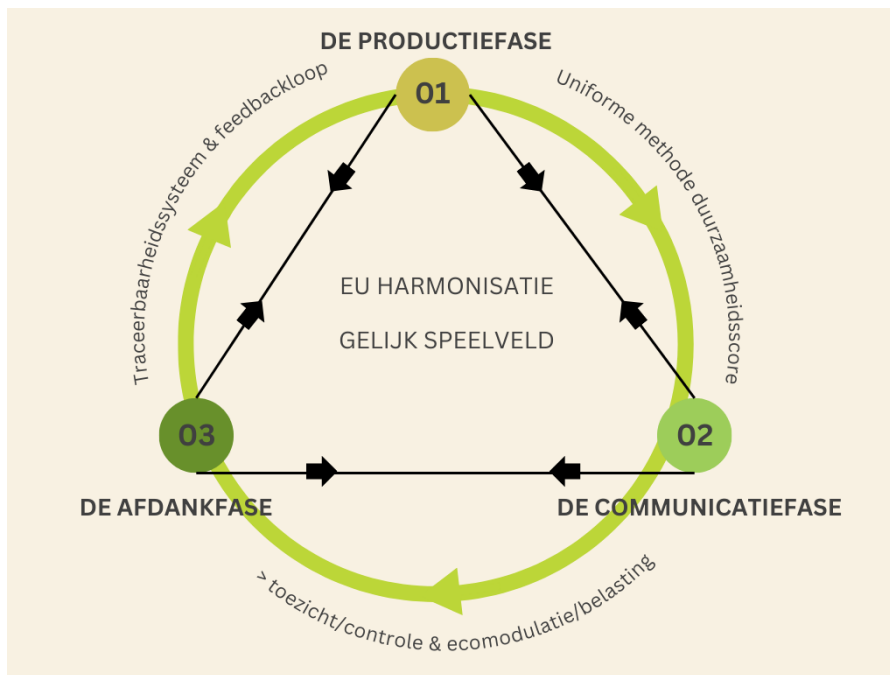
³³¹ LIU H. en RACCO A., 'The Global Impact of Fast Fashion' in R.L. YOUNG (ed.), *Climate Change Education: Reimagining the Future with Alternative Forms of Storytelling*, Lexington Books, 2022, 153.

progressief gekoppeld kunnen worden aan een volumecriterium waarbij de bijdragekosten stijgen naarmate een merk een hoger aantal fast-fashion artikelen jaarlijks op de markt brengt.³³² Om de *bescherming van de consument* nog meer te versterken moeten er op korte termijn concrete en afdwingbare verplichtingen ingevoerd worden over onder meer afvalpreventie en -beheer en duurzame designvereisten van kledingstukken. Om *rechtszekerheid* te garanderen en bedrijven op gelijke voet te behandelen, is harmonisatie op EU-niveau essentieel. Traceerbaarheidssystemen voor textielafval moeten afdwingbaar worden en duurzaamheidsscores moeten op basis van een verplichte uniforme methodologie voor kleding en schoeisel berekend worden. Controle en beloningen – de *stick- and carrot-approach*³³³ – moeten gecombineerd worden, waarbij bedrijven die investeren in circulaire modellen bijvoorbeeld subsidies of belastingvoordelen ontvangen. Tegelijkertijd zorgt een striktere handhaving op EU-niveau ervoor dat regelgeving niet vrijblijvend is en greenwashing effectief wordt aangepakt. Net zoals er voor de Richtlijn Passende Zorgvuldigheid in het Bedrijfsleven op EU-niveau een Europees Netwerk van Toezichthoudende Autoriteiten bestaat, zou er in een gelijkaardig mechanisme voorzien moeten worden voor een gecoördineerd toezicht op groene claims tussen de lidstaten. De EU moet ten slotte inzetten op de financiële ondersteuning, opleiding en organisatorische en technische bijstand van kmo's en lokale spelers bij de transitie zodat grote spelers hen niet uit de markt wegconcurreren.

110. Figuur – Visueel kan dit als volgt worden voorgesteld (zie *infra*, figuur 3): een cirkel met aan de binnenkant een driehoek waarvan elke hoek een fase vormt. Het is namelijk de ambitie om de fast-fashion waardeketen om te vormen tot een cirkel. In plaats van het huidige lineaire model primeert een circulaire aanpak waarin de fases elkaar telkens opvolgen. De driehoek aan de binnenkant toont aan dat elke fase en de bijhorende specifieke regelgevingen elkaar voortdurend beïnvloeden. Zo loopt er een pijl van de productie- naar de communicatie- en afdankfase en omgekeerd. Ondanks de chronologische volgorde is er dus een wisselwerking en staan de regelgevingen in de keten nooit los van elkaar.

³³² CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'Joint Statement on Extended Producer Responsibility for Textiles', oktober 2023, https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2023/10/joint_statement_extendedproducerresponsibilityEPRfortextiles.pdf.

³³³ VERHOEVEN, A. (EUROPESE COMMISSIE), 'The future of EU regulation: the case of corporate responsibility and sustainability', Lezing (Aula DV3 01.01), 19 februari 2025.



Figuur 3 – Aanbevelingen binnen de drie fases van de fast-fashion waardeketen.

111. Toelichting bij figuur – Centraal staat harmonisatie op EU-niveau om een gelijk speelveld te creëren voor alle spelers op de interne markt. Zo verhindert strengere regelgeving in één land dat er maatregelen omzeild worden en zo oneerlijke concurrentie ontstaat. Tussen fase 1 en 2 is er nood aan een gestandaardiseerde methode om de duurzaamheidscore van kleding en schoeisel te berekenen, aan de hand waarvan dan vervolgens gecommuniceerd kan worden. Strikte ecodesign-vereisten voor kleren introduceren, zodat consumenten weten of een product echt met duurzame materialen gemaakt is, zou overigens de bescherming van de consument optimaliseren. Vervolgens kan een positieve verplichting om over de voordelen van het langer gebruik van producten te communiceren een aanvulling vormen op de bestaande negatieve verplichtingen en kan het bedrijven aansporen om nog meer in te zetten op duurzaam productontwerp. Tussen fase 2 en 3 is er voortdurend toezicht en controle nodig op de informatie die bedrijven verspreiden over hun producten om transparantie te garanderen. Hier kan gewerkt worden met beloningen in de vorm van subsidies voor de bedrijven die de regels gehoorzamen en met boetes voor overtredingen. Op EU-niveau kan er gedacht worden aan de creatie van een centraal orgaan om de controle op groene claims te harmoniseren. Tevens zou er een fast-fashion belasting op EU-niveau kunnen geïntroduceerd worden om overconsumptie aan te pakken. Als tegenhanger om de industrie meer verantwoordelijk te stellen, kan er een volumecriterium aan de kost van de ecomodulatie gekoppeld worden. Tussen fase 3 en 1

zouden er afdwingbare regels moeten komen die traceerbaarheidssystemen verplichten. Hieraan gaat vooraf dat bedrijven hun hele toeleveringsketen in beeld moeten brengen wat initieel een uitdaging kan vormen maar op langere termijn een noodzaak is. Daarnaast moet er een feedbackloop bestaan waarbij data, die verkregen worden bij het recyclingproces in fase 3, gebruikt worden bij het ontwerp van nieuwe kledingstukken in fase 1. Hierop moet ten slotte ook controle gehouden worden.

BESLUIT

- 112. Centrale onderzoeksvraag** – De fast-fashion industrie brengt uitdagingen met zich mee in elke fase van de waardeketen. In de productiefase leidt het gebruik van goedkope synthetische vezels tot grote afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en uitstoot van microplastics. Tijdens de communicatiefase worden consumenten geconfronteerd met misleidende duurzaamheidsclaims. In de afdankfase ontbreken duidelijke garanties dat textiel effectief wordt hergebruikt of gerecycleerd in plaats van te eindigen op stortplaatsen. Deze tekortkomingen roepen de vraag op in hoeverre de huidige wetgeving op Europees niveau bijdraagt aan een duurzaam en circulair textielbeleid, met aandacht voor het rechtszekerheidsbeginsel en bescherming van de consument. Dit vormt dan ook de centrale onderzoeksvraag van deze thesis: “Maakt het huidige juridisch kader van de EU een transparante en duurzame fast-fashion waardeketen, specifiek met betrekking tot de productie-, de communicatie- en de afdankfase, mogelijk?”
- 113. Out of (fast-)fashion** – De fast-fashion industrie wordt gekenmerkt door een lineair bedrijfsmodel dat gebaseerd is op overproductie en -consumptie. Dit heeft tal van nefaste gevolgen op het milieu die op hun beurt een bedreiging vormen voor de toekomst van Europa en de wereld. Tot voor kort was de kledingsector een van de minst gereguleerde sectoren en hadden grote spelers vrij spel. De ambitieuze initiatieven van de Europese Commissie willen hier verandering in brengen door de productie en consumptie van textiel duurzamer te maken en een gelijk speelveld te creëren. Ze hebben tot doel om fast-fashion *out of fashion* te halen.
- 114. Bevindingen per fase** – Initiatieven zoals de Ecodesign Verordening, het Voorstel voor een Richtlijn Groene Claims en voor een herziening van de Afvalrichtlijn tonen aan dat er op Europees niveau stappen worden gezet om de mode-industrie duurzamer en transparanter te maken. Daarnaast bieden nationale initiatieven zoals het Franse Anti Fast-fashion wetsvoorstel inspiratie voor verdere hervormingen. De analyses tonen echter aan dat er in elke fase tekortkomingen bestaan die een transitie naar een duurzamer model bemoeilijken. In de productiefase blijkt dat bedrijven nog maar weinig verplichtingen hebben om hun productieproces, en dus het productontwerp, te verduurzamen. In de communicatiefase hangt veel af van de effectiviteit van de controle op de groene claims maar bestaat er geen centrale autoriteit op EU-niveau om het toezicht en de sancties te

coördineren. Ook bestaan er momenteel vooral negatieve communicatieverplichtingen waarbij bepaalde claims verboden zijn, maar zijn er nog geen positieve verplichtingen om over duurzame productie te moeten communiceren. Evenzeer kent de afdankfase nog geen transparant traceerbaarheidssysteem en kampt het met een gebrek aan juridische verplichtingen, waardoor afgedankte kledij nog onvoldoende wordt gerecycleerd.

115. Holistische reflectie en aanbeveling – Op dit moment daagt de wetgeving het lineaire systeem onvoldoende uit. Hoewel de Ecodesign Verordening potentieel heeft om productieprocessen te verduurzamen, zijn de criteria niet afdwingbaar totdat er een gedelegeerde handeling komt. Ondanks dat er kleine lokale ondernemingen zijn die wel willen meedoen aan een circulaire economie, blijft het gevaar bestaan dat de Primarks en Temu's van deze wereld de status quo proberen te behouden. De productie- en consumptieomvang zouden dus wettelijk ingedijkt moeten worden en hiertoe kan gedacht worden aan een belasting op fast-fashion en een koppeling van de ecomodulatie aan een volumecriterium. Het valt toe te juichen dat de wetgeving bepaalde claims over duurzaamheid resoluut verbiedt om valse claims onmogelijk te maken, maar er zouden ook positieve communicatieverplichtingen over het productontwerp en de opties aan het einde van de levenscyclus de consumentenbescherming ten goede komen. Verder moet de harmonisatie versterkt worden op het vlak van toezicht en controle op de naleving van de regelgeving. Daarnaast is de traceerbaarheid van het traject van een kledingstuk en de feedbackloop tussen de fases een blijvend aandachtspunt. Tot slot speelt financiële steun vanuit Europa aan kmo's een belangrijke rol om te verhinderen dat ze uit de markt weggeconcurrerd worden.

116. Breder perspectief en de toekomst – Hoewel de mode-industrie een zeer grote ecologische impact heeft, schept dit ook mogelijkheden om een voorbeeldrol aan te nemen ten opzichte van andere sectoren. De bevindingen moeten gezien worden in het breder kader van de Europese Green Deal en het Actieplan voor de Circulaire Economie. Ondanks stappen in de goede richting, staat de wetgever voor de blijvende uitdaging om de negatieve effecten op het milieu in te perken zonder innovatie en economische groei af te remmen. Aangezien het onderwerp actueel is, valt in de nabije toekomst nog veel verandering te verwachten. De werkelijke impact van de nieuwe regelgeving zal pas na verloop van tijd duidelijk worden. Verdere regelgeving zou duurzame productie kunnen stimuleren, bijvoorbeeld via financiële prikkels en strengere minimumnormen. Overigens kan

technologische vooruitgang een cruciale rol spelen in het verhogen van transparantie in de productieketen door bijvoorbeeld de digitale productpaspoorten te verbeteren.

117. Tot slot – Hoewel er wettelijke bepalingen bestaan die een circulaire textielindustrie ondersteunen en bepaalde vormen van greenwashing tegengaan, bestaan er nog veel onzekerheden die een duurzame fast-fashion waardeketen verhinderen. De werkelijke impact van regelgeving met betrekking tot fast-fashion is afhankelijk van de gedelegeerde handelingen, de effectieve implementatie en de kwaliteit van toezicht. Deze thesis concludeert daarom dat hoewel een ‘groene’ fast-fashion waardeketen door de vele ambitieuze wetgevende initiatieven niet zo utopisch lijkt als vroeger, er toch nog concretere stappen op korte termijn moeten genomen worden om dit einddoel daadwerkelijk als optie te beschouwen. Tot slot rijst dan de vraag hoe ingrijpend deze stappen kunnen zijn zonder dat ze de concurrentiepositie van de EU als afzetmarkt ondermijnen.

BIBLIOGRAFIE

WETGEVING

§1 (Voorstellen voor) Europese Richtlijnen

EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937, COM(2022) 71 final.

EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, COM(2022) 142 final.

EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de staving en het communiceren van uitdrukkelijke milieucclaims (richtlijn groene claims), COM(2023) 166 final.

EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen, COM(2023) 420 final.

EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Richtlijnen 2006/43/EG, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 en (EU) 2024/1760 wat betreft bepaalde vereisten inzake duurzaamheidsrapportering door ondernemingen en passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven, COM(2025) 81 final.

Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt en tot wijziging van Richtlijn 84/450/EEG van de Raad, Richtlijnen 97/7/EG, 98/27/EG en 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad en van Verordening (EG) nr. 2006/2004 van het Europees Parlement en de Raad, PB.L. 149/22, 11.6.2005.

Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen, PB.L. 312/13, 22.11.2008.

Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten, PB.L. 285/10, 31.10.2009.

Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van

Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb.L.* 306/64, 22.11.2011.

Richtlijn (EU) 2018/851 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen, *Pb.L.* 150/109, 14.6.2018.

Richtlijn (EU) 2022/2464 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 537/2014, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Richtlijn 2013/34/EU, met betrekking tot duurzaamheidsrapportering door ondernemingen, *Pb.L.* 322/15, 16.12.2022.

Richtlijn (EU) 2024/825 van het Europees Parlement en de Raad van 28 februari 2024 tot wijziging van de Richtlijnen 2005/29/EG en 2011/83/EU wat betreft het versterken van de positie van de consument voor de groene transitie door middel van betere informatie en door middel van bescherming tegen oneerlijke praktijken, *Pb.L.* 2024/825, 6.3.2024.

Richtlijn (EU) 2024/1760 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 en Verordening (EU) 2023/2859, *Pb.L.* 2024/1760, 5.7.2024.

§2 (Voorstellen voor) Europese Verordeningen

EUROPESE COMMISSIE, Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de overbrenging van afvalstoffen en tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1257/2013 en (EU) 2020/1056, COM(2021) 709 final.

Verordening (EG) Nr. 1013/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen, *Pb.L.* 190, 12.7.2006.

Verordening (EU) 2024/1157 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 betreffende de overbrenging van afvalstoffen, tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1257/2013 en (EU) 2020/1056 en tot intrekking van Verordening (EG) nr.1013/2006, *Pb.L.* 2024/1157, 30.4.2024.

Verordening (EU) 2024/1781 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten, tot wijziging van Richtlijn (EU) 2020/1828 en Verordening (EU) 2023/1542, en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG, *Pb.L.* 2024/1781, 28.6.2024.

§3 Andere Europese instrumenten

EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, De Europese Green Deal, COM(2019) 640 final.

EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, Een nieuw actieplan voor een circulaire economie Voor een schoner en concurrerende Europa, COM(2020) 98 final.

EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, Een nieuw industriestrategie voor Europa, COM(2020) 102 final.

EUROPESE COMMISSIE, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, COM(2022) 141 final.

EUROPESE COMMISSIE, Commission staff working document, Impact Assessment Report accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directives 2005/29/EC and 2011/83/EU as regards empowering consumers for the green transition through better protection against unfair practices and better information, SWD(2022) 85 final.

EUROPESE COMMISSIE, Commission staff working document, Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital textiles ecosystem, SWD(2022) 105 final.

§4 (Voorstellen voor) Franse wetgeving

Code de la consommation (Fr), version 2025, www.legifrance.gouv.fr.

Code de l'environnement (Fr), version 2025, www.legifrance.gouv.fr.

Décret n° 2022-748 (Fr) 29 april 2022 relatif à l'information du consommateur sur les qualités et caractéristiques environnementales des produits générateurs de déchets, *JO* 30 april 2022, www.legifrance.gouv.fr.

Loi n° 2020-105 (Fr) 10 februari 2020 relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire, *JO* 11 februari 2020, www.legifrance.gouv.fr.

Loi n° 2021-1104 (Fr) 22 augustus 2021 portant lutte contre le dérèglement climatique et renforcement de la résilience face à ses effets, *JO* 24 augustus 2021, www.legifrance.gouv.fr.

Proposition de loi n° 2129 (Fr) visant à réduire l'impact environnemental de l'industrie textile, neergelegd op 30 januari 2024, www.assemblee-nationale.fr/.

Proposition de loi n° 258 (Fr) visant à réduire l'impact environnemental de l'industrie textile, aangenomen op 14 maart 2024, www.assemblee-nationale.fr/.

RECHTSLEER

§1 Tijdschriftartikels

ALIZADEH L., LISCIO M.C. en SOSPIRO P., 'The phenomenon of greenwashing in the fashion industry: A conceptual framework', *Sustainable Chemistry and Pharmacy* 37 2024, 101416, 1-12, DOI: 10.1016/j.scp.2023.101416.

AMATUCCI C. en MOLLO G., 'EU v. Greenwashing: the reliability of environmental claims to safeguard green consumerism', *Revue Lexsociété* 2024, 1-17.

BICK R., HALSEY E. en EKENGA C.C., 'The global environmental injustice of fast fashion', *Environ Health* 17 2018, 1-4, DOI: 10.1186/s12940-018-0433-7.

BREWER M.K., 'Slow Fashion in a Fast Fashion World: Promoting Sustainability and Responsibility', *Laws* 8 (4), 24 2019, 1-9, DOI: 10.3390/laws8040024.

BUENO N., BERNAZ N., HOLLY G. en MARTIN-ORTEGA O., 'The EU Directive on Corporate Sustainability Due Diligence (CSDDD): The Final Political Compromise', *Business and Human Rights Journal* 9(2) 2024, 294-300, DOI: 10.1017/bhj.2024.10.

CAUFFMAN C., 'De Consumer empowermentrichtlijn. Over groene claims, zwarte handelspraktijken en grijze zones', *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken* 3 2024, 110-114.

CENTOBELLI P., ABBATE S., NADEEM S.P. en GARZA-REYES J.A., 'Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective', *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry* 38: 100684 2022, 1-9, DOI: 10.1016/j.cogsc.2022.100684.

CERDAN C., GAZULLA C., RAUGEI M., MARTINEZ E. en FULLANA-I-PALMER P., 'Proposal for new quantitative eco-design indicators: a first case study', *J. Clean. Prod.* 17(18) 2009, 1638-1643.

CORTE P., 'The Proposal of a Green Claims Directive', *European Food and Feed Law Review* 18(3) 2023, 152-156.

- CROFTON S. en DOPICO L., 'Zara-Inditex and the growth of fast fashion', *Essays in Economic & Business History* 25 2007, 41-54.
- EVANS L., 'The Green Claims Directive: The Future Legal Framework for Advertising with Environmental Claims', *European Food and Feed Law Review* 19(4) 2024, 174-187.
- FEINSTEIN N., 'Learning from Past Mistakes: Future Regulation to Prevent Greenwashing', *Boston College Environmental Affairs Law Review* 2012, 1-29, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2137234>.
- FONT C.M. en FONT X., 'Fast fashion consumption as a female competition strategy: implications for sustainable consumption', *Journal of Fashion Marketing and Management* 29(2) 2025, 198-213, DOI: 10.1108/JFMM-03-2023-0063.
- FRANCO M.A., 'Circular economy at the micro level: a dynamic view of incumbents' struggles and challenges in the textile industry', *J Clean Prod* 168 2017, 833-845, DOI: 10.1016/j.jclepro.2017.09.056.
- GOWOREK H., FISHER T., COOPER T., WOODWARD S. en HILLER A., 'The sustainable clothing market: An evaluation of potential strategies for UK retailers', *International Journal of Retail & Distribution Management* 40(12) 2012, 935-955.
- HAMSTER J.E.S., 'Het voorstel van de Europese Commissie voor een richtlijn inzake passende zorgvuldigheid op het gebied van duurzaamheid: een kritische verkenning', *Maandblad voor Ondernemingsrecht* 8(5-6) 2022, 150-159, DOI: 10.5553/MvO/245231352022008005004.
- HELSEL, S., 'The truth is always in style: targeting greenwashed advertising in the fashion industry', *Sustainable Development Law & Policy* 21(2) 2021, 15-16.
- JOY A., SHERRY J.F., VENKATESH A., WANG J. en CHAN R., 'Fast Fashion, Sustainability, and the Ethical Appeal of Luxury Brands', *Fashion Theory* 16(3) 2012, 273-295, DOI: 10.2752/175174112X13340749707123.
- JUNG S. en JIN B., 'Sustainable Development of Slow Fashion Businesses: Customer Value Approach', *Sustainability* 8(6): 540 2016, 1-15, DOI: 10.3390/su8060540.
- JUNG S. en DOWSE M., 'Key Aspects of the Green Claims Directive Proposal', *Journal of European Consumer and Market Law* 13(1) 2024, 11-23.
- KARAOSMAN H., PERRY P., BRUN A. en MORALES-ALONSO G., 'Behind the runway: Extending sustainability in luxury fashion supply chains', *Journal of Business Research* 117 2020, 652-663, DOI: 10.1016/j.jbusres.2018.09.017.

- KEIRSBILCK B., ‘Empowering Consumers for the Green Transition: Overview of Directive (EU) 2024/825’, *Journal of European Consumer and Market Law* 13(5) 2024, 205-217.
- KEIRSBILCK B. en TERRY E., ‘Duurzaamheid en consumentenrecht’, *R.D.C.-T.B.H.* 10 2021, 433-494.
- KEIRSBILCK B. en TERRY E., ‘Milieuclaims – tussen greenwashing en greenhushing – recente ontwikkelingen’, *D.C.C.R.* 2 2024, 21-46.
- LEGERE A. en KANG J., ‘The role of self-concept in shaping sustainable consumption: a model of slow fashion’, *J Clean Prod* 258: 120699 2020, DOI: 10.1016/j.jclepro.2020.120699.
- MCNEILL L. en MOORE R., ‘Sustainable fashion consumption and the fast fashion conundrum: fashionable consumers and attitudes to sustainability in clothing choice’, *International journal of consumer studies* 39(3) 2015, 212-222, DOI: 10.1111/ijcs.12169.
- MEYERMANS SPELMANS E., ‘Ecodesign XL: van energie-efficiëntie naar een circulaire economie in de textielindustrie’, *Nederlands tijdschrift voor Europees Recht* 30(5-6) 2024, 91-97, DOI: 10.5553/NtER/138241202024030005001.
- MICHEL A., ‘Actualité sur le droit de la consommation en matière d’obsolescence prématurée’, *Droit de la consommation / Consumentenrecht* 1 2020, 86-92, <http://hdl.handle.net/2078.1/229075>.
- MORAN C.A., EICHELMANN E. en BUGGY C.J., ‘The challenge of “Depeche Mode” in the fashion industry – Does the industry have the capacity to become sustainable through circular economic principles, a scoping review’, *Sustainable Environment* 7(1) 2021, 1-16, DOI: 10.1080/27658511.2021.1975916.
- MUNIR S. en MOHAN V., ‘Consumer perceptions of greenwashing: lessons learned from the fashion sector in the UAE’, *Asian Journal of Business Ethics* 11 2022, 1-44, DOI: 10.1007/s13520-021-00140-z.
- NIINIMÄKI K., PETERS G., DAHLBO H., PERRY P., RISSANEN T. en GWILT A., ‘The environmental price of fast fashion’, *Nature Reviews: Earth Environ* 1 2020, 189-200, DOI: 10.1038/s43017-020-0039-9.
- OLIVAR APONTE N., HERNÁNDEZ GÓMEZ J., TORRES ARGÜELLES V. en SMITH E.D., ‘Fast fashion consumption and its environmental impact: a literature review’, *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 20(1) 2024, 1-24, DOI: 10.1080/15487733.2024.2381871.

- PAPASOLOMOU I., MELANTHIOU Y. en TSAMOURIDIS A., 'The fast fashion vs environment debate: Consumers' level of awareness, feelings, and behaviour towards sustainability within the fast-fashion sector', *Journal of marketing communications* 29(2) 2023, 191-209, DOI: 10.1080/13527266.2022.2154059.
- PASCAL A., 'Bilan et perspectives pour des droits à une consommation durable', *R.E.D.C.* 2024/3, 427-446.
- PERRY P., WOOD S. en FERNIE J., 'Corporate social responsibility in garment sourcing networks: factory management perspectives on ethical trade in Sri Lanka', *J. Bus. Ethics* 130 2015, 737-752, DOI: 10.1007/s10551-014-2252-2.
- ROELOFS J. en FILEMON A-F., 'Europese Commissie stelt nieuwe regels voor tegen greenwashing', *Nederlands Juristenblad* 37 2023, 3240-3245, <https://www.hsleiden.nl/media/3446>.
- ROOZEN I. en RAEDTS M., 'The power of negative publicity on the fast fashion industry', *Journal of Global Fashion Marketing* 11(4) 2020, 380-396, DOI: 10.1080/20932685.2020.1798802.
- SAMMONS E., "'Green' is the New Black: Enforcing Consumer Protection Laws against Greenwashing in the Fashion Industry", *Emory International Law Review* 38(1) 2024, 191-232.
- SANDIN G. en PETERS G.M., 'Environmental impact of textile reuse and recycling – A review', *J Clean Prod* 184 2018, 353-365, DOI: 10.1016/j.jclepro.2018.02.266.
- SCOONES I., 'Sustainability', *Development in Practice* 17(4) 2007, 589-596, DOI: 10.1080/09614520701469609.
- SHIRVANIMOGHADDAM K., MOTAMED B., RAMAKRISHNA S. en NAEBE M., 'Death by waste: Fashion and textile circular economy case', *Science Of The Total Environment* 718 2020, 137317, DOI: 10.1016/j.scitotenv.2020.137317.
- SINGH Z., 'Health status of textile industry workers: prevalence and socioeconomic correlates of different health problems', *Public Health and Preventive Medicine* 1(3) 2015, 137-143, <http://files.aiscience.org/journal/article/pdf/70260043.pdf>.
- SPELMANS E.M. en PETERS J., 'The True Price of Fast Fashion: How the Green Deal Can Contribute to Better Labour Conditions in the Fashion Industry', *Revue des Affaires Européennes* (3) 2023, 753-769.

§2 Verzamelwerken

- BASSETT N., 'Sustainable Fashion Through Circular Business Innovations: New Business Models Reduce Waste' in MATTHES, A., BEYER, K., CEBULLA, H., ARNOLD, M.G. en SCHUMANN, A. (eds.), *Sustainable Textile and Fashion Value Chains: Drivers, Concepts, Theories and Solutions*, Springer, 2021, 287-297 p.
- BECKER-OLSEN K. en POTUCEK S., 'Greenwashing' in IDOWU, S.O., CAPALDI, N., ZU, L. en GUPTA, A.D. (eds.), *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility*, Springer, 2013, 1318-1323 p., DOI: 10.1007/978-3-642-28036-8_104.
- BERBERYAN Z., JASTRAM S.M. en FRIEDMAN B.A., 'Drivers and obstacles of ethical fashion consumption' in HEUER, M. en BECKER-LEIFHOLD, C. (eds.), *Eco-Friendly and Fair: Fast Fashion and Consumer Behaviour*, Taylor & Francis Group, 2017, 36-48 p., DOI: 10.4324/9781351058353.
- CANDELORO D., 'Sustainability in Fast Fashion Era: The Jan 'N June Case' in CHAN H.-L. en REN S. (eds.), *Operations Management in the Era of Fast Fashion: Technologies and Circular Supply Chains*, Springer, 2022, 9-27 p., DOI: 10.1007/978-981-19-1177-4_2.
- CARO F. en MARTINEZ-DE-ALBENIZ V., 'Fast Fashion: Business Model Overview and Research Opportunities' in AGRAWAL, N. en SMITH, S.A. (eds.), *Retail Supply Chain Management: Quantitative Models and Empirical Studies*, Springer, 2014, 237-264 p., DOI: 10.1007/978-1-4899-7562-1_9.
- CARRONE N.P., 'Traceability and Transparency: A Way Forward for SDG 12 in the Textile and Clothing Industry' in GARDETTI, M.A. en MUTHU, S.S. (ed.), *The UN Sustainable Development Goals for the Textile and Fashion Industry*, Springer, 2020, 1-21 p., DOI: 10.1007/978-981-13-8787-6.
- DERWANZ H., 'Looking backwards and forwards in sustainable fashion: A comparison of two social enterprises to circulate used clothes' in HEUER M. en BECKER-LEIFHOLD C. (eds.), *Eco-Friendly and Fair: Fast Fashion and Consumer Behaviour*, Taylor & Francis Group, 2017, 92-100 p., DOI: 10.4324/9781351058353.
- GARG P., 'Introduction to Fast Fashion: Environmental Concerns and Sustainability Measurements' in SHUKLA, V. en KUMAR, N. (eds.), *Environmental Concerns and Sustainable Development*, Springer, 2020, 409-427 p., DOI: 10.1007/978-981-13-6358-0_18.
- GODLEY A., 'The Sewing Machine' in POUILLARD, V. en DUBÉ-SENÉCAL, V., *The Routledge History of Fashion and Dress, 1800 to the Present*, Routledge, 2023, 17-42 p.

- GUPTA S. en GENTRY J.W., ‘Evaluating fast fashion: Examining its micro and macro perspective’ in HEUER, M. en BECKER-LEIFHOLD, C. (eds.), *Eco-Friendly and Fair: Fast Fashion and Consumer Behaviour*, Taylor & Francis Group, 2017, 15-24 p., DOI: 10.4324/9781351058353.
- HAEGGBLOM J. en BUDDE I., ‘Circular Design as a Key Driver for Sustainability in Fashion and Textiles’ in MATTHES A., BEYER, K., CEBULLA, H., ARNOLD M.G., en SCHUMANN A. (eds.), *Sustainable Textile and Fashion Value Chains: Drivers, Concepts, Theories and Solutions*, Springer, 2021, 35-47 p., DOI: 10.1007/978-3-030-22018-1_3.
- INDRIANINGSIH A.W. en DARSIH C., ‘Natural Coloring Agents in Raising Awareness of Indonesian Textile Industry Sustainability and the Role of Corporate Social Responsibility: Health and Environmental Aspects’ in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, 1-13 p., DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_1.
- JOY A. en PEÑA C., ‘Sustainability and the Fashion Industry: Conceptualizing Nature and Traceability’ in HENNINGER C.E., ALEVIZOUH P.J., GOWOREK H. en RYDING, D. (eds.), *Sustainability in Fashion: A Cradle to Upcycle Approach*, Palgrave Macmillan, 2017, 31-54 p., DOI: 10.1007/978-3-319-51253-2_3.
- KANER G., ‘Greenwashing: How Difficult It Is to Be Transparent to the Consumer—H&M Case Study’ in MUKONZA C., HINSON R.E., ADEOLA O., ADISA I., MOGAJI E. en CAN KIRGIZ A. (eds.), *Green Marketing in Emerging Markets*, Palgrave Macmillan, 2021, 203-226 p.
- KHANDUAL A. en PRADHAN S., ‘Fashion Brands and Consumers Approach Towards Sustainable Fashion’ in MUTHU S.S. (ed.), *Fast Fashion, Fashion Brands and Sustainable Consumption. Textile Science and Clothing Technology*, Springer, 2019, 37-54 p., DOI: 10.1007/978-981-13-1268-7_3.
- LEE K.E., ‘Environmental Sustainability in the Textile Industry’ in MUTHU S.S. (ed.), *Sustainability in the Textile Industry*, Springer, 2017, 17-55 p.
- LIU H. en RACCO A., ‘The Global Impact of Fast Fashion’ in YOUNG, R.L. (ed.), *Climate Change Education: Reimagining the Future with Alternative Forms of Storytelling*, Lexington Books, 2022, 151-176 p.
- LIU N. en XIE F., ‘Sustainable Practices in Fast Fashion’ in CHAN, H.-L. en REN, S. (eds.), *Operations Management in the Era of Fast Fashion: Technologies and Circular Supply Chains*, Springer, 2022, 29-45 p., DOI: 10.1007/978-981-19-1177-4_3.

- MAULIK S.R. en CHANDRA A., 'Recycling: An Approach Towards Sustainability and to Maintain Corporate Social Responsibility' in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, 137-157 p., DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_7.
- NG N.K-Y., CHOW P-S. en CHOI T-M., 'Impacts of Social Media Mediated Electronic Words of Mouth on Young Consumers' Disposal of Fashion Apparel: A Review and Proposed Model' in CHOI T-M. en CHENG T.C.E. (eds.), *Sustainable Fashion Supply Chain Management: From Sourcing to Retailing*, Springer, 2015, 47-58 p., DOI: 10.1007/978-3-319-12703-3.
- RUTTER C., ARMSTRONG K. en CANO M.B., 'The Epiphanic Sustainable Fast Fashion Epoch: A New Fashion Ethical Fashion Mandate' in HENNINGER C.E., ALEVIZOU, P.J. GOWOREK H. en RYDING D. (eds.), *Sustainability in Fashion: A Cradle to Upcycle Approach*, Palgrave Macmillan, 2017, 11-30 p., DOI: 10.1007/978-3-319-51253-2_2.
- SMITH M., 'Business Sustainability and the Triple Bottom Line: Considering the Interrelationships of People, Profit, and Planet' in BYRNE L.B. (ed.), *Learner-Centered Teaching Activities for Environmental and Sustainability Studies*, Springer, 2016, 181-186 p., DOI: 10.1007/978-3-319-28543-6_23.
- STRÄHLE J., 'Green fashion retail' in STRÄHLE J. (ed.), *Green Fashion Retail*, Springer, 2017, 1-6 p.
- SURJIT R., TARUNVALAVAN K.S., SRUTHI V. en SHANRUTHI H., 'CSR Activities of Fast Fashion Brands: A Move Toward Sustainability' in MUTHU S.S. (ed.), *Corporate Social Responsibility in Textiles and Fashion*, Springer, 2024, 159-176 p., DOI: 10.1007/978-3-031-61099-8_8.

§3 Boeken

- AGRAWAL S. en PURI R., *Green HRM: A Climate Conscious Route to Triple Bottom Line*, SAGE Publications India, 2021, 272 p.
- BROOKS A., *Clothing Poverty: The Hidden World of Fast Fashion and Second-Hand Clothes*, Bloomsbury Academic & Professional, 2019, 481p.
- BRUNDTLAND G.H., *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, Oxford University Press, 1987, 383 p.
- KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 144p.

LONGONI A., *Sustainable Operations Strategies: The Impact of Human Resource Management and Organisational Practices on the Triple Bottom Line*, Springer, 2014, 39 p., DOI: 10.1007/978-3-319-06352-2.

MICHEL A., *Premature Obsolescence*, Intersentia, 2023, 672 p.

POPELIER P., *Rechtszekerheid als beginsel voor behoorlijke regelgeving*, Intersentia, 1997, 667 p.

§4 Rapporten

AMED I., BERG A., D'AURIA G., BALCHANDANI A., RÖLKENS F., BARRELET D., GRUNBERG J., KERSNAR J., DE BRANCHE A., CRUMP H., STARZYNSKA E. en BAIN M., 'The State of Fashion 2024', Mc Kinsey & Company New York, Rapport, 2023, <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/state-of-fashion>.

AUTORITÉ DE RÉGULATION PROFESSIONNELLE DE LA PUBLICITÉ (ARPP), 'Recommandation Développement Durable v3', Rapport, 2020, <https://www.arpp.org/wp-content/uploads/2020/04/RECOMMANDATION-DEVELOPPEMENT-DURABLE-v3.pdf>.

CARBONFACT, 'The Definite Guide for textile sustainability regulations', Rapport, 2024, <https://www.carbonfact.com/textile-regulations-guide>.

CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'A New Look for the Fashion Industry: EU Textile Strategy and the Crucial Role of Extended Producer Responsibility', Rapport, 2022, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2022/03/EPR-New-Look-Briefing-Online-format-layout.pdf>.

COBBING M., WOHLGEMUTH V. en VICAIRE Y. 'Greenwash Danger Zone', Greenpeace Germany, Rapport, 2023, https://www.greenpeace.de/publikationen/Greenpeace_Report_Greenwash_Danger_Zone.pdf.

DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), 'Environmental claims in the EU: Inventory and reliability assessment Draft final report', Rapport, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/83089>.

DG GROW (EUROPESE COMMISSIE), 'Transition pathway for the Textiles ecosystem', Rapport, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/86186>.

ECO TLC, 'Refashion Annual Report #2019', Rapport, 2019, https://refashion.fr/pro/sites/default/files/rapport-etude/ECO_TLC_EN_BD.pdf.

ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, 'Pushing the boundaries of EPR policy for textiles', Rapport, 2024, <https://emf.thirdlight.com/file/24/.ZiP8Qz.ZFIne4O.ZgPf.Zs3SDL/EPR%20Textiles%20Report%20H%2009-24.pdf>.

ENVIRONMENTAL AUDIT COMMITTEE (HOUSE OF COMMONS), 'Fixing Fashion: clothing consumption and sustainability', Rapport, 2019.

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, 'Country Profile: France: Early warning assessment related to the 2025 targets for municipal waste and packaging waste', Rapport, 2022, <https://www.eea.europa.eu/publications/many-eu-member-states/france>.

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS (FRA), 'Enforcing Consumer Rights to Combat Greenwashing', Rapport, 2024, https://fra.europa.eu/en/publication/2024/enforcing-consumer-rights-combat-greenwashing?page=2&crossref=1#Box_France_decisions_illustrating.

GENERATION CLIMATE EUROPE (GCE), 'Greenwashing in the fashion industry policy paper', Rapport, 2021, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/greenwashing-policy-paper.pdf>.

GREENPEACE GERMANY, 'Nachhaltigkeit ist tragbar', Rapport, 2022, <https://www.greenpeace.de/publikationen/220728-greenpeace-report-nachhaltigkeit-mode.pdf>.

INSPECTION GÉNÉRALE DES FINANCES, INSPECTION GÉNÉRALE DE L'ENVIRONNEMENT ET DU DÉVELOPPEMENT DURABLE, CONSEIL GÉNÉRAL DE L'ECONOMIE, DE L'INDUSTRIE, DE L'ENERGIE ET DES TECHNOLOGIES, 'Performances et gouvernance des filières à responsabilité élargie des producteurs', Rapport, 2024, https://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/cge/filieres-rep.pdf.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO), 'World Employment Social Outlook: Trends 2016', Rapport, 2016.

JANSSEN C., VAN DER VAART I., BOS I. en BAKKER A., 'Fast fashion onderzoek: Vermindering van de negatieve impact', KplusV, Rapport, 2020.

JEPSEN D., SPRENGLER L. en AUGSBERG L., 'Delivering resource-efficient products – How Ecodesign can drive a circular economy in Europe', European Environmental Bureau (EEB), Rapport, 2015, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2019/05/Delivering-resource-efficient-products.pdf>.

- KERR J. en LANDRY J., ‘Pulse of the Fashion Industry’, Global Fashion Agenda & The Boston Consulting Group, Rapport, 2017, <https://globalfashionagenda.org/resource/pulse-of-the-fashion-industry-2017/>.
- LEHMANN M., ARICI G., BOGER S., MARTINEZ-PARDO C., KRUEGER F., SCHNEIDER M., CARRIÈRE-PRADAL B. en SCHOU D., ‘Pulse of the fashion industry: 2019 update’, Global Fashion Agenda and The Boston Consulting Group, Rapport, 2019, <http://media-publications.bcg.com/france/Pulse-of-the-Fashion-Industry2019.pdf>.
- MACINTOSH E., ‘Circular textiles policy review: Considerations for EU trading partner countries’, European Environmental Bureau (EEB), Rapport, 2024, https://eeb.org/wp-content/uploads/2024/12/Circular-textiles-policy-review_December-2024.pdf.
- MANSHOVEN S., CHRISTIS M., VERCALSTEREN A., ARNOLD M., NICOLAU M., LAFOND E., MORTENSEN L.F. en COSCIEME L., ‘Textiles and the environment in a circular economy’, European Environment Agency, Rapport, 2019.
- MCKINSEY & COMPANY AND GLOBAL FASHION AGENDA, ‘Fashion on Climate: How the industry can urgently act to reduce its greenhouse gas emissions’, Rapport, 2020, https://www.mckinsey.com/~/_media/mckinsey/industries/retail/our%20insights/fashion%20on%20climate/fashion-on-climate-full-report.pdf.
- MCKINSEY APPAREL, FASHION & LUXURY GROUP, ‘Scaling textile recycling in Europe – turning waste into value’, Rapport, 2022, <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/scaling-textile-recycling-in-europe-turning-waste-into-value>.
- MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, ‘Loi Climat & Résilience: Décryptage de la loi promulguée et publiée au Journal Officiel le 24 août 2021’, Rapport, 2021, https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/21128_DP%20Loi_climat_FINAL.pdf.
- MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE, ‘La Loi Anti-Gaspillage dans le Quotidien des Français: concrètement ça donne quoi?’, Rapport, 2021, https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/Document_LoiAntiGaspillage%20_2020.pdf.
- OXFAM FRANCE, ‘Fast Fashion: impacts, alternatives et moyens d’agir’, Rapport, 2021, <https://www.oxfamfrance.org/app/uploads/2022/03/Fast-Fashion-Impacts-alternatives-et-moyens-dagir.pdf>.

TEXTILE EXCHANGE, 'The Life Cycle Assessment of Organic Cotton – a Global Average', Rapport, 2014, https://www.ajsosteniblebcn.cat/the-life-cycle-assessment-of-organic-cotton-fiber_38172.pdf.

TEXTILE EXCHANGE, 'Preferred Fiber & Materials', Rapport, 2021, https://textileexchange.org/app/uploads/2021/08/Textile-Exchange_PREFERRED-Fiber-and-Materials-Market-Report_2021.pdf.

HOLLY G., 'The EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive: Maximising Impact Through Transposition And Implementation', The Danish Institute For Human Right, Rapport, 2024, https://www.humanrights.dk/files/media/document/DIHR_The%20EU%20Corporate%20Sustainability%20Due%20Diligence%20Directive_0.pdf.

TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X. en URBANCIC N., 'Fossil fashion: the hidden reliance of fast fashion on fossil fuels', Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/01/FOSSIL-FASHION_Web-compressed.pdf.

TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X., URBANCIC N. en NGUYEN A., 'Synthetics Anonymous: Fashion brands' addiction to fossil fuels', Changing Markets Foundation, Rapport, 2021, http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/07/SyntheticsAnonymous_FinalWeb.pdf.

TRUNK U., HARDING-ROLLS G., BANEGAS X., URBANCIC N., RAUTNER M. en HOLKAR V., 'Trashion: The stealth export of waste plastic clothes to Kenya', Changing Markets Foundation, Rapport, 2023, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2023/02/CM-Trashion-online-reports-layout.pdf>.

TRUNK U., URBANCIC N. en NGUYEN A., 'Fashion's plastic paralysis: How Brands Resist Change and Fuel Microplastic Pollution', Changing Markets Foundation, Rapport, 2024, <https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2024/09/Fashions-Plastic-Paralysis.pdf>.

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), 'Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: Global Stocktaking', Rapport, 2020, <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/34184>.

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), 'Catalysing Science-based Policy Action On Sustainable Consumption And Production', Rapport, 2021, https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/from-crm/report_unea5_catalysing_science-based_policy_action_on_scp_-_task_group_irp-one_planet_0.pdf.

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP), ‘Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain: a Global Roadmap’, Rapport, 2023.

WERELDCOMMISSIE OVER MILIEU EN ONTWIKKELING, ‘Our Common Future’, Rapport, 1987, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.

MEDIA

§1 EU websites

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Vragen en antwoorden over nieuwe EU-regels voor afvaltransporten’, 17 november 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_21_5918.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Just and sustainable economy: Companies to respect human rights and environment in global value chains’, 23 februari 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_1147.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Vragen en antwoorden: Voorstel voor een richtlijn inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid’, 23 februari 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_22_1146.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Extended Producer Responsibility for textiles’, 5 juli 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/fs_23_3636.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Stopping greenwashing: how the EU regulates green claims’, 15 januari 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240111STO16722/stopping-greenwashing-how-the-eu-regulates-green-claims>.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘De gevolgen van textielproductie en -afval voor het milieu (infografieken)’, 25 maart 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20201208STO93327/de-gevolgen-van-textielproductie-en-afval-voor-het-milieu-infografieken>.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Alleen nog duurzame producten in de EU dankzij regels inzake ecologisch ontwerp’, 24 april 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20230629STO01708/alleen-nog-duurzame-producten-in-de-eu-dankzij-regels-inzake-ecologisch-ontwerp>.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘De Europese Green Deal’, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl (geraadpleegd in mei 2024).

- DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Ecodesign for Sustainable Products’, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/ecodesign-sustainable-products-regulation_en (geraadpleegd in mei 2024).
- DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Corporate sustainability due diligence’, https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en (geraadpleegd in februari 2025).
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Circular economy: new criteria to enable sustainable choices and protect consumers and companies from greenwashing’, 22 maart 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/826535>.
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘EU action against microplastics’, Brochure, 16 oktober 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/917472>.
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘How is the EU making fashion sustainable?’, https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/reset-trend/how-eu-making-fashion-sustainable_en (geraadpleegd in april/mei 2024).
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘EU strategy for sustainable and circular textiles’, https://environment.ec.europa.eu/strategy/textiles-strategy_en (geraadpleegd in april/mei 2024).
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Waste Framework Directive’, https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en (geraadpleegd in april/mei 2024).
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘New Regulation on waste shipments enters into force’, 20 mei 2024, https://environment.ec.europa.eu/news/new-regulation-waste-shipments-enters-force-2024-05-20_en.
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘Waste shipments’, https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-shipments_en (geraadpleegd in januari 2025).
- DG ENV (EUROPESE COMMISSIE), ‘About the Environmental Footprints Methods’, https://green-business.ec.europa.eu/environmental-footprint-methods/about-environmental-footprint-methods_en (geraadpleegd in maart 2025).
- DG GROW (EUROPESE COMMISSIE), ‘Textiles Ecosystem Transition Pathway – Co-creation and co-implementation process’, <https://single-market->

economy.ec.europa.eu/sectors/textiles-ecosystem/textiles-transition-pathway_en
(geraadpleegd in januari 2024).

DG TRADE AND ECONOMIC SECURITY (EUROPESE COMMISSIE), ‘Sustainable development’, https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development_en (geraadpleegd in februari 2025).

EUROPEES PARLEMENT, ‘EU strategy for sustainable and circular textiles’, legislative train, 20 maart 2024, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/carriage/eu-textiles-strategy/report>.

EUROPEAN PRODUCT BUREAU (EUROPESE COMMISSIE), ‘Textile products’, <https://susproc.jrc.ec.europa.eu/product-bureau/product-groups/467/home> (geraadpleegd in maart 2025).

EUROSTAT, ‘Where does EU waste go?’, 20 april 2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210420-1>.

RAGONNAUD G., ‘Green claims’ directive: Protecting consumers from greenwashing’, European Parliamentary Research Service (EPRS), 5 maart 2024, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)753958](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)753958).

RAGONNAUD G. en ASHTON D., ‘Green claims’ directive: Protecting consumers from greenwashing’ European Parliamentary Research Service (EPRS), oktober 2024, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753958/EPRS_BRI\(2023\)753958_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753958/EPRS_BRI(2023)753958_EN.pdf).

ŠAJN N., ‘Environmental impact of the textile and clothing industry: What consumers need to know’, European Parliamentary Research Service (EPRS), januari 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI\(2019\)633143_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI(2019)633143_EN.pdf).

ŠAJN N., ‘Textiles and the environment’, European Parliamentary Research Service (EPRS), 3 mei 2022, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

§2 Andere websites

AUTHORITY FOR CONSUMERS & MARKETS (ACM), ‘ACM launches investigations into misleading sustainability claims in three sectors’, 2021, <https://www.acm.nl/en/publications/acm-launches-investigations-misleading-sustainability-claims-three-sectors>.

- BAIN M., 'If your clothes aren't already made out of plastic, they will be', Quartz, 2015, <https://qz.com/414223/if-your-clothes-arent-already-made-out-of-plastic-they-will-be>.
- BIRCH S., 'The history of fast fashion', Ocean Generation, 2023, <https://oceangeneration.org/the-history-of-fast-fashion/>.
- CAMBRIDGE DICTIONARY, 'Fast fashion', <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fast-fashion> (geraadpleegd op 24 april 2024).
- CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK (CBS), 'Oeso-landen', <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/17/handelsmissies-helpen-bedrijven-internationaal-op-weg/oeso-landen> (geraadpleegd in maart 2025).
- CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'Joint Statement on Extended Producer Responsibility for Textiles', oktober 2023, https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2023/10/joint_statement_extendedproducerresponsibilityEPRfortextiles.pdf.
- COBBING M. en VICAIRE Y., 'Timeout for fast fashion', Greenpeace Germany, 2016, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2018/01/6c356f9a-fact-sheet-timeout-for-fast-fashion.pdf>.
- COBBING M. en VICAIRE Y., 'Fashion at the crossroads', Greenpeace Germany, 2016, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2017/09/76e05528-fashion-at-the-crossroads.pdf>.
- COMPETITION AND MARKETS AUTHORITY (CMA), 'ASOS, Boohoo and Asda investigated over fashion 'green' claims', 2022, <https://www.gov.uk/government/news/asos-boohoo-and-asda-investigated-over-fashion-green-claims>.
- ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, 'Redesigning the future of fashion', 2021, <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/fashion/overview>.
- ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, 'France's Anti-waste and Circular Economy Law: eliminating waste and promoting social inclusion', 2022, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-examples/frances-anti-waste-and-circular-economy-law>.
- ELLEN MACARTHUR FOUNDATION, 'EPR for textiles in France', 2024, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/epr-for-textiles-in-france>.

ENERGIE- EN MILIEU INFORMATIESYSTEEM (EMIS), ‘Circulaire textieleconomie: verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen, hergebruiken en recyclen van textielafval en het stimuleren van markten voor gebruikt textiel’, 2023, <https://emis.vito.be/nl/artikel/circulaire-textieleconomie-verantwoordelijkheid-nemen-voor-het-verminderen-hergebruiken-en>.

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Textiles in Europe's circular economy’, Briefing, 2019, <https://www.eea.europa.eu/publications/textiles-in-europes-circular-economy/textiles-in-europe-s-circular-economy>.

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Plastic in textiles: towards a circular economy for synthetic textiles in Europe’, Briefing, 2021, <https://www.eea.europa.eu/publications/plastic-in-textiles-towards-a>.

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe’, Briefing, 2022, <https://www.eea.europa.eu/publications/microplastics-from-textiles-towards-a>.

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, ‘The destruction of returned and unsold textiles in Europe’s circular economy’, Briefing, 2024, <https://www.eea.europa.eu/publications/the-destruction-of-returned-and>.

JURY DE DÉONTOLOGIE PUBLICITAIRE (JDP), nr.756/21, 2 juli 2021, <https://www.jdp-pub.org/avis/adidas-affichage-plainte-fondee/>.

L’AGENCE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE (ADEME), ‘Textiles d'habillement, linge de maison et chaussures: données 2022, juli 2024, https://librairie.ademe.fr/index.php?controller=attachment&id_attachment=3395&preview.

L’AGENCE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE (ADEME), ‘Greenwashing: cela ne coûterait pas moins cher d’agir?’, <https://infos.ademe.fr/magazine-novembre-2022/dossier/greenwashing-cela-ne-couterait-pas-moins-cher-dagir/> (geraadpleegd in februari 2025).

MCKINSEY & COMPANY NEW YORK, ‘What is fast fashion?’, 2023, https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-fast-fashion#/.

MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE ET DE LA COHÉSION DES TERRITOIRES, ‘Indice de durabilité’, 9 april 2024, <https://www.ecologie.gouv.fr/politiques-publiques/indice-durabilite>.

MINISTÈRE DE LA TRANSITION ÉCOLOGIQUE ET DE LA COHÉSION DES TERRITOIRES, ‘La loi anti-gaspillage pour une économie circulaire’, 17 avril 2024, <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>.

PETIT R., ‘Analyse de la proposition de loi contre la fast fashion, par Glynnis Makoundou’, The Good Goods, 2024, <https://www.thegoodgoods.fr/media/reglementation/open-editorial-analyse-de-la-proposition-de-loi-contre-la-fast-fashion-par-glynnis-makoundou/>.

REFASHION, ‘Tout savoir sur la loi AGECE’, <https://refashion.fr/pro/fr/tout-savoir-sur-la-loi-agec> (geraadpleegd op 9 mei 2024).

REMY N., SPEELMAN E. en SWARTZ S., ‘Style That’s Sustainable: A New Fast Fashion Formula’, McKinsey & Company New York, 2016, https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/style-thats-sustainable-a-new-fast-fashion-formula#/.

THE EUROPEAN APPAREL AND TEXTILE CONFEDERATION (EURATEX), ‘2024 is a turning point for the European textiles and clothing industry’, 19 december 2023, <https://euratex.eu/news/2024-is-a-turning-point-for-the-european-textiles-and-clothing-industry/>.

WEINSWIG D., ‘Fast Fashion Speeding Towards Ultrafast Fashion’, Fung Global Retail & Technology, 2017, https://www.deborahweinswig.com/wp-content/uploads/2017/05/Fast-Fashion-Speeding-Toward-Ultrafast-Fashion-May-19_2017-DF.pdf.

ZERO WASTE FRANCE, ‘À vos marques, prêts, attaquez: Zero Waste France porte plainte contre Adidas et New Balance pour greenwashing’, 2022, <https://www.zerowastefrance.org/zero-waste-france-plainte-adidas-new-balance-greenwashing/>.

§3 Online kranten/magazines

GUILLOU A., ‘5 ans de la loi AGECE: grande ambition, timide application’, *La Grande Conversation* 7 februari 2025, <https://www.lagrandeconversation.com/ecologie/5-ans-de-la-loi-agec-grande-ambition-timide-application/>.

KENT S., ‘Norway Warns H&M, Norrøna Over Misleading Sustainability Claims’, *Business of Fashion* 16 juni 2022, <https://www.businessoffashion.com/articles/sustainability/hm-norrøna-norway-sustainability-environmental-marketing-higg/>.

- NATH G., 'Een kleerkast vol plastic: hoe fast fashion het milieu kapotmaakt', *De Standaard* 13 januari 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240109_95458584.
- NATH G., 'Zijn duurdere kleren ook ethischer?', *De Standaard* 27 januari 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240126_97311257.
- NATH G., 'Frankrijk broedt op 'duurzaamheidstaks' voor kleren van Shein', *De Standaard* 15 maart 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240315_94791360.
- SIMON F., 'Zalando to overhaul 'misleading' green claims on its websites, EU says', *Euractiv* 23 februari 2024, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/update-1-zalando-to-overhaul-sustainability-claims-european-commission-says/>.
- SJOUWERMAN S., 'Mode wordt niet duurzamer zolang alleen de consument ervoor opdraait', *Vogue NL* 21 maart 2024, <https://www.vogue.nl/cultuur/voices/fast-fashion-belasting-frankrijk/>.
- SPENCER M. en CHAPPRON C., 'French lawmakers approve bill to apply penalties on fast fashion', *Reuters* 14 maart 2024, <https://www.reuters.com/world/europe/french-lawmakers-approve-bill-apply-penalties-fast-fashion-2024-03-14/>.
- X., '«Greenwashing»: Zero Waste France porte plainte contre Adidas et New Balance', *Le Figaro* 22 juni 2022, <https://www.lefigaro.fr/flash-eco/greenwashing-zero-waste-france-porte-plainte-contre-adidas-et-new-balance-20220622>.
- X., 'A new revolution for EU fashion and textiles', *Euractiv* 14 maart 2023, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/opinion/a-new-revolution-for-eu-fashion-and-textiles/>.
- X., 'Chinese kledingreus Shein heeft winst meer dan verdubbeld', *De Standaard* 31 maart 2024, https://www.standaard.be/cnt/dmf20240331_92825455.
- X., 'Grote bedrijven en MVO Nederland pleiten voor opschalen circulaire economie', *Accountant* 1 april 2025, <https://www.accountant.nl/nieuws/2025/4/grote-bedrijven-en-mvo-nederland-pleiten-voor-opschalen-circulaire-economie/>.
- ZIMMERMANN A. en CATER L., 'Commission falls short on pledge to beat microplastic pollution', *Politico* 16 oktober 2023, <https://www.politico.eu/article/eu-commission-falls-short-pledge-beat-microplastic-pollution-action-plan/>.
- ZUVELA, T. en BRIERS, V-S., 'Frankrijk wil kledingverspilling aanpakken door fast fashion te verbieden', *Marie Claire BE* 30 april 2024, <https://marieclaire.be/nl/fransen-willen-fast-fashion-verminderen/>.

§4 Persberichten

CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'Fashion and plastics in the firing line as EU unveils plan to crackdown on rotten green claims', Persbericht, 9 maart 2023, <https://changingmarkets.org/press-releases/fashion-and-plastics-in-the-firing-line-as-eu-unveils-plan-to-crackdown-on-rotten-green-claims/>.

CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'EU's proposed crackdown on greenwashing takes aim at bogus certification, falls short of banning climate-washing claims', Persbericht, 22 maart 2023, <https://changingmarkets.org/press-releases/eus-proposed-crackdown-on-greenwashing-takes-aim-at-bogus-certification-falls-short-of-banning-climate-washing-claims/>.

CHANGING MARKETS FOUNDATION, 'Waste Framework Directive: a missed opportunity for textile recycling, but a glimmer of hope for reducing clothing dumped on the Global South', Persbericht, 5 juli 2023, <https://changingmarkets.org/press-releases/waste-framework-directive-a-missed-opportunity-for-textile-recycling-but-a-glimmer-of-hope-for-reducing-clothing-dumped-on-the-global-south/>.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'Een rechtvaardige en duurzame economie: Commissie komt met regels die bedrijven verplichten mensenrechten en milieu in mondiale waardeketens te eerbiedigen', Persbericht, 23 februari 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_1145.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'Green Deal: nieuwe voorstellen om van duurzame producten de norm te maken en Europa minder afhankelijk te maken op het gebied van hulpbronnen', Persbericht, 30 maart 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'Circulaire economie: Commissie stelt nieuwe consumentenrechten en een verbod op greenwashing voor', Persbericht, 30 maart 2022, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2098.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'Consumentenbescherming: duurzame keuzes mogelijk maken en paal en perk stellen aan greenwashing', Persbericht, 22 maart 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_2013.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), 'Commission welcomes provisional agreement to enhance the circularity of textiles and reduce food waste', Persbericht, 18 februari 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_548.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), 'Ending fast fashion: tougher rules to fight excessive production and consumption', Persbericht, 27 april 2023, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/4/press_release/20230424IPR82040/20230424IPR82040_en.pdf.

DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘Circulaire economie voor textiel: verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen, hergebruiken en recyclen van textielafval, en de markten voor gebruikt textiel een impuls geven’, Persbericht, 5 juli 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_23_3635.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Corporate due diligence rules agreed to safeguard human rights and environment’, Persbericht, 14 december 2023, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/12/press_release/20231205IPR15689/20231205IPR15689_en.pdf.

DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘MEPs adopt new law banning greenwashing and misleading product information’, Persbericht, 17 januari 2024, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2024/1/press_release/20240112IPR16772/20240112IPR16772_en.pdf.

DG COMM (EUROPESE COMMISSIE), ‘Zalando commits to provide clearer information for consumer following EU action’, Persbericht, 22 februari 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_948.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Deal on new EU rules to make sustainability the norm’, Persbericht, 5 december 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231204IPR15634/deal-on-new-eu-rules-to-make-sustainable-products-the-norm>.

DG COMM (EUROPEES PARLIAMENT), ‘EP-leden pleiten voor strengere EU-regels voor vermindering van voedsel- en textielafval’, Persbericht, 13 maart 2024, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2024/3/press_release/20240308IPR19011/20240308IPR19011_nl.pdf.

DG COMM (EUROPEES PARLEMENT), ‘Ecodesign: new EU rules to make sustainable products the norm’, Persbericht, 23 april 2024, <https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20240419IPR20576/ecodesign-new-eu-rules-to-make-sustainable-products-the-norm>.

SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Verordening ecologisch ontwerp: Raad bepaalt standpunt’, Persbericht, 22 mei 2023, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2023/05/22/ecodesign-regulation-council-adopts-position/>.

SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Richtlijn voor sterkere consumentenrechten bij groene transitie definitief goedgekeurd’, Persbericht, 20 februari 2024, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/02/20/consumer-rights-final-approval-for-the-directive-to-empower-consumers-for-the-green-transition/>.

SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Overbrening van afvalstoffen: Raad keurt nieuwe regels goed’, Persbericht, 25 maart 2024, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/03/25/waste-shipments-council-signs-off-on-more-efficient-updated-rules/>.

SGR (RAAD VAN DE EUROPESE UNIE), ‘Waste framework directive: Council set to start talks on its revision’, Persbericht, 17 juni 2024, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/17/waste-framework-directive-council-set-to-start-talks-on-its-revision/>.

§5 Lezing

VERHOEVEN, A. (EUROPESE COMMISSIE), ‘The future of EU regulation: the case of corporate responsibility and sustainability’, Lezing (Aula DV3 01.01), 19 februari 2025.

BIJLAGEN

1) GEBRUIK VAN GENAI BIJ EEN SCHRIJFOPDRACHT

Conform de afspraken gemaakt in de universiteit en faculteit, communiceren studenten transparant over het gebruik van GenAI. Ze voegen dit ingevulde formulier toe als bijlage aan hun schrijfofdracht. Alle aanvinkopties zijn toegelaten op voorwaarde dat studenten de gedragscode en de KU Leuven richtlijnen volgen.

Naam student: Anna Sato

Studentnummer: r0897598

Geef met "X" aan:

- Ik heb **geen** AI Writing/Coding/Visualisation-assistent gebruikt.
- Ik heb **wel** een AI Writing/Coding/Visualisation-assistent gebruikt. Geef in dat geval aan welke (bijv. ChatGPT/GPT4/Grammarly...): ChatGPT

Geef met "X" aan (mogelijk meerdere keren) op welke manier je de AI Writing/Coding/Visualisation-assistent hebt gebruikt:

Als hulp bij **de verwoording van de tekst**
Gedragscode: Deze toepassing is vergelijkbaar met het gebruik van spellingscontrolesoftware

Als **zoekmachine** om meer te leren over een onderwerp of om **nieuwe ideeën** op te doen
Gedragscode: Deze toepassing is vergelijkbaar met een Google-zoekopdracht of het raadplegen van Wikipedia. Houd er rekening mee dat de output van GenAI evolueert en na verloop van tijd kan veranderen. Verifieer ook steeds of het idee nieuw is of niet. Het idee is waarschijnlijk gerelateerd aan bestaand werk, dat moet worden geciteerd.

Voor **literatuuronderzoek**
Gedragscode: Deze toepassing is vergelijkbaar met een Google Scholar-zoekopdracht. Door GenAI gegenereerde tekst heeft mogelijk geen of verkeerde referenties. Het is jouw verantwoordelijkheid om de afwezigheid van referenties na te gaan of de correctheid te verifiëren.

Om **programmeercode** te genereren
Gedragscode: Vermeld het gebruik van GenAI correct en citeer.

Om **grafieken** te genereren
Gedragscode: Vermeld het gebruik van GenAI correct en citeer.

Om **tekstblokken** te genereren
Gedragscode: **Het invoegen van tekstblokken zonder aanhalingstekens van tekst die gegenereerd is via GenAI in je werk is niet toegestaan.** Artikel 84 van het examenreglement bepaalt dat je werk moet worden beoordeeld op basis van je eigen kennis. Als het echt nodig is om een tekstblok geproduceerd door GenAI in te voegen, vermeld je dit als citaat met aanhalingstekens. Beperk ook dit echter tot een minimum.

Andere
Gedragscode: Neem contact op met je promotor. Leg uit hoe je voldoet aan artikel 84 van de

examenregeling. Leg uit wat het nut of de toegevoegde waarde van het gebruik van de AI-tool is:

Bijkomende richtlijnen en opmerkingen:

- GenAI kan niet worden gebruikt met betrekking tot gegevens of onderwerpen die onder een **geheimhoudingsovereenkomst** vallen.
- GenAI kan niet worden gebruikt met betrekking tot gevoelige of persoonlijke gegevens vanwege **privacykwesties**.
- Neem een **wetenschappelijke en kritische houding** aan bij interactie met GenAI en het interpreteren van de output ervan.
- Als student ben je verantwoordelijk voor naleving van **artikel 84 van het OER**: je werk moet je eigen kennis weerspiegelen. Hou er rekening mee dat plagiaatregels ook van toepassing zijn op het gebruik van AI-tools.
 - o Examenreglement artikel 84: " Elk gedrag van individuele studenten waardoor zij een juist oordeel omtrent de kennis, het inzicht en/of de vaardigheden van henzelf of van andere studenten geheel of gedeeltelijk onmogelijk maken of onmogelijk pogen te maken, wordt als een onregelmatigheid beschouwd die aanleiding kan geven tot een aangepaste sanctie. Een bijzondere vorm van een dergelijke onregelmatigheid is plagiaat, namelijk de overname zonder adequate bronvermelding van het werk (ideeën, teksten, structuren, ontwerpen, beelden, plannen, codes, ...) van anderen of van eerder werk van zichzelf, op identieke wijze of onder licht gewijzigde vorm. Elk bezit tijdens een examen van een niet-toegestaan hulpmiddel (zie artikel 65) wordt als een onregelmatigheid beschouwd."
- **KU Leuven richtlijnen voor het citeren en refereren van GenAI tools, en andere informatie:**
<https://www.kuleuven.be/onderwijs/student/onderwijstools/artificiele-intelligentie>